

Α.Τ.Ε.Ι. ΗΠΕΙΡΟΥ
ΤΜΗΜΑ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ & ΕΛΕΓΚΤΙΚΗΣ

Ο ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΣ ΕΛΕΓΧΟΣ ΣΤΙΣ ΕΙΣΗΓΜΕΝΕΣ
ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ

Υπεύθυνος καθηγητής: Σωτηρόπουλος Ιωάννης

Φοιτητές: Λίλλης Βασίλειος –Κυρίτσης Γεώργιος

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Η παρούσα πτυχιακή εργασία με τίτλο «Ο εσωτερικός έλεγχος στις εισηγμένες επιχειρήσεις» δημιουργήθηκε στα πλαίσια της ολοκλήρωσης των σπουδών του τμήματος Χρηματοοικονομικής και Ελεγκτικής και ασχολείται με το ιδιαίτερα σημαντικό αντικείμενο του εσωτερικού ελέγχου στις εισηγμένες εταιρίες.

Με δεδομένους τους συστηματικούς κινδύνους που ελλοχεύουν στις εισηγμένες επιχειρήσεις αναλύουμε τον τρόπο διενέργειας του ελέγχου ,τα στοιχεία εκείνα που τον χαρακτηρίζουν επιτυχημένο ώστε να αντιμετωπιστούν και να περιοριστούν τυχόν αποκλίσεις από τη σωστή και εύρυθμη λειτουργία της επιχείρησης.

Για τη δημιουργία της εργασίας χρησιμοποιήθηκαν στοιχεία ελληνικής βιβλιογραφίας αναφορικά με τις αρχές, τις μεθόδους, και τον τρόπο διενέργειας του εσωτερικού ελέγχου. Παρουσιάζονται πολύ συχνές αναφορές σε στατιστικές μελέτες αναλύσεις και δειγματοληπτικές έρευνες για την εξαγωγή στατιστικών συμπερασμάτων. Τα στοιχεία αυτά επεξεργάστηκαν με μεθόδους περιγραφικής στατιστικής και ανάλυσης περιεχομένων.

Πίνακας Περιεχομένων

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο

ΕΙΣΗΓΜΕΝΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ ΕΛΕΓΧΟΥ-ΕΜΠΕΙΡΙΚΗ ΜΕΛΕΤΗ – ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ

1.1	Εσωτερικός έλεγχος και προϋποθέσεις για τις εισηγμένες επιχειρήσεις.....	9
1.2	Πως αντιμετωπίζουν οι εισηγμένες τον εσωτερικό έλεγχο.....	13
1.3	Αναφορές του εσωτερικού ελέγχου στην ελληνική πραγματικότητα	18
1.4	Θεωρητικό υπόβαθρο.....	21

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο

Η ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΤΟΥ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ ΕΛΕΓΧΟΥ ΣΤΙΣ ΕΙΣΗΓΜΕΝΕΣ

2.1	Σχέδια – Προγράμματα εσωτερικού ελέγχου.....	28
2.2	Στάδια της ελεγκτικής διαδικασίας.....	30
2.3	Αναγκαιότητα συγκέντρωσης των απαιτούμενων αποδεικτικών στοιχείων.....	32
2.4	Σπουδαιότητα της δειγματοληψίας.....	39
2.5	Στόχοι του εσωτερικού ελέγχου	40
2.6	Ελεγκτικές διαδικασίες (Audit Procedures)	43
2.6.1	Εκτίμηση Ελεγκτικών Αναγκών.....	45
2.6.2	Κατάρτιση Ελεγκτικού Χρονοδιαγράμματος	46
2.6.3	Διενέργεια του εσωτερικού ελέγχου	46
2.6.3.1	Έλεγχοι Λειτουργιών	46
2.6.3.2	Κατασταλτικοί Έλεγχοι	48
2.6.3.3	Εξειδικευμένοι Έλεγχοι	49
2.6.3.4	Έλεγχοι συστημάτων Πληροφορικής	49
2.6.4	Συνεχής παρακολούθηση ευρημάτων (follow up)	50
2.6.5	Ετήσιο πρόγραμμα δράσης	51

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο

ΤΑ ΑΠΟΔΕΙΚΤΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΣΤΗ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΤΟΥ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ ΕΛΕΓΧΟΥ

3.1	Τα είδη των αποδεικτικών στοιχείων	53
3.1.1	Φυσικά Αποδεικτικά Στοιχεία.....	54
3.1.2	Υπολογιστικές Εργασίες	56
3.1.3	Έγγραφα αποδεικτικά στοιχεία	58
3.1.4	Εσωτερικός έλεγχος.....	62
3.1.5	Επιβεβαιώσεις	63
3.1.6	Αποδεικτικά στοιχεία από εμπειρογνώμονες.....	68
3.1.7	Διαδικασίες Αναλυτικής Διερεύνησης	70
3.1.8	Προφορικά αποδεικτικά στοιχεία	72
3.1.9	Μεταγενέστερα της χρήσης γεγονότα	73
3.2	Διαδικασίες απόκτησης αποδεικτικών στοιχείων	75
3.3	Φύλλα Εργασίας... ..	77
	Συμπεράσματα.....	79
	Βιβλιογραφία.....	81
	Παράρτημα.....	82

Κατάλογος Διαγραμμάτων

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 1.....	14
-------------------------	-----------

Δημιουργία τμήματος εσωτερικού ελέγχου

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 2:.....	15
--------------------------	-----------

Συνεργασία με Ελεγκτική Εταιρία

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 3:	17
---------------------------	-----------

Συμβολή εσωτερικού ελέγχου στο έργο των ορκωτών ελεγκτών

Κατάλογος Πινάκων

ΠΙΝΑΚΑΣ : 1	18
--------------------------	-----------

Ο ρόλος των εσωτερικών ελεγκτών προς την διοίκηση της επιχείρησης

ΠΙΝΑΚΑΣ :2	34
-------------------------	-----------

.Τα σπουδαιότερα ελεγκτικά «ελαττώματα». Σπουδαιότερα ελαττώματα του ελέγχου (SEC Enforcement Actions), 1987–1997.

ΠΙΝΑΚΑΣ :3	58
-------------------------	-----------

Παραδείγματα έγγραφων αποδεικτικών στοιχείων

ΠΙΝΑΚΑΣ :4	63
-------------------------	-----------

Ποσά ή πληροφορίες που συχνά επιβεβαιώνονται για τους ελεγκτές

ΠΙΝΑΚΑΣ :5	69
-------------------------	-----------

Παραδείγματα ειδικών και της φύσης των στοιχείων που μπορούν να παρέχουν

ΠΙΝΑΚΑΣ :6	71
-------------------------	-----------

Πιθανά προβλήματα αποκαλυπτόμενα από τις διαδικασίες αναλυτικής διερεύνησης

ΠΙΝΑΚΑΣ :7.....	74
------------------------	-----------

Σχέση των αποδεικτικών στοιχείων με τους ελεγκτικούς στόχους

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Το τμήμα εσωτερικού ελέγχου είναι ένα από τα σημαντικότερα τμήματα στη στελέχωση των εισηγμένων στο χρηματιστήριο επιχειρήσεων. Ενώ αρχικώς ο εσωτερικός έλεγχος ήταν ένας απλός ελεγκτικός μηχανισμός της λογιστικής λειτουργίας, σήμερα αποτελεί μια ανεξάρτητη ελεγκτικού και συμβουλευτικού χαρακτήρα υπηρεσία αξιολογώντας την αποτελεσματικότητα της διαχείρισης των κινδύνων, των συστημάτων ελέγχου και της εταιρικής διακυβέρνησης. Η ανάγκη για εσωτερικό έλεγχο ήταν αυτή που μας οδήγησε στη δημιουργία του, αναγνωρίζοντας τα σπουδαία αποτελέσματα που απορρέουν από την ελεγκτική διαδικασία.

Η παρούσα πτυχιακή εργασία αποτελείται από τρία κεφάλαια. Στο **πρώτο** κεφάλαιο αναλύονται τα κριτήρια και οι προϋποθέσεις για τη λειτουργία του εσωτερικού ελέγχου στις εισηγμένες επιχειρήσεις, καθώς και ποια θα είναι η σχέση του με τη διοίκηση. Σύμφωνα με την ισχύουσα νομοθεσία του Ελληνικού Χρηματιστηρίου οι εισηγμένες στο Χρηματιστήριο εταιρίες υποχρεούνται να σχηματίσουν μια τριμελή ελεγκτική επιτροπή η οποία θα αναφέρεται στο Διοικητικό συμβούλιο μέσω τακτικών αναφορών. Στην ίδια ενότητα επιχειρείται να καταγραφεί η ελληνική πραγματικότητα όσον αφορά τον εσωτερικό έλεγχο και ποια είναι η γνώμη των εισηγμένων επιχειρήσεων για τα οφέλη που προκύπτουν.

Στο **δεύτερο** κεφάλαιο περιλαμβάνονται οι διάφορες διαδικασίες που απαιτούνται για την επίτευξη του σκοπού του ελέγχου σύμφωνα με τα πρότυπα της ελεγκτικής εργασίας, καθώς και οι στόχοι που πρέπει να εκπληρωθούν για τη φυσική και ομαλή λειτουργία του. Γίνεται επίσης αναφορά σε έρευνα της Sandra Selton η οποία εξετάζει την επίδραση που θα μπορούσε να έχει η επαγγελματική εμπειρία ενός ελεγκτή στη χρήση μη σχετικών αποδεικτικών στοιχείων, καθώς και σε έρευνα των Beasley, Carcelo και Hermanson στην οποία διαπιστώνεται η ανάγκη για επαρκή κατάλληλα αποδεικτικά στοιχεία η απουσία των οποίων είναι ένα από τα σημαντικότερα ελεγκτικά ελαττώματα.

Στο **τρίτο** κεφάλαιο περιγράφονται τα είδη των αποδεικτικών στοιχείων όπου είναι απαραίτητα για την ολοκλήρωση της ελεγκτικής εργασίας προκειμένου ο ελεγκτής να σχηματίσει γνώμη για την ειλικρίνεια των χρηματοοικονομικών καταστάσεων. Αναλύονται επίσης τα γενικά θέματα που σχετίζονται με τις επιβεβαιώσεις τις οποίες θα χρησιμοποιήσει ο ελεγκτής για την επαλήθευση

συγκεκριμένων υπολοίπων λογαριασμών σύμφωνα με τους Cosserat και Bagshaw. Η ενότητα αυτή ολοκληρώνεται περιγράφοντας τις διαδικασίες και τεχνικές που χρησιμοποιούνται για τη συγκέντρωσή των αποδεικτικών στοιχείων.

Συμπερασματικά διαπιστώνουμε ότι οι περισσότερες επιχειρήσεις θεωρούν τη λειτουργία του εσωτερικού ελέγχου ζωτικής σημασίας για την ικανοποιητική και αποτελεσματική πορεία της εταιρίας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο : ΕΙΣΗΓΜΕΝΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ ΕΛΕΓΧΟΥ- ΕΜΠΕΙΡΙΚΗ ΜΕΛΕΤΗ – ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ

1.1 Εσωτερικός έλεγχος και προϋποθέσεις για τις εισηγμένες επιχειρήσεις

Τα τελευταία χρόνια η χώρα μας δοκιμάζεται από την οικονομική κρίση, εξαιτίας κυρίως μακροχρόνιων κρουσμάτων απάτης και διαφθοράς. Ένα από τα επαγγέλματα που συμβάλλουν στην ενίσχυση των επιχειρήσεων και οργανισμών ενάντια σε τέτοια φαινόμενα είναι αυτό του Εσωτερικού Ελεγκτή (Internal Auditor). Στην Ελλάδα οργανισμοί τόσο στον ιδιωτικό, όσο και στον δημόσιο τομέα, είτε υποχρεούμενοι από το κανονιστικό πλαίσιο λειτουργίας των επιχειρήσεων (π.χ. εισηγμένες στο Χρηματιστήριο Αθηνών επιχειρήσεις), είτε αντιλαμβανόμενοι τα οφέλη που απορρέουν από την σύσταση, στελέχωση και δραστηριοποίηση τμημάτων Εσωτερικού Ελέγχου (π.χ. τράπεζες και πολυεθνικές επιχειρήσεις), είτε επειδή παρέχουν υπηρεσίες εσωτερικού ελέγχου (π.χ. ελεγκτικές εταιρείες) έχουν μεγαλύτερες απαιτήσεις από τον Εσωτερικό Έλεγχο

Ο εσωτερικός έλεγχος στην Ελλάδα κάνει την επίσημη εμφάνιση του με την ίδρυση του Ελληνικού Ινστιτούτου Εσωτερικών Ελεγκτών το 1985 που ως σκοπό έχει την δημιουργία μιας κοινότητας επαγγελματιών για τη ανάπτυξη και προώθηση του επαγγέλματος του εσωτερικού ελεγκτή. Ο "Εσωτερικός Έλεγχος" (Internal Auditing) σύμφωνα και με το ινστιτούτο εσωτερικών ελεγκτών, είναι μια ανεξάρτητη, αντικειμενική διαβεβαιωτική και συμβουλευτική δραστηριότητα, καλά σχεδιασμένη και οργανωμένη, που μέσω των τεχνικών και επιστημονικών προσεγγίσεων, αξιολογεί την επάρκεια, λειτουργίας του συστήματος εσωτερικού ελέγχου (λειτουργίες- εφαρμογή διαδικασιών).

Ο Έλεγχος θα μπορούσε να αποδοθεί και σαν μία συστηματική διεργασία αντικειμενικής συγκέντρωσης και αξιολόγησης αποδεικτικών στοιχείων σχετικά με τους ισχυρισμούς για οικονομικές δραστηριότητες και γεγονότα για τα οποία οι οργανισμοί που διατυπώνουν τους ισχυρισμούς, έχουν αναλάβει την ευθύνη να εξακριβώσουν τον βαθμό συμφωνίας μεταξύ εκείνων των ισχυρισμών και των καθιερωμένων κριτηρίων και κοινοποιούν τα αποτελέσματα στους χρήστες των

καταστάσεων για τις οποίες γίνονται οι ισχυρισμοί. Ο παραπάνω ορισμός, συναγάγει ότι :

- Ο έλεγχος συνεχίζει την πορεία του μέσω μίας λογικής, δομημένης και οργανωμένης σειράς βημάτων·
- Ο έλεγχος σχετίζεται πρωταρχικά με την συγκέντρωση και αξιολόγηση στοιχείων. Για την επίτευξη αυτής της ενέργειας, ο ελεγκτής πρέπει να διατηρεί μία αντικειμενική και αμερόληπτη στάση·
- Ο ελεγκτής οφείλει με κριτικό μάτι να εξετάζει τις θέσεις οι οποίες διατυπώνονται από τους διάφορους οργανισμούς, σχετικά με τις οικονομικές δραστηριότητες στις οποίες αυτοί εμπλέκονται·
- Ο ελεγκτής εκτιμά και υπολογίζει πόσο «στενά» αυτές οι θέσεις /διαβεβαιώσεις (των διοικούντων των οργανισμών) συμμορφώνονται με ένα καθορισμένο σύνολο κανόνων. Αυτό το σύνολο κανόνων, συνθέτει τα καθιερωμένα κριτήρια, τα οποία καθιστούν τον ελεγκτή ικανό να αξιολογήσει εάν οι διάφορες θέσεις αντιπροσωπεύουν αντικειμενικά γεγονότα·
- Ο ελεγκτής κοινοποιεί τα αποτελέσματα αυτής της αξιολόγησης σε γραπτή μορφή («πιστοποιητικό ελέγχου»). Αυτό το πιστοποιητικό είναι διαθέσιμο σε όλους τους χρήστες των οικονομικών καταστάσεων /οικονομικών πληροφοριών.

Με το σκεπτικό ότι ο Εσωτερικός Έλεγχος αξιολογεί την επάρκεια λειτουργίας του συστήματος εσωτερικού ελέγχου, δηλαδή έλεγχος επί όλων των λειτουργιών δεν περιορίζεται σε συγκεκριμένα αντικείμενα, διακρίνεται δε σε τόσα είδη ελέγχου, όσες είναι και οι λειτουργίες, ήτοι σε οικονομικούς, διοικητικούς, λειτουργικούς, παραγωγής, τεχνικούς, προμηθειών και πωλήσεων, διαχείρισης ανθρώπινου δυναμικού, ποιοτικού ελέγχου, μηχανογράφησης, διαχείρισης αποθεμάτων, παραγωγικών μέσων, έλεγχοι ασφάλειας (security) των εγκαταστάσεων, φυσικού περιβάλλοντος, είσπραξης ασφαλιστρών, εκπαίδευσης προσωπικού, καθώς υγιεινής και ασφάλειας των εργαζομένων, τεχνικών έργων και γενικά έλεγχος επί όλων των δραστηριοτήτων που διέπουν τη λειτουργία των οικονομικών μονάδων.

Πρακτικά, οι διοικήσεις των οργανισμών δεν έχουν την άμεση και αντικειμενική πληροφόρηση που χρειάζεται για να εξακριβώσουν αν λειτουργούν οι κατάλληλες

ασφαλιστικές δικλίδες σε όλους τους τομείς της επιχείρησής τους. Σε αυτό το σημείο, ο Εσωτερικός Έλεγχος, με τις αναβαθμισμένες υπηρεσίες που προσφέρει ως σύμβουλος, γίνεται όλο και πιο αναγκαίος και χρήσιμος. Με την ανάλογη, δε, υποστήριξη από τη διοίκηση μπορεί να συμβάλλει αποτελεσματικά στον εντοπισμό των αφανών και ουσιοδών προβλημάτων και, κατ' επέκταση, στην εύρυθμη λειτουργία της επιχείρησης. Η αναγκαιότητα του εσωτερικού ελέγχου είναι, λοιπόν, προφανής από τις ατέλειες και τις αδυναμίες που διακρίνουν τον ίδιο τον άνθρωπο. Επειδή, μάλιστα, το ξερίζωμα των αδυναμιών αυτών (κλοπές, απάτες, ατασθαλίες κλπ. είναι αδύνατον να επιτευχθεί, όσα μέσα και να επιστρατευθούν, το μόνο που απομένει είναι η καταπολέμησή τους από τον εσωτερικό έλεγχο, για να περιορισθούν κατά το δυνατόν περισσότερο

Το που πρέπει να υπάγεται ιεραρχικά ο Εσωτερικός Έλεγχος, εξαρτάται κατά κύριο λόγο από την οργανωτική υποδομή και το μέγεθος της επιχείρησης, την αντίληψη που έχουν οι διοικούντες για τον έλεγχο καθώς επίσης, αν η εταιρία είναι εισηγμένη ή όχι στο χρηματιστήριο αξιών Αθηνών (Χ.Α.Α.). Ανάλογα του μεγέθους του οργανισμού εξαρτάται και η σύσταση ορισμένων εποπτικών οργάνων, είτε αυτά επιβάλλονται από διάφορες νομοθετικές διατάξεις της πολιτείας, είτε επιβάλλονται από την ανάγκη για την εύρυθμη λειτουργία της ίδιας της μονάδας. Τη θέσπιση ενός τέτοιου εποπτικού οργάνου "επιτροπή ελέγχου", επιβάλλει η επιτροπή κεφαλαιαγοράς σε όλες τις εταιρείες που πρόκειται να εισαχθούν το Χρηματιστήριο (Χ.Α.Α.), ή που ήδη είναι εισηγμένες. Επίσης, η τράπεζα της Ελλάδος με τη διοικητική πράξη, 2438/6.8.98 εισάγει την επιτροπή ελέγχου σε πιστωτικά ιδρύματα που το ενεργητικό τους υπερβαίνει σήμερα τα 880.410.858 ευρώ (300 δις δρχ.).

Σύμφωνα με τις αποφάσεις της επιτροπής κεφαλαιαγοράς, για την εταιρική διακυβέρνηση "ποιοτικά κριτήρια προβολής εισηγμένων εταιριών στο χρηματιστήριο αξιών" θέλουν τον Εσωτερικό Έλεγχο να διορίζεται από το διοικητικό συμβούλιο, να υπάγεται σε αυτό, ενώ παράλληλα να εποπτεύεται από τριμελή ελεγκτική επιτροπή "επιτροπή ελέγχου", η οποία φέρει την ευθύνη των τελικών πορισμάτων και αναφορών που συντάσσει το τμήμα Εσωτερικού Ελέγχου, η οποία επιτροπή, μέσω τακτικών εκθέσεων ή εκτάκτων αναφορών ενημερώνει το διοικητικό συμβούλιο, της εταιρίας.

Θα πρέπει να επισημανθεί ότι η επιτροπή ελέγχου, ως όργανο εκτελεστικό που εκφράζει την ανώτατη διοίκηση, είναι αποτελεσματική, όταν αποτελείται μεν από ανώτερα στελέχη αλλά έχουν πλήρη και αποκλειστική απασχόληση, γνωρίζουν από

διοίκηση επιχειρήσεων και ασχολούνται επισταμένως με τον Εσωτερικό Έλεγχο. Επίσης, δεν μπαίνει εμπόδιο στην ανάπτυξη και στην προβολή του έργου του Εσωτερικού Ελέγχου. Ουσιαστικό πρόβλημα για το Εσωτερικό Έλεγχο υπάρχει, όταν τα μέλη της επιτροπής είναι μεν μέλη του διοικητικού συμβουλίου, δεν είναι όμως στελέχη της επιχείρησης και δεν έχουν γνώση για την λειτουργία της.

Για να δημιουργηθεί ένα τμήμα Εσωτερικού Ελέγχου, εξαρτάται από μια σειρά προϋποθέσεων και παραμέτρων. Το ίδιο ισχύει και για τη στελέχωση του, όπως θα δούμε πιο κάτω.

(α). Προϋποθέσεις για τη δημιουργία τμήματος

Ως τέτοιες προϋποθέσεις για τη λειτουργία τμήματος Εσωτερικού Ελέγχου ενδεικτικά, θα μπορούσαμε να αναφέρουμε:

- Από το μέγεθος της οικονομικής μονάδας, που είναι και ο βασικότερος παράγοντας. Μεγάλες μονάδες, εκ των πραγμάτων σήμερα, καθιστούν επιτακτική την ύπαρξη τμήματος Εσωτερικού Ελέγχου μάλιστα με δυναμική παρουσία, για την αντιμετώπιση των σύγχρονων καθημερινών προβλημάτων.
- Από το αντικείμενο εκμετάλλευσης, το αν είναι βιομηχανία και εμπορία συγχρόνως, το αν είναι εταιρία παροχής υπηρεσιών, καθώς επίσης, από τις ιδιαιτερότητες του φορέα και τους επιχειρηματικούς κινδύνους που αντιμετωπίζει.
- Από τη διασπορά των δραστηριοτήτων. Μια επιχείρηση που έχει θυγατρικές ή υποκαταστήματα σε διάφορα μέρη, είτε εντός, είτε εκτός Ελλάδος, απαιτεί τμήμα Εσωτερικού Ελέγχου και μάλιστα με αυξημένο αριθμό ελεγκτών από το να ήταν όλες οι δραστηριότητες συγκεντρωμένες.
- Από την οργανωτική υποδομή, όσο πιο μεγάλη έλλειψη οργανωτικής υποδομής έχει ένας οργανισμός, τόσο περισσότερο αναγκαίος είναι ο Εσωτερικός Έλεγχος.
- Το αν η επιχείρηση είναι εισηγμένη ή πρόκειται να εισαχθεί στο Χρηματιστήριο, όπου η δημιουργία Εσωτερικού Ελέγχου είναι υποχρεωτική. Οι εισηγμένες εταιρείες απαιτούν περισσότερους

ελεγκτές, λόγω των επιπρόσθετων εργασιών που επιβάλλει η επιτροπή κεφαλαιαγοράς στο τμήμα Εσωτερικού Ελέγχου.

- Από το επίπεδο εκπαίδευσης των εργαζομένων. Εκπαιδευμένο προσωπικό σε συνδυασμό με την οργανωτική υποδομή και όχι μόνο, είναι ένα μέτρο που πρέπει να λαμβάνεται υπόψη, ως παράμετρος για τον αριθμό στελέχωσης του τμήματος Εσωτερικού Ελέγχου.

(β). Στελέχωση του τμήματος

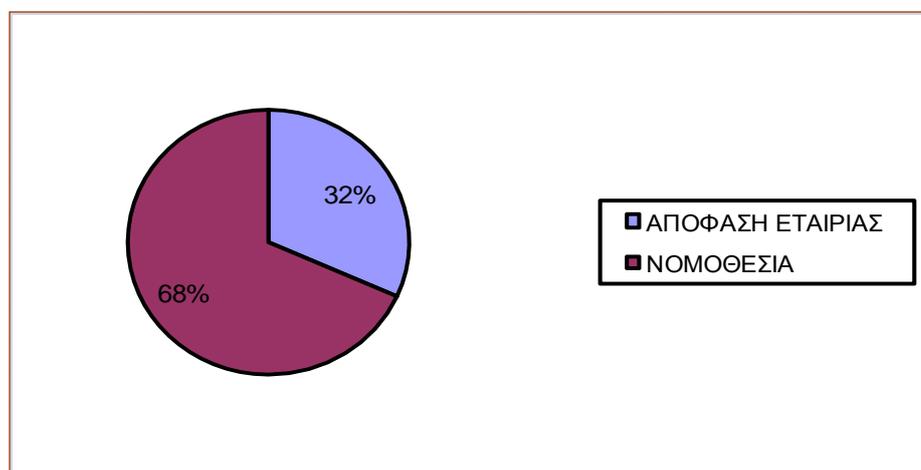
Για τη στελέχωση του τμήματος, δηλαδή πόσοι ελεγκτές θα πρέπει να απασχοληθούν σε ένα τμήμα Εσωτερικού Ελέγχου, δεν υπάρχει ένα συγκεκριμένο μέτρο. Μια παράμετρος που πρέπει να λαμβάνεται σοβαρά υπόψη είναι το πλήθος των εργαζομένων, σε συνδυασμό, πάντα, με τα όσα αναφέρθηκαν στην προηγούμενη παράγραφο. Σύμφωνα με εκτιμήσεις, η αναλογία των ελεγκτών σε εργαζόμενους, πάντα με μια μικρή επιφύλαξη, θα μπορούσαμε να αναφερθούμε στη σχέση 1/80-1/120, δηλαδή για κάθε 80-120 εργαζόμενους, αντιστοιχεί, συνήθως, και ένας εσωτερικός ελεγκτής

1.2 Πως αντιμετωπίζουν οι εισηγμένες εταιρίες τον εσωτερικό έλεγχο

Όπως έχουμε ήδη αναφέρει, με απόφαση του Διοικητικού Συμβουλίου της Επιτροπής Κεφαλαιαγοράς ορίζεται ότι: «...κάθε εταιρία οφείλει να διαθέτει τμήμα εσωτερικού ελέγχου το οποίο θα αποσκοπεί στη συνεχή παρακολούθηση της λειτουργίας της εταιρίας και θα έχει την ευθύνη να ενημερώνει εγγράφως, σε τακτά χρονικά διαστήματα, το διοικητικό συμβούλιο για την εφαρμογή του κανονισμού εσωτερικής λειτουργίας της εταιρίας...». Διαπιστώνεται, λοιπόν, ότι πολλές εταιρίες ακολουθώντας την επιταγή του νόμου προέβησαν στη δημιουργία τμήματος εσωτερικού ελέγχου. Ωστόσο, υπάρχει ένα ποσοστό εταιριών, που αποφάσισαν τη δημιουργία του αντίστοιχου τμήματος ανεξάρτητα από τη απόφαση επειδή πίστευαν ότι η κίνηση αυτή θα προσέδιδε αξία στην εταιρία, ενώ ταυτόχρονα θα αυξάνονταν η αποτελεσματικότητα και αποδοτικότητα των διαφόρων λειτουργιών της. Επίσης, υπάρχει ένα μικρό ποσοστό που επέλεξε την πρόσληψη εξωτερικού συνεργάτη για τη διενέργεια του εσωτερικού ελέγχου.

Οι σύγχρονες και μεγάλες επιχειρήσεις λοιπόν εκτιμούν τη συμβολή του εσωτερικού ελέγχου στη βελτίωση της απόδοσης της εταιρίας και συνεπώς επιδιώκουν τη δημιουργία ενός ξεχωριστού τμήματος για τη συγκεκριμένη λειτουργία. Σύμφωνα όμως με έρευνα που πραγματοποιήθηκε, το μεγαλύτερο ποσοστό των επιχειρήσεων οδηγήθηκε στο σχηματισμό του τμήματος ώστε να συμμορφωθεί στους κανόνες του Χρηματιστηρίου (Διάγραμμα 1).

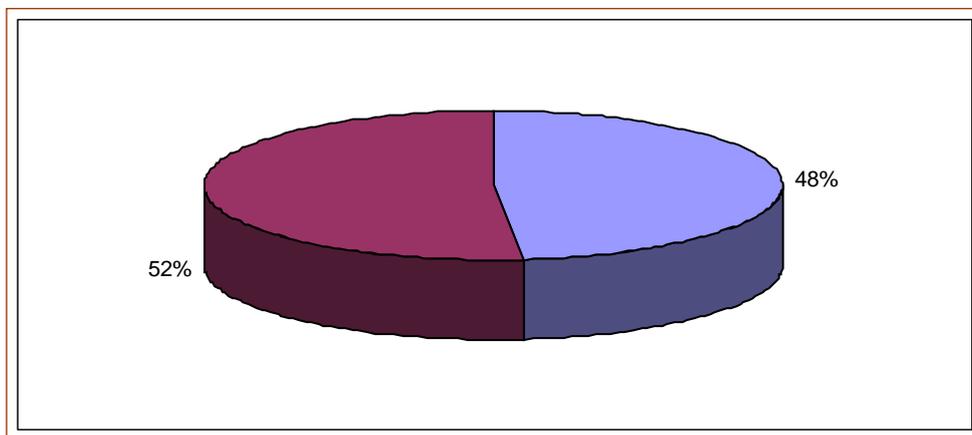
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 1: Δημιουργία τμήματος εσωτερικού ελέγχου

Είναι πραγματικότητα ότι ένα ποσοστό των επιχειρήσεων, πέραν της διατήρησης τμήματος εσωτερικού ελέγχου, συνεργάζονται και με ελεγκτική εταιρία. Το αποτέλεσμα αυτό μπορεί να οφείλεται σε διάφορους λόγους, μερικοί εκ των οποίων αναφέρονται παρακάτω (Lowe et al. 1999, σελ. 24):

- (α) Προσφορά ελεγκτικής ποιότητας.
- (β) Παροχή εξειδικευμένου και έμπειρου προσωπικού.
- (γ) Χρήση σύγχρονων μέσων κατά τον έλεγχο.
- (δ) Αποκόμιση εμπιστοσύνης από άλλες επιχειρήσεις.
- (ε) Επικέντρωση της διοίκησης στις βασικές λειτουργίες της εταιρίας.
- (στ) Περιορισμός των μη βασικών λειτουργιών της εταιρίας και κατά συνέπεια μείωση του κόστους.
- (ζ) Εξασθένιση της ανεξαρτησίας των ορκωτών ελεγκτών καθώς και της αξιοπιστίας των χρηματοοικονομικών καταστάσεων.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 2: Συνεργασία με Ελεγκτική Εταιρία

Ωστόσο, είναι γεγονός ότι η χρήση εσωτερικού ελεγκτή από ελεγκτική εταιρία επηρεάζει την αξιοπιστία των χρηματοοικονομικών καταστάσεων και την ανεξαρτησία των ελεγκτών μόνον αν τόσο ο εσωτερικός όσο και ο εξωτερικός έλεγχος γίνονται από το ίδιο άτομο (James K. 2003, σελ. 321).

Για τις περισσότερες εισηγμένες επιχειρήσεις ο εσωτερικός ελεγκτής έχει ως βασικές δραστηριότητες:

(α) διαχείριση αγορών και προμηθευτών, πωλήσεων και πελατών, χρηματικών διαθεσίμων.

(β) καταγραφή μισθοδοσίας προσωπικού και

(γ) σύνταξη χρηματοοικονομικών καταστάσεων.

Επίσης αρκετά σημαντικές, αλλά όχι σε ίδιο βαθμό με τις παραπάνω είναι οι εξής:

(α) Προϋπολογισμός

(β) Καταχωρήσεις στη γενική λογιστική

(γ) Εντολές αγορών

(δ) Διαχείριση αποθεμάτων

(ε) Διαχείριση παγίων στοιχείων

(στ) Διαχείριση και γνωστοποίηση ενδοεταιρικών συναλλαγών και

(ζ) διαχείριση και γνωστοποίηση συναλλαγών με συνδεδεμένα μέρη.

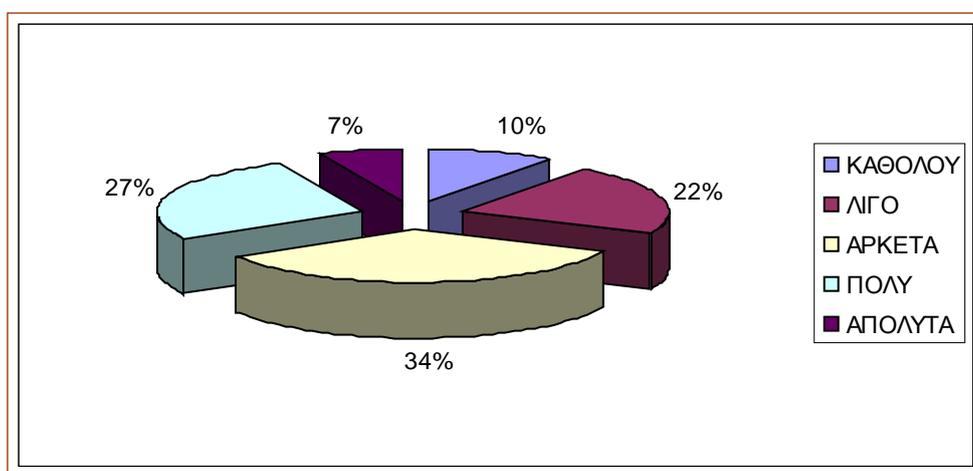
Όπως διαπιστώνεται, οι περισσότερες από τις παραπάνω δραστηριότητες αφορούν σε ελέγχους των συναλλαγών με τρίτους, γεγονός που είναι αναμενόμενο αφού αυτές είναι καθοριστικής σημασίας για την πορεία και την αποτελεσματικότητα της επιχείρησης. Όπως έχει ήδη αναφερθεί, οι εσωτερικοί και οι εξωτερικοί ελεγκτές (ορκωτοί ελεγκτές) οφείλουν να βρίσκονται σε σχέση συνεργασίας ώστε να υπάρχει καλύτερο αποτέλεσμα όσον αφορά την παραγωγή και σύνταξη των χρηματοοικονομικών καταστάσεων της ελεγχόμενης εταιρίας.

Είναι πολύ σημαντικό να γνωρίζουμε αν και κατά πόσο το έργο των εσωτερικών ελεγκτών συμβάλλει στο έργο των ορκωτών ελεγκτών.

Ο Εσωτερικός Έλεγχος θα πρέπει να τηρεί στάση βοήθειας, συναίνεσης και συνεργασίας απέναντι στους εξωτερικούς ελεγκτές Εσωτερικού Ελέγχου συμβάλλει στη μείωση του κόστους των εξωτερικών ελέγχων. Μια καλά οργανωμένη διεύθυνση Εσωτερικού Ελέγχου δικαιολογεί πλήρως ένα περιορισμό των εργασιών του εξωτερικού ελέγχου, κάτι τέτοιο πρέπει να εκτιμάται και να λαμβάνεται σοβαρά υπόψη από τη διοίκηση και πριν από κάθε συνεργασία με τους εξωτερικούς ελεγκτές, καθώς και με συμβούλους θα πρέπει να προηγείται συζήτηση με τον διευθυντή του Εσωτερικού Ελέγχου. Βασική αρχή είναι ότι ο διευθυντής Εσωτερικού Ελέγχου πρέπει να συντονίζει τις προσπάθειες των εξωτερικών ελεγκτών και των εξωτερικών συμβούλων για αποφυγή των διπλών προσπαθειών που συνεπάγεται περιορισμό των δαπανών. Θα πρέπει να διασφαλίζεται ότι η εργασία των εσωτερικών ελεγκτών δεν αναπαράγεται από τους εξωτερικούς ελεγκτές και τους συμβούλους, επιβαρυνόμενο με επιπλέον κόστος.

Όπως βλέπουμε και στο διάγραμμα το 10% θεωρεί ότι η χρήση του εσωτερικού δεν συμβάλλει «καθόλου» στο έργο των ορκωτών ελεγκτών, το 21% ισχυρίζεται ότι έχει «λιγότερη» συμβολή, το μεγαλύτερο ποσοστό των εισηγμένων επιχειρήσεων 35% θεωρούν ότι ο εσωτερικός έλεγχος συμβάλλει «αρκετά» στο έργο των ορκωτών ελεγκτών-λογιστών, το 27% ότι έχει «πολύ» μεγάλη συμβολή, και το 7% ότι συμβάλει «απολυτα».

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 3: Συμβολή εσωτερικού ελέγχου στο έργο των ορκωτών ελεγκτών

Τόσο οι εσωτερικοί ελεγκτές, όσο και οι εξωτερικοί είναι και οι δύο απαραίτητοι, έχουν δε το δικό τους ξεχωριστό ρόλο. Η εργασία των εσωτερικών ελεγκτών δεν μπορεί να αντικατασταθεί από την εργασία των εξωτερικών ελεγκτών, οι οποίοι χρησιμοποιούν τα αποτελέσματα των εσωτερικών ελεγκτών για συμπλήρωμα της δική τους εργασίας. Μεταξύ εσωτερικών και εξωτερικών ελεγκτών πέρα των διαφορών, υπάρχουν και ομοιότητες, όπως και οι δύο ασχολούνται με τον έλεγχο, χρησιμοποιούν τις ίδιες ελεγκτικές διαδικασίες και τεχνικές. Επίσης και οι δύο είναι σύμβουλοι.

Είναι πολύ σημαντικό επίσης να αναλύσουμε τον ρόλο του εσωτερικού ελέγχου ως προς τη διοίκηση. Ο εσωτερικός ελεγκτής παρέχει αναλυτικές πληροφορίες για τους ελέγχους που διενεργεί καθώς προτείνει και λύσεις και παρέχει συμβουλές πάνω σε θέματα που επιδέχονται διόρθωση ή βελτίωση.

Με τις συστάσεις προς την διοίκηση της επιχείρησης ο εσωτερικός ελεγκτής προσπαθεί να προτρέψει τα κατάλληλα άτομα να δράσουν ώστε να διορθωθεί μια κατάσταση. Σε ορισμένες περιπτώσεις, ο ελεγκτής μπορεί να είναι σε θέση να προσδιορίσει τόσο την αιτία όσο και τη λύση, εξαιτίας της προσωπικής του ειδίκευσης στα συγκεκριμένα θέματα. Σε άλλες περιπτώσεις, ο εσωτερικός ελεγκτής μπορεί να έχει τη δυνατότητα να προσδιορίσει την αιτία αλλά όχι και τη λύση. Όταν συμβαίνει αυτό είναι καλύτερα ο εσωτερικός ελεγκτής να απευθυνθεί σε μέλος της διοίκησης και να αναφέρει την ύπαρξη του προβλήματος ώστε αυτό να προσπαθήσει να βρει λύση ή να αναθέσει το έργο επίλυσης σε άλλο αρμόδιο άτομο. Επίσης,

υπάρχει και η ακραία περίπτωση όπου ο εσωτερικός ελεγκτής μπορεί απλώς να διαγνώσει ότι υπάρχει προβληματική περιοχή χωρίς όμως να μπορεί να εντοπίσει την αιτία που προκάλεσε το πρόβλημα. (Churchill N. 1966, σελ.236).

ΠΙΝΑΚΑΣ 1: Ο ρόλος των εσωτερικών ελεγκτών προς την διοίκηση της επιχείρησης

	Συχνότητα	Ποσοστό
Παρέχει αναλυτικές πληροφορίες για τους ελέγχους	53	88,3
Προτείνει λύσεις	43	71,7
Παίζει συμβουλευτικό ρόλο	40	66,7

Από την άλλη πλευρά, ο συμβουλευτικός ρόλος των εσωτερικών ελεγκτών έγκειται στην παροχή επαρκών, έγκαιρων, ακριβών και χρήσιμων πληροφοριών προς τη διοίκηση, ώστε να συμβάλλουν στη διαδικασία λήψης αποφάσεων, στη βελτίωση της διοίκησης παραγωγής και στην αποφυγή σημαντικών σφαλμάτων (Xiangdong W. 1997, σελ. 202).

1.3 Αναφορές του εσωτερικού ελέγχου στην ελληνική πραγματικότητα

Το Δ.Σ της Επιτροπής Κεφαλαιαγοράς με την απόφαση 5/204/14-11-2000 με θέμα τους κανόνες συμπεριφοράς των εισηγμένων εταιρειών (που έχουν εισάγει τις μετοχές τους στο Χρηματιστήριο Αξιών Αθηνών) και των συνδεδεμένων με αυτές προσώπων, θέτει για πρώτη φορά ένα θεσμικό πλαίσιο για τον εσωτερικό έλεγχο. Σύμφωνα με τη παραπάνω απόφαση «κάθε εταιρεία οφείλει να διαθέτει τμήμα εσωτερικού ελέγχου το οποίο θα αποσκοπεί στη συνεχή παρακολούθηση της λειτουργίας της εταιρείας και θα έχει την ευθύνη να ενημερώνει εγγράφως, σε τακτά χρονικά διαστήματα, το διοικητικό συμβούλιο για την εφαρμογή του κανονισμού εσωτερικής λειτουργίας της εταιρείας». Επίσης αναφέρεται:

α) ότι ο επικεφαλής του τμήματος εσωτερικού ελέγχου διορίζεται από το διοικητικό συμβούλιο της εταιρείας.

β) ότι επιβάλλεται στον εσωτερικό κανονισμό λειτουργίας της εταιρείας να περιγράφονται οι αρμοδιότητες, η σύνθεση, ο τρόπος επικοινωνίας με τα λοιπά τμήματα της εταιρείας και οι όροι λειτουργίας του τμήματος εσωτερικού ελέγχου.

Η πρώτη νομοθετική ρύθμιση ακολουθεί με τον Ν.3016/2002 (ΦΕΚ. 110/Α/17.5.2002) για την εταιρική διακυβέρνηση. Ο νόμος αυτός έρχεται για να ρυθμίσει τα ειδικά θέματα διοίκησης και λειτουργίας ανωνύμων εταιρειών που έχουν εισηγμένες μετοχές ή άλλες κινητές αξίες τους σε οργανωμένη χρηματιστηριακή αγορά που λειτουργεί στην Ελλάδα. Πιο συγκεκριμένα, στο άρθρο 610 ορίζεται ότι στον εσωτερικό κανονισμό λειτουργίας της εταιρείας πρέπει να προβλέπεται υποχρεωτικά υπηρεσία εσωτερικού ελέγχου. Το άρθρο 711 κάνει λόγο για την οργάνωση του εσωτερικού ελέγχου. Συγκεκριμένα:

α) Η οργάνωση και λειτουργία εσωτερικού ελέγχου αποτελεί προϋπόθεση για την εισαγωγή των μετοχών ή άλλων κινητών αξιών σε οργανωμένη χρηματιστηριακή αγορά.

β) Οι εσωτερικοί ελεγκτές κατά την άσκηση των καθηκόντων τους είναι ανεξάρτητοι, δεν υπάγονται ιεραρχικά σε καμία άλλη υπηρεσιακή μονάδα της εταιρίας και εποπτεύονται από ένα έως τρία μη εκτελεστικά μέλη του διοικητικού συμβουλίου.

γ) Οι εσωτερικοί ελεγκτές ορίζονται από το διοικητικό συμβούλιο της εταιρίας και είναι πλήρους και αποκλειστικής απασχόλησης. Δεν μπορούν να ορισθούν ως εσωτερικοί ελεγκτές μέλη του διοικητικού συμβουλίου, διευθυντικά στελέχη τα οποία έχουν και άλλες εκτός του εσωτερικού ελέγχου αρμοδιότητες.

δ) Κατά την άσκηση των καθηκόντων τους οι εσωτερικοί ελεγκτές δικαιούνται να λάβουν γνώση οποιουδήποτε βιβλίου, εγγράφου, αρχείου, τραπεζικού λογαριασμού και χαρτοφυλακίου της εταιρίας και να έχουν πρόσβαση σε οποιαδήποτε υπηρεσία της εταιρίας. Τα μέλη του διοικητικού συμβουλίου οφείλουν να συνεργάζονται και να παρέχουν πληροφορίες στους εσωτερικούς ελεγκτές και γενικά να διευκολύνουν με κάθε τρόπο το έργο τους. Η διοίκηση της εταιρίας οφείλει να παρέχει στους εσωτερικούς ελεγκτές όλα τα απαραίτητα μέσα για τη διευκόλυνση του έργου τους. Τέλος στο άρθρο 8 αναφέρονται οι αρμοδιότητες της υπηρεσίας εσωτερικού ελέγχου. Συγκεκριμένα η υπηρεσία εσωτερικού ελέγχου:

α) Παρακολουθεί την εφαρμογή και τη συνεχή τήρηση του Εσωτερικού Κανονισμού Λειτουργίας και του καταστατικού της εταιρίας, καθώς και της εν γένει

νομοθεσίας που αφορά την εταιρία και ιδιαίτερα της νομοθεσίας των ανωνύμων εταιριών και της χρηματιστηριακής.

β) Αναφέρει στο διοικητικό συμβούλιο της εταιρίας περιπτώσεις σύγκρουσης των ιδιωτικών συμφερόντων των μελών του διοικητικού συμβουλίου ή των διευθυντικών στελεχών της εταιρίας με τα συμφέροντα της εταιρίας, τις οποίες διαπιστώνει κατά την άσκηση των καθηκόντων του.

γ) Οι εσωτερικοί ελεγκτές οφείλουν να ενημερώνουν εγγράφως μια φορά τουλάχιστον το τρίμηνο το διοικητικό συμβούλιο για τον διενεργούμενο από αυτούς έλεγχο και να παρίστανται κατά τις γενικές συνελεύσεις των μετόχων.

δ) Οι εσωτερικοί ελεγκτές παρέχουν, μετά από έγκριση του Δ.Σ. της εταιρίας, οποιαδήποτε πληροφορία ζητηθεί εγγράφως από Εποπτικές Αρχές, συνεργάζονται με αυτές και διευκολύνουν με κάθε δυνατό τρόπο το έργο παρακολούθησης, ελέγχου και εποπτείας που αυτές ασκούν.

Το 2005 με τον Ν.3429/05 (ΦΕΚ 314/Α/27-12-2005) περί Δημοσίων Επιχειρήσεων και Οργανισμών (Δ.Ε.Κ.Ο) αναγνωρίζεται η ανάγκη για εσωτερικό έλεγχο στο ευρύτερο Δημόσιο Τομέα. Το άρθρο 4 του παραπάνω νόμου κάνει λόγο για την υποχρεωτική πρόβλεψη από τον εσωτερικό κανονισμό λειτουργίας των Δ.Ε.Κ.Ο υπηρεσίας εσωτερικού ελέγχου που έχει τις ακόλουθες αρμοδιότητες:

α) παρακολουθεί την εφαρμογή και τη συνεχή τήρηση του εσωτερικού κανονισμού λειτουργίας και του καταστατικού της δημόσιας επιχείρησης, καθώς και της εν γένει νομοθεσίας που αφορά την επιχείρηση.

β) παρακολουθεί και αναφέρει στο διοικητικό συμβούλιο της δημόσιας επιχείρησης και στη γενική συνέλευση των μετόχων περιπτώσεις σύγκρουσης των ιδιωτικών συμφερόντων των μελών του διοικητικού συμβουλίου με τα συμφέροντα της επιχείρησης ή παράβασης των διατάξεων του νόμου αυτού από μέλη του διοικητικού συμβουλίου, συμπεριλαμβανομένου του προέδρου και του διευθύνοντος συμβούλου.

γ) ενημερώνει εγγράφως μία φορά τουλάχιστον κάθε τρίμηνο το διοικητικό συμβούλιο καθώς και τη γενική συνέλευση των μετόχων για τους ελέγχους που διενεργεί.

δ) είναι υπεύθυνη για την παροχή και την ακρίβεια οποιασδήποτε πληροφορίας ζητηθεί από την Ειδική Γραμματεία Δημοσίων Επιχειρήσεων και Οργανισμών, που συνιστάται με το άρθρο 11 του νόμου αυτού και διευκολύνει με κάθε πρόσφορο μέσο το έργο παρακολούθησης, ελέγχου και εποπτείας που αυτή εκτελεί. Υπάρχουν δύο

σημεία που ο νόμος για τις εισηγμένες στο Χ.Α.Α εταιρίες (ν.3016/02) και αυτός για τις Δ.Ε.Κ.Ο (ν.3429/05) διαφέρουν.

α) Όσον αφορά τον ορισμό του εσωτερικού ελεγκτή στις εισηγμένες εταιρίες: στο Χ.Α.Α ορίζεται από το διοικητικό συμβούλιο ενώ στις Δ.Ε.Κ.Ο από τη γενική συνέλευση των μετόχων.

β) Σχετικά με τη εργασιακή σχέση του εσωτερικού ελεγκτή στις εισηγμένες εταιρίες: στο Χ.Α.Α αυτή είναι πλήρους και αποκλειστικής απασχόλησης, ενώ στις Δ.Ε.Κ.Ο οι εσωτερικοί ελεγκτές παρέχουν υπηρεσίες με έμμισθη εντολή, και δεν αποκτούν ιδιότητα υπαλλήλου ή σχέση εξαρτημένης εργασίας. Τέλος, με έγγραφο (αρ.πρωτ. ΕΥΣΣΑΑΠ 1469/4/5/2007) της ειδικής υπηρεσίας στρατηγικής, σχεδιασμού & αξιολόγησης αναπτυξιακών προγραμμάτων του Υπουργείου Οικονομίας και Οικονομικών, καθορίζονται τα κριτήρια διαχειριστικής επάρκειας δικαιούχων των επιχειρησιακών προγραμμάτων της περιόδου 2007- 2013. Μέσα στις προϋποθέσεις που απαιτούνται για την πιστοποίηση ενός φορέα ως τελικού δικαιούχου για την απευθείας χρηματοδότησή του από το Εθνικό Στρατηγικό Πλαίσιο Αναφοράς (Ε.Σ.Π.Α – Δ' Κ.Π.Σ) είναι ύπαρξη υπηρεσιών εσωτερικού ελέγχου είτε μέσα στον οργανισμό είτε μέσω εξωτερικών συνεργασιών (outsourcing). Χωρίς να μπορεί κανείς να ισχυριστεί ότι στην Ελλάδα είμαστε πρωτοπόροι στον τομέα του Εσωτερικού Ελέγχου, ωστόσο μπορεί να υποστηριχθεί ότι έχουν γίνει πολύ σημαντικά βήματα σύγκλισης με τη διεθνή πραγματικότητα.

1.4 Θεωρητικό υπόβαθρο

Σε μια εισηγμένη εταιρία για να χαρακτηριστεί ένα σύστημα εσωτερικού ελέγχου ως αποτελεσματικό θα πρέπει να πληροί ορισμένα κριτήρια που αν συνενωθούν μπορούν να εγγυηθούν την επιτυχία του συστήματος εσωτερικού ελέγχου (Weizhong C. and Shourong S. 1997, σελ. 197). Πιο αναλυτικά:

Ανεξαρτησία: Η ανεξαρτησία είναι πρωταρχικό στοιχείο κατά την διενέργεια του εσωτερικού ελέγχου, αν και ο εσωτερικός ελεγκτής δεν δύναται να είναι τόσο ανεξάρτητος όσο ένας εξωτερικός ελεγκτής (ορκωτός ελεγκτής-λογιστής) που εκφράζει απόψεις προερχόμενες από τα αποτελέσματα του ελέγχου. Επιπλέον, το τμήμα του εσωτερικού ελέγχου δεν θα πρέπει να βρίσκεται κάτω από την ίδια

διεύθυνση με κανένα άλλο τμήμα. Μερικά σημαντικά ερωτήματα για το αν και κατά πόσο υπάρχει ανεξαρτησία στο τμήμα εσωτερικού ελέγχου είναι τα ακόλουθα:

- *Αναφέρεται ο διευθυντής εσωτερικού ελέγχου στην Επιτροπή Ελέγχου ή στο γενικό διευθυντή ή μέσω του γενικού διευθυντή στο διοικητικό συμβούλιο.*
- *Ο διευθυντής εσωτερικού ελέγχου αναφέρεται σε επίπεδο τέτοιο που να εξασφαλίζει τον έλεγχο σε εύρος.*
- *Ο διευθυντής εσωτερικού ελέγχου αναφέρεται σε επίπεδο τέτοιο που να εξασφαλίζει την εφαρμογή διορθωτικών ενεργειών.*
- *Ο διευθυντής εσωτερικού ελέγχου βρίσκεται σε συνεχή επαφή με το διοικητικό συμβούλιο.*
- *Υπάρχει καταστατικό εσωτερικού ελέγχου που να αναφέρει ρητά που θα αναφέρεται ο εσωτερικός έλεγχος, τα δικαιώματα πρόσβασης του σε όλα τα επίπεδα και έγγραφα, τον σκοπό του εσωτερικού ελέγχου.*
- *Συντάσσεται ετήσιο πλάνο ελέγχων το οποίο να επισκοπείται και να εγκρίνεται από το διοικητικό συμβούλιο.*

Υπευθυνότητα: Η υπευθυνότητα δηλώνει ικανότητα οργάνωσης και αποτελεσματικότητα κατά την επίλυση προβλημάτων. Για να καταστεί αυτό δυνατό απαιτείται να προηγηθεί διαχωρισμός μεταξύ του οργάνου ελέγχου και διενέργειας του ελέγχου.

Αποδοτικότητα: Η δημιουργία ενός τμήματος εσωτερικού ελέγχου αποσκοπεί στην παραγωγή άμεσου ή έμμεσου κέρδους για την επιχείρηση. Για τον λόγο αυτό η εταιρία θα πρέπει να επικεντρωθεί στη βελτίωση της διοίκησης και αποφυγής σφαλμάτων.

Ειδικά για τις εισηγμένες εταιρείες οι λέξεις **υπευθυνότητα** και **ανεξαρτησία** αγγίζουν ευαίσθητες χορδές, και διεθνώς το θέμα αυτό έχει ήδη αντιμετωπιστεί. Στις Ηνωμένες Πολιτείες, π.χ., οι εταιρείες που είναι εισηγμένες στα αμερικανικά χρηματιστήρια έχουν θεσπίσει κανόνες και διατάξεις προκειμένου η λειτουργία του εσωτερικού ελέγχου να εξασφαλίζεται ότι επιτελείται «ανεξάρτητα». Εισηγήσεις που έγιναν το περασμένο έτος πάνω στο θέμα αυτό όχι μόνο υιοθετήθηκαν από τα αμερικανικά χρηματιστήρια, αλλά και, ως ένα βήμα περαιτέρω, οι επιτροπές ελέγχου θα πρέπει πλέον να συντάσσουν αναφορές οι οποίες θα δημοσιεύονται.

Επίσης, ένα ακόμα κριτήριο όπως η αντικειμενικότητα απαιτεί, οι εσωτερικοί ελεγκτές να μην επηρεάζονται από τις δραστηριότητες της εταιρείας και των στελεχών τους. Μερικά σημαντικά ερωτήματα για το βαθμό αντικειμενικότητας είναι τα ακόλουθα:

- Το πλάνο ελέγχου καλύπτει όλα τα τμήματα και όλες τις περιοχές δραστηριοτήτων της εταιρείας
- Ο έλεγχος συγκεκριμένων θεμάτων πραγματοποιείται από διαφορετικούς ελεγκτές προκειμένου να επιτυγχάνεται η αντικειμενικότητα ή όχι.
- Το τμήμα εσωτερικού ελέγχου αποφεύγει να πραγματοποιήσει σχεδιασμό και εγκατάσταση συστημάτων καθώς και σύνταξη διαδικασιών για τα συστήματα.

Ωστόσο, αυτό που παρουσιάζει μεγάλη δυσκολία είναι η μέτρηση της αποτελεσματικότητας του εσωτερικού ελέγχου. Η αποτελεσματικότητά του εσωτερικού ελέγχου διασφαλίζεται όταν εξακριβώνεται πιστή προσκόλληση στους στόχους και τους αντικειμενικούς του σκοπούς, ενώ η αποτίμησή της συμβάλλει στον έλεγχο της εργασίας του εσωτερικού ελεγκτή (Dittenhofer M. 2001, σελ. 448).

Οι επιχειρήσεις έχουν την δυνατότητα να επιλέξουν μεταξύ της δημιουργίας τμήματος εσωτερικού ελέγχου ή πρόσληψης εσωτερικού ελεγκτή από εταιρία ορκωτών ελεγκτών (outsourcing). Πολλές είναι οι εταιρίες που δείχνουν να προσανατολίζονται στη δεύτερη περίπτωση καθώς προσδοκούν να περιορίσουν τα υπάρχοντα τμήματα εντός της επιχείρησης, και κατά συνέπεια να μειώσουν τόσο τα λειτουργικά έξοδα όσο και να περιορίσουν την γραφειοκρατία. Παραδείγματα τέτοιων εταιριών αποτελούν η Enron, First Bank System, Clark Equipment, κ.ά. (Rittenberg L. 1999, σελ. 31).

Από την άλλη πλευρά, αρκετοί δεν ενθαρρύνουν τη διπλή ιδιότητα των ελεγκτικών εταιριών, δηλαδή την παροχή όχι μόνο υπηρεσιών εξωτερικού ελέγχου αλλά και εσωτερικού ειδικά όταν τα δύο είδη ελέγχων παρέχονται από την ίδια εταιρία. Αυτό που ισχυρίζονται όσοι εναντιώνονται στη διπλή ιδιότητα των ελεγκτών είναι ότι κατά αυτόν τον τρόπο διακυβεύεται η επαγγελματική και προσωπική τους ανεξαρτησία. Επίσης, υπάρχει ο κίνδυνος να δημιουργηθούν αμοιβαία συμφέροντα μεταξύ ελεγκτών και ελεγχόμενων. Αν ένα από τα προαναφερθέντα συμβεί τότε αναιρείται ο αντικειμενικός στόχος των ορκωτών ελεγκτών που είναι η εξυπηρέτηση

του δημοσίου συμφέροντος διαμέσου της αποκάλυψης αναξιόπιστων και μη έγκυρων πληροφοριών για τις επιχειρήσεις (Lowe *et al.* 1999, σελ. 22).

Από τη μελέτη ερευνών σχετικά με την εφαρμογή του εσωτερικού ελέγχου στις εισηγμένες επιχειρήσεις, γίνεται εμφανές ότι το μεγαλύτερο ποσοστό των επιχειρήσεων προτιμούν να δημιουργούν τμήμα εσωτερικού ελέγχου παρά να προσλαμβάνουν εσωτερικό ελεγκτή από κάποια ελεγκτική εταιρία.

Η δημιουργία και η διατήρηση ξεχωριστού τμήματος εσωτερικού ελέγχου αποτελεί μια πρόκληση για αρκετές επιχειρήσεις. Ο τρόπος με τον οποίο θα πρέπει να αναδιοργανωθούν και να αναδομηθούν οι εσωτερικές λειτουργίες και διαδικασίες της επιχείρησης κρύβει πολλές δυσκολίες, αφού τόσο οι εργαζόμενοι όσο και η διοίκηση έχουν συνηθίσει να εργάζονται με έναν συγκεκριμένο ρυθμό, ο οποίος ενδέχεται να μεταβληθεί ριζικά μετά τη δημιουργία του τμήματος εσωτερικού ελέγχου.

Η οργάνωση και η στελέχωση του τμήματος εσωτερικού ελέγχου εξαρτάται κυρίως από τη διοίκηση της εταιρίας αλλά και από τον αρμόδιο του τμήματος εσωτερικού ελέγχου. Η εσωτερική οργάνωση και η διοίκηση του τμήματος είναι αρμοδιότητα του διευθυντή ελέγχου που είναι υπεύθυνος για τη σύνταξη του κανονισμού λειτουργίας, για την κατάρτιση και την υποβολή του ετησίου προγράμματος δράσης προς τη διοίκηση και το συντονισμό υλοποίησής του.

Όπως έχει αναφερθεί και προηγουμένως, σύμφωνα με την ισχύουσα νομοθεσία του Ελληνικού Χρηματιστηρίου (άρθρο 24, ν. 3371/05), οι εισηγμένες στο Χρηματιστήριο εταιρίες, πέραν από τη συγκρότηση τμήματος εσωτερικού ελέγχου, υποχρεούνται να σχηματίσουν μια τριμελή ελεγκτική επιτροπή που εκλέγεται από το διοικητικό συμβούλιο της εταιρίας. Συνήθως, τα άτομα που την απαρτίζουν είναι μη εκτελεστικά μέλη του διοικητικού συμβουλίου και τα οποία αναφέρονται σε αυτό (δηλ. το Δ.Σ.) μέσω τακτικών αναφορών. Η ελεγκτική επιτροπή και το τμήμα εσωτερικού ελέγχου έχουν σχέσεις στενής συνεργασίας. Κατά αυτόν τον τρόπο, επιδιώκεται η διασφάλιση άριστων συνθηκών απαιτήτων για την αποτελεσματική άσκηση του εσωτερικού ελέγχου, όπως η πρόσβαση στις ηλεκτρονικές ή έντυπες πληροφορίες της εταιρίας, η διαρκής εκπαίδευση σε νέα συστήματα και τεχνικές εσωτερικού ελέγχου, η συγκρότηση ομάδων εργασίας για την εξέταση ειδικών τεχνικών θεμάτων καθώς και η εξασφάλιση υψηλής ποιότητας εργασιακών συνθηκών για τους εσωτερικούς ελεγκτές.

Είναι αυτονόητο ότι η επιτροπή δεν δύναται να συνίσταται από άτομα που δεν σχετίζονται με τον οικονομικό χώρο. Ωστόσο, εδώ γεννάται το ερώτημα αν τα μέλη

θα πρέπει να έχουν γενικές οικονομικές γνώσεις ή να είναι καταρτισμένα σε θέματα που αφορούν στον εσωτερικό έλεγχο. Ο ρόλος της τριμελούς επιτροπής είναι να ελέγχει την εκτέλεση των καθηκόντων του τμήματος εσωτερικού ελέγχου και γι' αυτό το τελευταίο αναφέρεται σε αυτήν (Χρηματιστήριο Αξιών, 2001). Το γεγονός αυτό επιβεβαιώνεται από έρευνα που έγινε (DeZoorf T. 1997, σσ 152-174), όπου μελετήθηκε ο ρόλος της ελεγκτικής επιτροπής για τις αμερικανικές επιχειρήσεις. Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι την πρώτη θέση καταλαμβάνει η αξιολόγηση του εσωτερικού ελέγχου, ενώ τη δεύτερη και την τρίτη καταλαμβάνουν η αξιολόγηση της αποτελεσματικότητας του εσωτερικού και του εξωτερικού (ορκωτού) ελεγκτή και η μελέτη των χρηματοοικονομικών καταστάσεων, αντίστοιχα.

Τόσο οι εσωτερικοί όσο και οι ορκωτοί ελεγκτές-λογιστές ενδιαφέρονται για τη διασφάλιση της αξιοπιστίας και της εγκυρότητας των πληροφοριών που εμφανίζονται στις χρηματοοικονομικές καταστάσεις. Για τον λόγο αυτό, θα πρέπει οι εξωτερικοί ελεγκτές (ορκωτοί ελεγκτές-λογιστές) να εμπιστεύονται την εργασία των εσωτερικών, χωρίς να προκύπτουν αμφιβολίες. Ωστόσο, αυτό είναι αδύνατο να συμβεί αν δεν διαπιστωθεί η σωστή λειτουργία του συστήματος εσωτερικού ελέγχου καθώς και η εφαρμογή των κατάλληλων ελεγκτικών προτύπων όπως ορίζει ο έλεγχος της αποτελεσματικότητας του συστήματος. Στην περαίωση του έργου αυτού συμβάλλουν οι εσωτερικοί ελεγκτές, οι οποίοι πρέπει να επεξηγήσουν αναλυτικά στους ορκωτούς τον τρόπο με τον οποίον έχει στηθεί το σύστημα πριν αρχίσει οποιαδήποτε εργασία ή ουσιαστικός έλεγχος (Hanon *et al.* 2004, σσ. 1152-53).

Σε περίπτωση που βρεθεί ότι είτε το σύστημα εσωτερικού ελέγχου δεν είναι αξιόπιστο ή ο εσωτερικός ελεγκτής δεν δώσει στον ορκωτό σαφείς οδηγίες, τότε ο τελευταίος θα αναγκαστεί να προβεί σε επιπρόσθετες, χρονοβόρες ελεγκτικές διαδικασίες επαλήθευσης, ώστε να κατορθώσει να κατανοήσει εις βάθος την κατάσταση που επικρατεί στην επιχείρηση.

Πέραν από την αξιοπιστία του συστήματος εσωτερικού ελέγχου, άλλοι τομείς στους οποίους ο εσωτερικός ελεγκτής φαίνεται χρήσιμος για τους ορκωτούς είναι:

(α) Επιλογή δείγματος προς εξέταση.

(β) Αποστολή επιβεβαιωτικών επιστολών στους πιστωτές και τις τράπεζες.

(γ) Παράθεση αναφορών εσωτερικού ελέγχου, ώστε να μελετηθούν τα σχόλια των ελεγκτών πάνω στο σύστημα εσωτερικού ελέγχου και στις ακολουθούμενες ελεγκτικές διαδικασίες. (Hanon *et al.* 2004, σελ. 1155).

Προκειμένου να επιτευχθεί ικανοποιητική συνεργασία των εσωτερικών και των εξωτερικών ελεγκτών κρίνονται αναγκαίες ορισμένες ενέργειες. Σε αυτές συμπεριλαμβάνονται οι περιοδικές συναντήσεις τους, ο προγραμματισμός της συνδυαστικής εργασίας, η ελεύθερη πρόσβαση στην εργασία των εσωτερικών ελεγκτών καθώς και η επιθεώρηση των εξερχόμενων ελεγκτικών αναφορών. (Lampe J. and Sutton S. 1994, σελ. 336).

Οι εσωτερικοί ελεγκτές υποχρεούνται να συζητούν διάφορα θέματα που αφορούν στη λειτουργία και την απόδοση της επιχείρησης με τη διοίκηση. Η υποχρέωση αυτή επιβάλλεται από τα θεσπισμένα ελεγκτικά πρότυπα. Συγκεκριμένα, το Ινστιτούτο Εσωτερικών Ελεγκτών (Institute of Internal Auditors-I.I.A.) έχει ορίσει ένα πρακτικό συμβουλών, που μεταξύ άλλων προβλέπει την υποχρέωση των εσωτερικών ελεγκτών για επικοινωνία με το κυβερνητικό σώμα ενός οργανισμού, τον προσδιορισμό της βέλτιστης ομάδας συζήτησης, τον κανονισμό και το σχεδιασμό του εσωτερικού ελέγχου καθώς και το συντονισμό των σχέσεων των εσωτερικών ελεγκτών με τους εξωτερικούς συνεργάτες.

Ειδικότερα για την επικοινωνία των εσωτερικών ελεγκτών με τη διοίκηση της επιχείρησης, το πρακτικό ορίζει ότι ο επικεφαλής του τμήματος (Chief Audit Executive-C.A.E.) πρέπει να αναφέρεται στην ελεγκτική επιτροπή, στο διοικητικό συμβούλιο ή σε άλλη κυβερνητική αρχή. Επιπλέον, ορίζει ότι ανεξάρτητα από το ποια θέση κατέχει αυτός στον οποίο αναφέρεται ο εσωτερικός ελεγκτής, για να θεωρηθεί κατάλληλο το άτομο αυτό θα πρέπει να είναι γενικότερα υπεύθυνο για τον έλεγχο, τις χρηματοοικονομικές αναφορές, την οργανωσιακή διακυβέρνηση και την εποπτεία. Ο επικεφαλής του τμήματος εσωτερικού ελέγχου θα πρέπει να έχει άμεση και συχνή επαφή με το συμβούλιο, ώστε να διασφαλιστεί ότι τα δυο μέρη επικοινωνούν αποτελεσματικά για θέματα που αφορούν την επιχείρηση.

Επιπρόσθετα, με την ολοκλήρωση των ελεγκτικών εργασιών, το τμήμα πρέπει να παρουσιάσει, υπό μορφή αναφοράς, τις δραστηριότητες στη διοίκηση και στο διοικητικό συμβούλιο. Η αναφορά πραγματοποιείται τουλάχιστον μια φορά το χρόνο και εμπεριέχονται σε αυτήν παρατηρήσεις και συμβουλές βελτίωσης που αφορούν σε ανωμαλίες, παράνομες πράξεις, λάθη, απώλειες, ανεπάρκειες, ανικανότητες, σύγκρουση ενδιαφερόντων και αδυναμίες του ελέγχου. Αφού ενημερωθεί η διοίκηση για την κατάσταση που επικρατεί στην επιχείρηση εξαρτάται από την ίδια κατά πόσο θα αποφασίσει να ακολουθήσει τις συμβουλές που έχουν συντάξει οι εσωτερικοί

ελεγκτές ή αν θα λειτουργήσει ανεξάρτητα από αυτές ή αν δεν θα ενεργήσει καθόλου (Colbert J. 2002, σελ. 148).

Ο εσωτερικός έλεγχος στις καινοτόμες επιχειρήσεις δείχνει ότι θα αναπτύσσεται συνεχώς και θα προσαρμοστεί πλήρως στο συνεχώς μεταβαλλόμενο περιβάλλον. Θα παρέχει τις υπηρεσίες και θα ικανοποιεί τις προσδοκίες της ανώτατης ηγεσίας και των λειτουργικών σημείων μιας επιχείρησης, θα συμβάλλει σημαντικά στη βελτίωση της εταιρικής διοίκησης, θα αναπτύσσει νέες στρατηγικές και θα αυξήσει τα οικονομικά οφέλη. Εξαιτίας των σημαντικών ευθυνών, ο εσωτερικός έλεγχος θα πρέπει να αναδιαμορφώνει συνεχώς την οργανωσιακή του δομή καθώς και τη στελέχωσή του. Τα άτομα που εργάζονται ως εσωτερικοί ελεγκτές θα πρέπει να έχουν γνώσεις πάνω σε μεγάλη ποικιλία θεμάτων, ανώτατη μόρφωση και σημαντική εργασιακή εμπειρία. Οι εσωτερικοί ελεγκτές πρέπει να συλλέγουν, αναλύουν προσεκτικά ποικίλες πληροφορίες καθώς και να ενδυναμώνουν την ποιότητα των ελέγχων και των αξιολογήσεων με στόχο να αυξήσουν την ποιότητα των παρεχομένων υπηρεσιών. (Guoming B. 1997, σελ. 245).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο : Η ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΤΟΥ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ ΕΛΕΓΧΟΥ ΣΤΙΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ

2.1 Σχέδια – Προγράμματα εσωτερικού ελέγχου¹

Σύμφωνα με τα πρότυπα της επιτόπιας ελεγκτικής εργασίας, η ελεγκτική εργασία πρέπει να σχεδιαστεί επαρκώς και αν υπάρχουν βοηθοί πρέπει να τυγχάνουν της κατάλληλης επίβλεψης. Έτσι θα πρέπει να καταρτιστεί ένα σχέδιο δράσης, το οποίο θα συμπληρώνεται με την κατάρτιση σχεδίων ελέγχου καθώς και προγραμμάτων ελέγχου. Το γεγονός ότι το σχέδιο ελέγχου καταρτίζεται πριν από τη έναρξη της ελεγκτικής δουλειάς, δεν σημαίνει ότι δεν μπορεί να αναθεωρηθεί κατά την διάρκεια του ελέγχου. Ένα σχέδιο ελέγχου αναφέρεται στην οργάνωση και το συντονισμό του ελεγκτικού έργου, γι' αυτό ένα σχέδιο ελέγχου θα πρέπει να περιλαμβάνει τα ακόλουθα :

1. Μία περιγραφή της επιχειρηματικής δράσης και της οργάνωσης της πελάτειδας επιχείρησης.
2. Περιγραφή των αντικειμενικών σκοπών για τους οποίους διενεργείται έλεγχος.
3. Την φύση και την έκταση λοιπών υπηρεσιών που πρέπει να εκτελεστούν για τον πελάτη.
4. Χρονικό προγραμματισμό της ελεγκτικής εργασίας, στον οποίο περιλαμβάνεται ο προσδιορισμός των διαδικασιών που μπορούν να εκτελεστούν πριν την κατάρτιση του ισολογισμού, το τι πρέπει να γίνει κατά ή μετά την κατάρτιση του ισολογισμού καθώς και ο καθορισμός των ημερομηνιών για αυτές τις διαδικασίες.
5. Τα αναγκαία μέσα (π.χ. προσωπικό) για την διεκπεραίωση των στόχων του ελέγχου.

¹ Φίλος, Ι. (2004), «Εγχειρίδιο Πολιτικής και Διαδικασιών (Εργαλείο οργάνωσης και ελέγχου)», Αθήνα, Εκδόσεις IQ Group.

6. Τις ημερομηνίες που θέτονται σαν στόχοι για την περάτωση των διαφόρων ελεγκτικών διαδικασιών, όπως η αξιολόγηση του εσωτερικού ελέγχου, η έκθεση ελέγχου κ.α.
7. Ειδικά προβλήματα που χρήζουν ανάγκης άμεσης επίλυσης κατά τη διάρκεια του ελέγχου.

Τα προγράμματα ελέγχου είναι μία λεπτομερής σκιαγράφηση της ελεγκτικής δουλειάς που θα εκτελεστεί, καθορίζοντας τις διαδικασίες που θα ακολουθηθούν για την επαλήθευση κάθε κονδυλίου των οικονομικών εκθέσεων και δίνοντας μία εκτίμηση του απαιτούμενου χρόνου. Έτσι τα προγράμματα ελέγχου είναι ένα χρήσιμο εργαλείο για τον χρονικό προγραμματισμό και τον έλεγχο της ελεγκτικής δουλειάς.

Πιο συγκεκριμένα τα προγράμματα ελέγχου υπηρετούν τους παρακάτω σκοπούς² :

- Εξασφαλίζουν την διενέργεια όλων των απαραίτητων διαδικασιών ελέγχου και επαλήθευσης.
- Βοηθούν τους άπειρους ελεγκτές να εργαστούν αποτελεσματικά. Με τα αναλυτικά προγράμματα ελέγχου μειώνεται ο απαιτούμενος χρόνος επίβλεψης των συνεργατών. Έτσι οι επικεφαλείς του ελέγχου έχουν περισσότερο χρόνο να διαθέσουν για τα σημεία εκείνα που απαιτούν υψηλό βαθμό αναλυτικής ικανότητας.
- Καθορίζουν τα απαιτούμενα μέσα για την επίτευξη των στόχων του ελέγχου.
- Χρησιμεύουν ως μέσα επικοινωνίας της πολιτικής του ελέγχου.
- Βοηθούν για την χάραξη της σωστής κατεύθυνσης και την παρακολούθηση της πορείας του ελέγχου.
- Συμβάλλει στην μεθοδική και γρήγορη ολοκλήρωση του ελεγκτικού έργου.

² Φίλος, Ι. (2005), «Σημειώσεις Εσωτερικού Ελέγχου», Αθήνα, Οικονομικού Πανεπιστημίου Αθηνών.

2.2 Στάδια της ελεγκτικής διαδικασίας³

Μετά τα σχέδια και προγράμματα ελέγχου κρίνεται σκόπιμο να αναφερθούν τα στάδια της ελεγκτικής διαδικασίας. Το σύνολο των ενεργειών του ελεγκτή που απαιτούνται για την επίτευξη των σκοπών του ελέγχου των λογιστικών καταστάσεων συνιστά την ελεγκτική εργασία. Πρόκειται για μια συστηματική και σύνθετη εργασία η οποία διενεργείται τόσο κατά τη διάρκεια της χρήσης (δηλαδή πολύ πριν τη σύνταξη των λογιστικών καταστάσεων) όσο και μετά το τέλος της χρήσης και η οποία διέρχεται από κάποια στάδια. Τα στάδια αυτά φαίνονται παρακάτω :

I. ΠΡΟΚΑΤΑΡΚΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ :

Με την έναρξη του ελέγχου, ο ελεγκτής ενημερώνεται γενικά για τον κλάδο που ανήκει η ελεγχόμενη επιχείρηση, την νομική μορφή της, τις δραστηριότητες και τη οργανωτική της δομή. Επίσης, ενημερώνεται για θέματα που αφορούν την νομοθεσία που διέπει την επιχείρηση, ή αφορούν τις σχέσεις της επιχείρησης με άλλες μονάδες, τη διοίκησή της, τη λογιστική της οργάνωση κ.τ.λ. Επίσης, ο ελεγκτής ενημερώνεται μελετώντας το καταστατικό και τους εσωτερικούς κανονισμούς λειτουργίας της επιχείρησης, τα πρακτικά των συνεδριάσεων του διοικητικού συμβουλίου και των γενικών συνελεύσεων των μετόχων, τις διάφορες συμβάσεις, καθώς και το λογιστικό σχέδιο της επιχείρησης.

II. ΠΡΟΚΑΤΑΡΚΤΙΚΗ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ ΕΛΕΓΧΟΥ :

Στη φάση αυτή γίνεται αποτύπωση του συστήματος εσωτερικού ελέγχου της επιχείρησης και μία προκαταρκτική αξιολόγηση της αποτελεσματικότητάς του. Η αποτελεσματικότητα του συστήματος εσωτερικού ελέγχου εξαρτάται από την ποιότητα με τη οποία έχει σχεδιαστεί το σύστημα και από την πιστότητα λειτουργίας του συστήματος σε σχέση με τις προδιαγραφές του. Στη φάση αυτή της προκαταρκτικής αξιολόγησης του συστήματος εσωτερικού ελέγχου ο ελεγκτής εκτιμά την ικανότητα των επί μέρους τμημάτων του εσωτερικού ελέγχου να περιορίζουν τη δημιουργία σφαλμάτων ή παραβάσεων. Εάν ο ελεγκτής κρίνει ότι το

³ Προκόπης, Δ.(2008), «Ο Εσωτερικός Έλεγχος στα πλαίσια της σύγχρονης εταιρικής διακυβέρνησης», Τμήμα Οργάνωσης και Διοίκησης Επιχειρήσεων, Πανεπιστήμιο Πειραιώς.

σύστημα εσωτερικού ελέγχου περιλαμβάνει μηχανισμούς τους οποίους μπορεί να εμπιστευθεί τότε προγραμματίζει την διενέργεια δοκιμασιών συμφωνίας.

III. ΔΟΚΙΜΑΣΙΕΣ ΣΥΜΦΩΝΙΑΣ – ΕΛΕΓΧΟΙ ΠΙΣΤΟΤΗΤΑΣ :

Στη φάση αυτή ο ελεγκτής δοκιμάζει την πιστότητα λειτουργίας εκείνων των τμημάτων του συστήματος εσωτερικού ελέγχου τα οποία ο ελεγκτής επέλεξε στην προηγούμενη φάση. Με την ολοκλήρωση των ελέγχων πιστότητας ο ελεγκτής έχει εντοπίσει τυχόν αποκλίσεις λειτουργίας του συστήματος στην πράξη από τις προδιαγραφές του και έχει προσδιορίσει τη σημαντικότητά τους. Στις περιοχές εκείνες όπου εντοπίζονται σημαντικές αποκλίσεις πιστότητας και η πιθανότητα σφαλμάτων ή παραβάσεων είναι μεγάλη, αναμένεται η φύση και η έκταση των αναλυτικών ελεγκτικών διαδικασιών να είναι μικρότερη από ότι στις περιοχές όπου οι αποκλίσεις και τα σφάλματα είναι ασήμαντα.

IV. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΟΥ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ ΕΛΕΓΧΟΥ :

Μετά την μελέτη των προδιαγραφών του συστήματος εσωτερικού ελέγχου και την επαλήθευση της λειτουργίας του στην πράξη που έγινε με τους ελέγχους πιστότητας, ελεγκτής είναι σε θέση να αξιολογήσει την αποτελεσματικότητα του συστήματος και να καθορίσει το βαθμό εμπιστοσύνης του στο σύστημα. Από τα αποτελέσματα της φάσης αυτής της ελεγκτικής διαδικασίας εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό η έκταση των ελέγχων τεκμηρίωσης που θα ακολουθήσουν.

V. ΕΛΕΓΧΟΙ ΤΕΚΜΗΡΙΩΣΗΣ :

Στη φάση αυτή ο ελεγκτής πραγματοποιεί τους κύριους ή ουσιαστικούς ελέγχους ή ελέγχους τεκμηρίωσης που είναι οι δοκιμασίες ελέγχου οι οποίες σχεδιάστηκαν για την ανακάλυψη ουσιαστικών σφαλμάτων που τυχόν υπάρχουν στις χρηματοοικονομικές καταστάσεις. Αν ο ελεγκτής πεισθεί για την αποτελεσματικότητα του συστήματος του εσωτερικού ελέγχου, τότε οι έλεγχοι τεκμηρίωσης μπορεί να περιοριστούν σημαντικά.

VI. ΟΛΟΚΛΗΡΩΣΗ ΤΟΥ ΕΛΕΓΧΟΥ :

Στην προτελευταία φάση της ελεγκτικής διαδικασίας ο ελεγκτής συνθέτει, αξιολογεί και συνοψίζει το αποδεικτικό υλικό που συγκέντρωσε πριν καταλήξει στο τελικό του συμπέρασμα για την αλήθεια και την αντικειμενικότητα των χρηματοοικονομικών καταστάσεων. Στη φάση αυτή επίσης ο ελεγκτής ερευνά για την ύπαρξη, μεταγενέστερων του ισολογισμού γεγονότων που επηρεάζουν τις

χρηματοοικονομικές καταστάσεις, αφανών ή ενδεχόμενων υποχρεώσεων της επιχείρησης και συναλλαγών με συγγενικά της μέρη.

VII. ΕΚΦΡΑΣΗ ΓΝΩΜΗΣ :

Με την ολοκλήρωση του ελέγχου των χρηματοοικονομικών καταστάσεων ο ελεγκτής εκδίδει ένα πιστοποιητικό (ή έκθεση) ελέγχου. Τα πιστοποιητικά ελέγχου των ορκωτών ελεγκτών συνήθως δημοσιεύονται μαζί με τις καταστάσεις στις οποίες αναφέρονται. Όταν ο ελεγκτής, με βάση τα αποδεικτικά στοιχεία του ελέγχου, καταλήξει στο συμπέρασμα ότι οι χρηματοοικονομικές καταστάσεις είναι απίθανο να παραπλανήσουν το συνετό χρήστη τους, τότε εκφράζει την γνώμη του αυτή στο πιστοποιητικό ελέγχου. Αν ο ελεγκτής δεν μείνει ικανοποιημένος από την αντικειμενικότητα και την αξιοπιστία των καταστάσεων ή δεν μπορεί να συγκεντρώσει το απαραίτητο αποδεικτικό υλικό για την διαμόρφωση γνώμης τότε διατυπώνει τις επιφυλάξεις του αυτές στο πιστοποιητικό. Από τα παραπάνω συνάγεται ότι προκειμένου να εκφράσει την γνώμη του, ένας ανεξάρτητος ελεγκτής, για τις οικονομικές καταστάσεις κρίνεται απαραίτητη αφενός η αξιολόγηση του συστήματος εσωτερικού ελέγχου του πελάτη, αλλά και αφετέρου η συγκέντρωση των απαραίτητων αποδεικτικών στοιχείων.

2.3 Αναγκαιότητα συγκέντρωσης των απαιτούμενων αποδεικτικών στοιχείων⁴

Όπως τονίστηκε και προηγουμένως, ο ελεγκτής δεν μπορεί να εκφέρει γνώμη για το εάν οι χρηματοοικονομικές καταστάσεις εκφράζουν με ειλικρίνεια την οικονομική θέση και αποτελέσματα της επιχείρησης, εάν δεν αξιολογήσει συστηματικά την αξιοπιστία και τα αποτελεσματικότητα του συστήματος του εσωτερικού ελέγχου του πελάτη και εάν δεν συγκεντρώσει το κατάλληλο, συναφές αποδεικτικό υλικό.

Το σύστημα εσωτερικού ελέγχου είναι ένας από τους βασικότερους παράγοντες που θα συντελέσει για τον προσδιορισμό της ποσότητας των υπολοίπων αποδεικτικών στοιχείων που απαιτούνται. Όσο ισχυρότερος είναι ο εσωτερικός έλεγχος, τόσο λιγότερα θα είναι τα αποδεικτικά στοιχεία άλλης μορφής που θα

⁴ Γρηγοράκος, Θ. (2006), «Γενικές Αρχές Ελεγκτικής (Εισαγωγή στη θεωρία και πρακτική)», Αθήνα, Έκδοση 2^η, Ινστιτούτο Εκπαίδευσης ΣΟΕΛ.

χρειαστούν για την θεμελίωση γνώμης των ελεγκτών. Όταν μελετάται ο εσωτερικός έλεγχος, ουσιαστικά μελετώνται οι μέθοδοι και οι διαδικασίες που εφαρμόζει η επιχείρηση στο λογιστικό της σύστημα. Όταν ο εσωτερικός έλεγχος είναι χαλαρός υπάρχει μεγαλύτερη τάση εμφάνισης παραβάσεων στις οικονομικές καταστάσεις και συνεπώς κρίνεται απαραίτητη η συγκέντρωση μεγαλύτερης ποσότητας αποδεικτικών στοιχείων.

Συνεπώς, δεν θα μπορούσε να αμφισβητήσει κανείς το γεγονός ότι τα αποδεικτικά στοιχεία είναι, αν όχι το βασικότερο, ένα από τα βασικότερα θεμέλια πάνω στο οποίο στηρίζεται ο εξωτερικός έλεγχος. Γι' αυτό και αυτή η εργασία πραγματεύεται τα αποδεικτικά στοιχεία. Εξάλλου η Ελεγκτική οριοθετείται σαν η επιστήμη της μεθοδικής συγκέντρωσης και αξιολόγησης αποδεικτικών στοιχείων, από ένα ανεξάρτητο και ικανό κατά περίπτωση πρόσωπο, τα οποία αφορούν μετρήσιμες πληροφορίες μιας οικονομικής μονάδας, με σκοπό να προσδιοριστεί και να διατυπωθεί κατά πόσο οι πληροφορίες αυτές συμφωνούν με προκαθορισμένα κριτήρια. Από αυτόν και μόνο τον ορισμό, αναδύεται η σημαντικότητα των αποδεικτικών στοιχείων για την διεκπεραίωση του ελεγκτικού έργου. Γενικά η Ελεγκτική μπορεί να οριστεί ως η συγκέντρωση και η εκτίμηση της απόδειξης.

Το τρίτο πρότυπο της ελεγκτικής εργασίας (SAS 400, ISA 500) αναφέρει ότι «επαρκές, κατάλληλο αποδεικτικό υλικό θα πρέπει να αποκτηθεί μέσω επιθεωρήσεων, παρατηρήσεων, συνεντεύξεων και επιβεβαιώσεων, ικανό να αποτελέσει μία λογική βάση για την έκφραση γνώμης σχετικά με τις εξεταζόμενες χρηματοοικονομικές καταστάσεις». Αυτό το πρότυπο δίνει έμφαση στην σχέση ανάμεσα στην δημιουργία γνώμης για τις οικονομικές καταστάσεις και στην ανάγκη συγκέντρωσης αποδείξεων που λογικά ενισχύουν την γνώμη του ελεγκτή.

Παρόμοια πρότυπα διέπουν το αντίστοιχο έργο του ελεγκτή στη χώρα μας. Συγκεκριμένα, η Υπουργική απόφαση αριθ. 643/5 του 1979 ορίζει ότι : «... Η επαγγελματική γνώμη του ελεγκτού δέον να βασίζεται εις επαρκή αριθμόν βάσιμων ελεγκτικών τεκμηρίων, τα οποία προκύπτουν κατόπιν μεθοδικής εφαρμογής των κατάλληλων, εις είδος και έκταση, ελεγκτικών διαδικασιών...» Από όλα τα παραπάνω διαφαίνεται ξεκάθαρα, η ιδιαίτερη βαρύτητα που πρέπει να δοθεί στα αποδεικτικά στοιχεία.

Σε αυτό το σημείο αξίζει να τονιστεί ότι θα πρέπει να δίνεται ιδιαίτερη σημασία και προσοχή στην συγκέντρωση αποδεικτικού υλικού, καθώς αποτελεί ένα από τα βασικότερα προβλήματα της Ελεγκτικής. Πιο συγκεκριμένα, σε ένα άρθρο

τους οι Beasley, Carcello και Hermanson παρουσιάζουν μία ανάλυση η οποία βασίζεται σε μία έρευνα 56 περιπτώσεων. Όλες οι περιπτώσεις αφορούν δημόσιες επιχειρήσεις οι περισσότερες από τις οποίες είχαν αναμειχθεί στην δόλια και απατηλή παρουσίαση των χρηματοοικονομικών τους καταστάσεων («cooking the books»). Τα σπουδαιότερα ελεγκτικά «ελαττώματα» που βρέθηκαν μέσω της έρευνας παρουσιάζονται στον παρακάτω πίνακα :

ΠΙΝΑΚΑΣ : 2. Τα σπουδαιότερα ελεγκτικά «ελαττώματα». Σπουδαιότερα ελαττώματα του ελέγχου (SEC Enforcement Actions), 1987–1997

Προβληματική περιοχή	Ποσοστό (αριθμός) των περιπτώσεων
1. Συγκέντρωση επαρκών αποδεικτικών στοιχείων.	80%
2. Επίδειξη της οφειλόμενης επαγγελματικής προσοχής.	71%
3. Επίδειξη του κατάλληλου επιπέδου επαγγελματικού σκεπτικισμού.	60%
4. Ερμηνεία ή εφαρμογή των απαιτήσεων των γενικά αποδεκτών λογιστικών αρχών (GAAP).	49%
5. Σχεδιασμός προγραμμάτων ελέγχου και προγραμματισμός της δέσμευσης (ζητήματα εγγενούς κινδύνου, ασυνήθιστες συναλλαγές).	44%
6. Χρησιμοποίηση της έρευνας ως μορφή αποδεικτικών στοιχείων (μεγάλη στήριξη σε αυτήν την μέθοδο).	40%

7. Η λήψη των επαρκών αποδεικτικών στοιχείων που αφορούν την αξιολόγηση των σημαντικών εκτιμήσεων της διοίκησης (αποτυχία συγκέντρωσης επαρκών αποδεικτικών στοιχείων).	36%
8. Επιβεβαίωση εισπρακτέων λογαριασμών.	29%
9. Αναγνώριση / αποκάλυψη των βασικών σχετικών συμβαλλόμενων μερών.	27%
10. Εμπιστοσύνη στους εσωτερικούς ελέγχους (υπερβολική εμπιστοσύνη /αποτυχία στην αντίδραση στις γνωστές αδυναμίες του εσωτερικού ελέγχου).	24%

Όπως φαίνεται και από τα παραπάνω, το πιο κοινό πρόβλημα – φερόμενο στο 80% των περιπτώσεων – ήταν η αδυναμία των ελεγκτών να συγκεντρώσουν επαρκές αποδεικτικό υλικό. Πολλές από τις περιπτώσεις οι οποίες συνεπάγονταν ανεπαρκές αποδεικτικό υλικό ήταν σε περιοχές όπως :

- Αποτίμηση ενεργητικού : Οι ελεγκτές δεν απέκτησαν αποδεικτικό υλικό για να υποστηρίξουν κάποιες βασικές υποθέσεις.
- Ιδιοκτησία περιουσιακών στοιχείων : Οι ελεγκτές δεν απέκτησαν αποδεικτικό υλικό για να δείξουν ότι οι επιχειρήσεις είχαν στην κατοχή τους κάποια συγκεκριμένα περιουσιακά στοιχεία.

Από όλα τα παραπάνω συνάγεται ότι θα πρέπει να δίνεται ιδιαίτερη σημασία και προσοχή στην συγκέντρωση αποδεικτικού υλικού. Οι χρηματοοικονομικές καταστάσεις αντικατοπτρίζουν τις διαβεβαιώσεις /θέσεις της διοίκησης για τα επί μέρους κονδύλια. Ο ελεγκτής, όπως θα αναλυθεί εκτενώς σε αυτήν την εργασία, αναπτύσσει διάφορους ελεγκτικούς στόχους (audit objectives) για κάθε θέση της διοίκησης και στην συνέχεια διεξάγει τις απαραίτητες ελεγκτικές διαδικασίες για την συγκέντρωση ελεγκτικής μαρτυρίας προκειμένου να διαπιστωθεί εάν οι παραπάνω στόχοι έχουν ικανοποιηθεί. Οι ελεγκτικοί στόχοι, καθώς και οι ελεγκτικές διαδικασίες

για την απόκτηση επαρκούς ελεγκτικής μαρτυρίας, μπορεί να ποικίλουν. Για παράδειγμα, μερικοί από τους ελεγκτικούς στόχους, που θα πρέπει ο ελεγκτής να ερευνήσει μέσω της συγκέντρωσης επαρκών κατάλληλων αποδεικτικών στοιχείων, είναι η εγκυρότητα, η πληρότητα, η καταγραφή στη σωστή περίοδο, η ακρίβεια, η σωστή αποτίμηση, κ.ά. Μερικές από τις πιο σημαντικές ελεγκτικές διαδικασίες που χρησιμοποιούνται για τη συγκέντρωση αποδεικτικών στοιχείων, είναι η παρατήρηση, η έρευνα, η ανασκόπηση-επιθεώρηση (οριζόντιος /κάθετος έλεγχος), η επιβεβαίωση, η σύγκριση κ.ά.

Αξίζει να τονιστεί ότι ως αποδεικτικά στοιχεία του ελέγχου, θεωρούνται τα δεδομένα και οι πληροφορίες που επηρεάζουν την γνώμη του ελεγκτή σχετικά με τις χρηματοοικονομικές καταστάσεις. Από τα αρκετά στοιχεία που ο ελεγκτής θα έχει στη διάθεσή του, θα πρέπει να επιλέξει τα πιο κατάλληλα. Τα στοιχεία είναι κατάλληλα, όταν είναι *σχετικά* και *αξιόπιστα*. Εάν ο ελεγκτής βασίζεται σε κάποιο αποδεικτικό στοιχείο που είναι μη σχετικό με το στόχο του ελέγχου, τότε ενδεχομένως να οδηγηθεί σε λανθασμένα συμπεράσματα. Έχουν διεξαχθεί πολλές μελέτες για πιθανές επιπτώσεις της μη σχετικής πληροφόρησης.

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει η έρευνα της Sandra Shelton, η οποία εξετάζει την επίδραση που θα μπορούσε να έχει η επαγγελματική εμπειρία ενός ελεγκτή στη χρήση μη σχετικών αποδεικτικών στοιχείων. Μελέτες στην ελεγκτική δείχνουν ότι πεπειραμένοι ελεγκτές χρησιμοποιούν άμεσες κατευθυνόμενες στρατηγικές για να αποκτήσουν μόνο σχετική πληροφόρηση, ενώ οι αρχάριοι ελεγκτές εξετάζουν την πληροφόρηση διαδοχικά, με αποτέλεσμα να αποσυντονίζονται και με άσχετη πληροφόρηση. Όπως αναφέρθηκε και παραπάνω, τα αποδεικτικά στοιχεία είναι κατάλληλα, όταν είναι και αξιόπιστα. Η αξιοπιστία είναι συνάρτηση διαφόρων παραγόντων, όπως: ανεξαρτησία της πηγής από την οποία αποκτάται το αποδεικτικό υλικό, αποτελεσματικότητα του εσωτερικού ελέγχου, απευθείας προσωπική γνώση του ελεγκτή κ.ά.

Η ποσότητα των αποδεικτικών στοιχείων που να πρέπει να συγκεντρωθεί, καθορίζεται σε μεγάλο βαθμό από την επαγγελματική κρίση του ελεγκτή. Ωστόσο, ανεξάρτητα από την ιδιοσυγκρασία του κάθε ελεγκτή, θα πρέπει να λαμβάνονται υπόψη κάποιοι σταθεροί παράγοντες για τον καθορισμό της ποσότητας των αποδεικτικών στοιχείων. Τέτοιοι παράγοντες είναι ο βαθμός κινδύνου, η σημαντικότητα, το κόστος απόκτησης των αποδεικτικών στοιχείων, τα χαρακτηριστικά και το μέγεθος του πληθυσμού, κ.ά. Όταν αποκτηθούν τα

κατάλληλα επαρκή αποδεικτικά στοιχεία, θα πρέπει να αξιολογηθούν προκειμένου οι ελεγκτές να αποφανθούν για την ειλικρίνεια των οικονομικών καταστάσεων. Η ικανότητα σωστής αξιολόγησης της ελεγκτικής μαρτυρίας είναι από τα βασικότερα προσόντα που πρέπει να έχει ένας ελεγκτής, προκειμένου να διαπιστώσει εάν ικανοποιούνται οι ελεγκτικοί στόχοι και εάν οι καταστάσεις παρουσιάζονται τελικά με ειλικρίνεια. Το θέμα της αξιολόγησης των αποδεικτικών στοιχείων έχει απασχολήσει αρκετά τους ελεγκτές. Κατά την αξιολόγηση των αποδεικτικών στοιχείων θα πρέπει να εξετάζεται κατά ποσόν αυτά είναι πειστικά. Οι Ratliff και Johnson (1998), έχουν διατυπώσει έντεκα οδηγίες, οι οποίες οριοθετούν μία δομή μέτρησης της πειστικότητας και επομένως της ποιότητας των αποδεικτικών στοιχείων. Μερικές από αυτές τις οδηγίες φαίνονται παρακάτω:

- *Σχετικότητα*: Τα αποδεικτικά στοιχεία πρέπει να είναι σχετικά.
- *Αντικειμενικότητα*: Αντικειμενικά αποδεικτικά στοιχεία είναι πιο πειστικά (persuasive) από τα υποκειμενικά.
- *Τεκμηρίωση*: Τεκμηριωμένα αποδεικτικά στοιχεία είναι τυπικά πιο πειστικά από τα μη τεκμηριωμένα.
- *Εξωτερικότητα*: Αποδεικτικά στοιχεία που προέρχονται εκτός της ελεγχόμενης επιχείρησης είναι πιο πειστικά από ότι τα στοιχεία που προέρχονται μέσα από τον ελεγχόμενο οργανισμό.
- *Μέγεθος του Δείγματος*: Μεγαλύτερα δείγματα είναι γενικά πιο πειστικά από ότι τα μικρότερα δείγματα.
- *Επιβεβαίωση*: Επιβεβαιωμένα στοιχεία είναι συνήθως πιο πειστικά από τα μη επιβεβαιωμένα.
- *Άμεσότητα*: Άμεσα αποδεικτικά στοιχεία είναι συνήθως πιο πειστικά από τα έμμεσα.
- *Κ.ά.*

Θα ήταν σοβαρή παράλειψη να μην αναφερθεί ότι τα είδη των αποδεικτικών στοιχείων είναι πολλά. Ένας ελεγκτής μπορεί να έχει στη διάθεσή του διάφορα αποδεικτικά στοιχεία, όπως: φυσικά αποδεικτικά στοιχεία, υπολογιστικές εργασίες, έγγραφα αποδεικτικά στοιχεία, επιβεβαιώσεις, αποδεικτικά στοιχεία από εμπειρογνώμονες, προφορικά αποδεικτικά στοιχεία, κ.ά.. Σε αυτό το σημείο, αξίζει να τονιστεί ότι η αξιοπιστία των αποδεικτικών στοιχείων που αποκτώνται μέσω των επιβεβαιώσεων επηρεάζεται από τη μορφή της επιβεβαίωσης, από την προηγούμενη

εμπειρία και τις επαφές με την ελεγχόμενη επιχείρηση, και από τη φύση της πληροφόρησης που επιβεβαιώνεται.

Οι Cosserat και Bagshaw (2003), αναλύουν τα γενικά θέματα που σχετίζονται με τις επιβεβαιώσεις, όπως: Κάτω από ποιες συνθήκες η χρήση των επιβεβαιώσεων είναι κατάλληλη, ποιες διαβεβαιώσεις /θέσεις διευθετούνται με τις επιβεβαιώσεις, πως θα πρέπει να γίνει μία αίτηση για επιβεβαίωση, πως θα πρέπει να ερμηνευτούν τα στοιχεία που παρέχονται. Είναι αυτονόητο ότι όλοι οι τύποι αποδεικτικών στοιχείων δεν είναι το ίδιο αξιόπιστοι. Όπως αναφέρθηκε και σε άλλο μέρος, βασικοί προσδιοριστικοί παράγοντες του καθορισμού της επάρκειας των αποδεικτικών στοιχείων είναι, μεταξύ άλλων, η σημαντικότητα και ο ελεγκτικός κίνδυνος. Ένα είδος ή μία πληροφορία είναι σημαντικά στις οικονομικές καταστάσεις εάν η ανακρίβειά τους ή η παράλειψή τους αναμένεται να επηρεάσει τις οικονομικές αποφάσεις των χρηστών αυτών των καταστάσεων.

Τα βήματα που χρησιμοποιούνται για τον καθορισμό της σημαντικότητας είναι συγκεκριμένα, αλλά απαιτούν και από τον ελεγκτή βαθιά κρίση. Όσο χαμηλότερα είναι τα επίπεδα σημαντικότητας, τόσο μεγαλύτερο είναι το ποσό των αποδεικτικών στοιχείων που θα πρέπει να συγκεντρωθούν, για την έκφραση γνώμης. Επίσης, όσο πιο μεγάλος και σημαντικός είναι ένας λογαριασμός, τόσο μεγαλύτερο ποσό αποδεικτικών στοιχείων απαιτούνται.

Ο ελεγκτικός κίνδυνος είναι ο κίνδυνος που υπάρχει ο ελεγκτής να εκφράσει μία ακατάλληλη γνώμη όταν οι οικονομικές καταστάσεις είναι σημαντικά ανακριβείς. Οι ανακριβείες στις οικονομικές καταστάσεις μπορεί να είναι αποτέλεσμα είτε λάθους είτε απάτης. Τα λάθη είναι ακούσιες λανθασμένες διατυπώσεις ή παραλείψεις, ενώ η απάτη έχει να κάνει με σκόπιμες ανακριβείες. Θα πρέπει να δίνεται πάντα ιδιαίτερη έμφαση στην ανάλυση του κινδύνου για σημαντικές ανακριβείες εξαιτίας απάτης· οι παράγοντες που εξετάζονται για την ύπαρξη του κινδύνου αυτού, είναι οι παράγοντες που επηρεάζουν τον εγγενή κίνδυνο και τον κίνδυνο δυσλειτουργίας δικλείδων ασφαλείας.

Σε αυτό το σημείο αξίζει να τονιστεί ότι υπάρχει μία αντίστροφη σχέση μεταξύ του ελεγκτικού κινδύνου και του ποσού των αποδεικτικών στοιχείων που χρειάζονται οι ελεγκτές για τη στήριξη της γνώμης τους. Όσο μικρότερο είναι το επίπεδο του ελεγκτικού κινδύνου που πρέπει να επιτευχθεί, τόσο μεγαλύτερο ποσό αποδεικτικών στοιχείων απαιτείται να συγκεντρωθεί. Γενικότερα, μπορούμε να πούμε ότι εάν

κρατήσουμε σταθερό τον ελεγκτικό κίνδυνο και μειώσουμε το επίπεδο της σημαντικότητας, τα αποδεικτικά στοιχεία πρέπει να αυξηθούν.

2.4 Σπουδαιότητα της δειγματοληψίας⁵

Τα αποδεικτικά στοιχεία, όμως, αποκτώνται με την διενέργεια κάποιων δοκιμασιών ελέγχου (audit tests) που μπορούν να ταξινομηθούν ως δειγματοληπτικοί και ως μη δειγματοληπτικοί. Η δειγματοληψία στην ελεγκτική είναι η δοκιμή λιγότερο από 100% των στοιχείων μέσα σε έναν πληθυσμό για να αποκτηθούν και να αξιολογηθούν τα αποδεικτικά στοιχεία για κάποιο χαρακτηριστικό εκείνου του πληθυσμού, προκειμένου να διαμορφωθεί ένα συμπέρασμα σχετικά με τον πληθυσμό. Επειδή ο ελεγκτής δεν μπορεί για παράδειγμα, να ελέγξει το 100% των συναλλαγών κάποιας επιχείρησης, η δειγματοληψία είναι απαραίτητη. Γενικότερα θα μπορούσαμε να πούμε ότι η σημασία της δειγματοληψίας στον λογιστικό έλεγχο επαφίεται στα εξής :

- Η δειγματοληψία είναι ουσιαστική σε όλους τους λογιστικούς ελέγχους δεδομένου ότι οι ελεγκτές προσπαθούν να συγκεντρώσουν τα επαρκή κατάλληλα αποδεικτικά στοιχεία κατά τρόπο οικονομικά αποδοτικό·
- και στους δύο τύπους δειγματοληψιών, το σχέδιο μπορεί να είναι μη στατιστικό ή στατιστικό.

Συνεπώς, αξίζει να τονιστεί πως ο μόνος τρόπος να αντιμετωπίσει ο ορκωτός ελεγκτής την ποσότητα και το αντίστοιχο κόστος των αποδεικτικών στοιχείων που θα πρέπει να θεωρήσει ικανά – δεδομένης πάντοτε της ικανοποιητικής ποιότητας τούτων ανεξάρτητα της ποσότητάς τους – είναι η επιστημονική επιλογή τούτων (στατιστική δειγματοληψία). Η στατιστικώς ελεγχόμενη δειγματοληψία μπορεί, κατάλληλα προσαρμοσμένη, να εφαρμοστεί σε όλα σχεδόν τα είδη αποδεικτικών στοιχείων. Αλλά ακόμα και εάν το κόστος δεν ήταν απαγορευτικό, θα ήταν αντικειμενικά αδύνατο να αναπαραστήσει κανείς με την ίδια ακρίβεια και να παρατηρήσει την ορθότητα ή την ποιότητα του συνόλου μιας διαδικασίας (που έχει ήδη γίνει) κατά τον

⁵ Γεροντάκη, Α.(2006), «Σύγχρονες Προσεγγίσεις Ελεγκτικής για: την ουσιαστικότητα, τον κίνδυνο, την δειγματοληψία, την ελεγκτική μαρτυρία και την τεκμηρίωση», Τμήμα Οργάνωσης και Διοίκησης Επιχειρήσεων, Πανεπιστήμιο Πειραιώς.

τρόπο που αυτή έχει γίνει. Η δοκιμή, λοιπόν και η δειγματοληψία είναι σχεδόν ταυτόσημες ενέργειες και έννοιες.

Εκτός από την στατιστική δειγματοληψία, η οποία έχει το πλεονέκτημα της διαμόρφωσης του δείγματος και της επεξεργασίας των δεδομένων με τη βοήθεια των μεθόδων της στατιστικής, υπάρχει και η υποκειμενική, λεγόμενη, ή εμπειρική δειγματοληψία. Η εμπειρική δειγματοληψία στηρίζεται για την επιλογή, τουλάχιστον, των αντικειμένων της στην κρίση και την πείρα του ελεγκτή, στην οποία βεβαίως πείρα και κρίση θα υποβληθούν τελικά και αυτές ακόμα οι ενδείξεις της στατιστικής μεθόδου, όπως συμβαίνει και με κάθε μηχανική μέθοδο έρευνας.

Αξιοσημείωτο είναι ότι ο ελεγκτής, θα πρέπει να καθορίσει και να προσδιορίσει τον πληθυσμό (από τον οποίο θα επιλέξει το δείγμα), με τέτοιον τρόπο έτσι ώστε ο πληθυσμός να είναι κατάλληλος για τον συγκεκριμένο ελεγκτικό στόχο (Hitzig 2004). Επίσης αναλύονται τα προαπαιτούμενα όλων των δειγματοληψιών ελέγχου, οι διαφορές μεταξύ στατιστικής και μη στατιστικής δειγματοληψίας, καθώς και οι παράγοντες που επηρεάζουν την απόφαση μεταξύ της στατιστικής και της μη στατιστικής δειγματοληψίας. Σύμφωνα με τον Schwartz (1997), δεν υπάρχουν μόνο δύο άκρα, δηλαδή η στατιστική και η αδόμητη μη στατιστική δειγματοληψία· αλλά, υπάρχει και ένα μεσαίο έδαφος που είναι η δομημένη προσέγγιση της μη στατιστικής δειγματοληψίας. Τέλος, γίνεται μία ανάλυση των αντιπροσωπευτικών μεθόδων επιλογής του δείγματος.

2.5 Στόχοι του εσωτερικού ελέγχου⁶

ΕΓΚΥΡΟΤΗΤΑ – ΙΣΧΥΣ (VALIDITY) :

Ο στόχος της εγκυρότητας ή ισχύος, σχετίζεται με τη διαβεβαίωση της ύπαρξης ή πραγμάτωσης και έχει να κάνει με το εάν όλες οι συναλλαγές που περιλαμβάνονται στους λογαριασμούς είναι έγκυρες και υπάρχουν πραγματικά. Η κύρια ανησυχία του ελεγκτή για τους λογαριασμούς, είναι να μην είναι σκόπιμα μεγαλοποιημένοι με φανταστικά ποσά (υπερεκτιμήσεις). Για παράδειγμα, ο ελεγκτής θα μπορούσε να επιβεβαιώσει και να εγκρίνει τα υπόλοιπα των πελατών, προκειμένου να ελεγχθεί η εγκυρότητα των εισπρακτέων λογαριασμών.

⁶ Ζούνη, Α.(2008), «Εσωτερικός Έλεγχος», Τμήμα Οικονομικής Επιστήμης, Πανεπιστήμιο Πειραιώς.

Η αναγνώριση – παραδοχή από έναν πελάτη ότι το ποσό όντως οφείλεται στην ελεγχόμενη επιχείρηση, είναι ένα αποδεικτικό στοιχείο της εγκυρότητας των καταγεγραμμένων απαιτήσεων. Ένας άλλος τύπος σκόπιμης μεγαλοποίησης (overstatement) θα ήταν ο συνυπολογισμός μη υπαρχόντων αποθεμάτων στις οικονομικές καταστάσεις. Ο ελεγκτής σε αυτήν την περίπτωση, θα μπορούσε να παρατηρήσει και να μετρήσει τα φυσικά αποθέματα του πελάτη για να διαβεβαιώσει ότι τα αποθέματα όντως υπάρχουν.

ΠΛΗΡΟΤΗΤΑ (COMPLETENESS):

Ο στόχος της πληρότητας έχει να κάνει με την διαβεβαίωση της διοίκησης για πληρότητα και πραγματεύεται με το εάν όλες οι συναλλαγές έχουν αντικατοπτριστεί στους λογαριασμούς. Για παράδειγμα εάν η πελάτιδα επιχείρηση αποτυγχάνει να αποτυπώσει τις πωλήσεις ή τις αγορές της στις οικονομικές της καταστάσεις, τότε οι τελευταίες θα είναι ανακριβείς (misstated financial statements). Πολλές φορές ορισμένες ανακρίβειες (misstatements) προκαλούνται από παραλήψεις της διοίκησης (misstatements due to omissions).

Αξίζει να παρατηρηθεί πως η μη εκπλήρωση του σκοπού της πληρότητας μπορεί να επιφέρει τα αντίθετα αποτελέσματα από την μη εκπλήρωση του σκοπού της εγκυρότητας. Αποτυχία να επιτευχθεί ο στόχος της πληρότητας έχει σαν απόρροια την εμφάνιση κάποιων λογαριασμών με ποσά μικρότερα από εκείνα που θα έπρεπε να εμφανίζονται κανονικά (understatements), ενώ μη έγκυρα (invalid) καταγεγραμμένα ποσά έχει σαν συνέπεια οι λογαριασμοί να εμφανίζονται με ποσά μεγαλύτερα από ότι θα έπρεπε να εμφανίζονται κανονικά (overstatements).

ΚΑΤΑΓΡΑΦΗ ΣΤΗ ΣΩΣΤΗ ΠΕΡΙΟΔΟ (CUTOFF):

Ο στόχος της καταγραφής στη σωστή περίοδο είναι κυρίως συσχετιζόμενος με την διαβεβαίωση της πληρότητας και έχει να κάνει με το εάν οι συναλλαγές που αποτυπώνονται στους λογαριασμούς (εάν όντως είναι έγκυρες) εγγράφονται στην σωστή χρονική περίοδο. Οι διαδικασίες ενός ελεγκτή θα πρέπει να διασφαλίζουν ότι π.χ. μόνο οι πωλήσεις του έτους 2003 και όχι πωλήσεις του 2004 έχουν καταγραφεί το 2003. Επομένως, ο ελεγκτής μπορεί να ελέγξει τα φορτωτικά έγγραφα για να διασφαλίσει ότι καμία πώληση του 2004 δεν έχει εγγραφεί το 2003 και ότι καμία πώληση του 2003 δεν έχει καταγραφεί το 2004.

Το παραπάνω παράδειγμα υποδεικνύει επίσης ότι μερικές ελεγκτικές διαδικασίες παρέχουν αποδεικτικά στοιχεία για περισσότερους από έναν στόχους. Σε αυτό το παράδειγμα, ο πρωταρχικός λόγος που ελέγχθηκαν οι πωλήσεις ήταν να διασφαλιστεί ότι έχουν καταγραφεί στην κατάλληλη περίοδο (cutoff). Ωστόσο, η παρουσία των φορτωτικών εγγράφων είναι επίσης αποδεικτικό στοιχείο για την εγκυρότητα (validity).

ΙΔΙΟΚΤΗΣΙΑ – ΚΥΡΙΟΤΗΤΑ (OWNERSHIP):

Ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα για την κατανόηση αυτού του στόχου, είναι ότι ο ελεγκτής θα πρέπει να ζητήσει να μάθει από την διοίκηση της επιχείρησης εάν απαιτήσεις από πελάτες έχουν εισπραχθεί, οπότε παύουν να είναι πλέον απαιτήσεις για τη συγκεκριμένη επιχείρηση.

ΑΚΡΙΒΕΙΑ – ΟΡΘΟΤΗΤΑ (ACCURACY):

Ο στόχος της ακρίβειας συσχετίζεται με την διαβεβαίωση της αποτίμησης – καταλογισμού (valuation or allocation) και πραγματοποιείται την κατάλληλη συσσώρευση και μεταφορά των συναλλαγών και ποσών από τα ημερολόγια και τα καθολικά.

ΑΠΟΤΙΜΗΣΗ (VALUATION):

Ο στόχος της αποτίμησης συσχετίζεται με την διαβεβαίωση της αποτίμησης – καταλογισμού και ασχολείται με το εάν οι λογαριασμοί που εμφανίζονται στις καταστάσεις είναι με τα σωστά ποσά. Ουσιαστικά, οι γενικές αποδεκτές λογιστικές αρχές (GAAP) είναι αυτές που θέτουν τα θεμέλια για την μέθοδο της αποτίμησης μιας συγκεκριμένης συναλλαγής ή ενός λογαριασμού.

ΤΑΞΙΝΟΜΗΣΗ – ΚΑΤΑΤΑΞΗ (CLASSIFICATION):

Είναι ιδιαίτερα σημαντικό οι λογιστικοί λογαριασμοί να παρουσιάζονται κατάλληλα στις οικονομικές καταστάσεις. Ο ελεγκτής πρέπει να προσδιορίσει εάν οι διαχωρισμοί μεταξύ των εννοιών «τρέχον» και «μη τρέχον», «λειτουργικό» και «μη λειτουργικό» είναι σωστοί στον ισολογισμό και στην κατάσταση αποτελεσμάτων χρήσεως αντίστοιχα. Είναι φανερό ότι ο παραπάνω στόχος σχετίζεται με τη διαβεβαίωση της διοίκησης για απεικόνιση και αποκάλυψη.

ΑΠΟΚΑΛΥΨΗ (DISCLOSURE):

Και αυτός ο στόχος σχετίζεται με τη διαβεβαίωση για απεικόνιση και αποκάλυψη και έχει να κάνει με την διασφάλιση ότι έχουν γίνει όλες οι απαραίτητες αποκαλύψεις των οικονομικών καταστάσεων και υποσημειώσεων, έτσι ώστε οι καταστάσεις να μην είναι παραπλανητικές για τους χρήστες τους. Για παράδειγμα εάν κάποιες απαιτήσεις είναι δεσμευμένες σαν ασφάλεια για χρέη, μία τέτοια πληροφόρηση θα πρέπει να εμφανιστεί στις χρηματοοικονομικές καταστάσεις.

Παραπάνω αναλύθηκαν οι ελεγκτικοί στόχοι. Προκειμένου, όμως, ο ελεγκτής να διαπιστώσει εάν οι παραπάνω στόχοι εκπληρώνονται, θα πρέπει να συγκεντρώσει κάποια αποδεικτικά στοιχεία ή ελεγκτικά τεκμήρια (evidence) μέσω της εκτέλεσης κάποιων ελεγκτικών διαδικασιών (audit procedures). Οι ελεγκτικές διαδικασίες, δηλαδή, είναι συγκεκριμένες δραστηριότητες που εκτελούνται από τον ελεγκτή προκειμένου να αποκτηθεί κατάλληλο και επαρκές αποδεικτικό υλικό, το οποίο θα αποτελέσει την βάση για την διαπίστωση για το εάν οι συγκεκριμένοι ελεγκτικοί στόχοι (audit objectives) έχουν ικανοποιηθεί.

2.6 Ελεγκτικές διαδικασίες (Audit Procedures)⁷

Η ΦΥΣΗ ΤΩΝ ΕΛΕΓΚΤΙΚΩΝ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΩΝ :

Ένας τρόπος για να αυξήσουν οι ελεγκτές την ποσότητα των αποκτημένων αποδεικτικών στοιχείων, είναι να επιλέξουν μία πιο αποτελεσματική ελεγκτική διαδικασία. Για παράδειγμα, εάν οι ελεγκτές επιθυμούν να αυξήσουν την απόκτηση αποδεικτικών στοιχείων σχετικά με την ύπαρξη κάποιων απαιτήσεων, θα μπορούσαν να προτιμήσουν να επιβεβαιώσουν τα διάφορα ποσά με τους πελάτες αντί απλά να βασιστούν στην έρευνα των εσωτερικών εγγράφων του πελάτη.

ΧΡΟΝΙΣΜΟΣ ΤΩΝ ΕΛΕΓΚΤΙΚΩΝ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΩΝ :

Οι ελεγκτικές διαδικασίες μπορεί να εκτελεστούν είτε πριν από το τέλος χρήσεως του πελάτη (π.χ. σε ενδιάμεσα διαστήματα) ή μεταγενέστερα του τέλους χρήσης. Οι ελεγκτές θα μπορούσαν να αποκτήσουν περισσότερα αποδεικτικά στοιχεία με το να

⁷ Φίλος, Ι. (2004), «Εγχειρίδιο Πολιτικής και Διαδικασιών (Εργαλείο οργάνωσης και ελέγχου)», Αθήνα, Εκδόσεις IQ Group.

προτιμήσουν να εκτελέσουν τις ελεγκτικές διαδικασίες στο τέλος του έτους αντί σε μία ενδιάμεση ημερομηνία.

Εκτελώντας τις διαδικασίες σε μία ενδιάμεση ημερομηνία αυξάνεται ο ελεγκτικός κίνδυνος – audit risk (έννοια, που θα αναλυθεί εκτενέστερα σε άλλο κεφάλαιο), διότι οι σημαντικές ανακρίβειες – material misstatements- (και αυτή η έννοια θα αναλυθεί εκτενέστερα σε άλλο κεφάλαιο) μπορεί να προκύψουν στην εναπομένουσα περίοδο, δηλαδή στην περίοδο μεταξύ της ημερομηνίας που γίνονται οι έλεγχοι και του τέλους της χρήσης. Ο αυξανόμενος ελεγκτικός κίνδυνος θα πρέπει να μετριαστεί με την εκτέλεση επιπρόσθετων ελεγκτικών διαδικασιών οι οποίες θα καλύπτουν την εναπομένουσα περίοδο.

ΣΗΜΑΝΤΙΚΕΣ ΕΛΕΓΚΤΙΚΕΣ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΕΣ

Μερικές από τις πιο σημαντικές ελεγκτικές διαδικασίες είναι η διαδικασία του οριζόντιου ελέγχου (tracing) και η διαδικασία του κάθετου ελέγχου (vouching). Οι παραπάνω διαδικασίες είναι υποκατηγορίες της διεργασίας της επιθεώρησης (inspection). Η επιθεώρηση αναφέρεται στην λεπτομερή εξέταση των εγγράφων και χρησιμοποιείται πάρα πολύ στην ελεγκτική.

A) ΟΡΙΖΟΝΤΙΟΣ ΕΛΕΓΧΟΣ (TRACING)

Η διαδικασία αυτή περιλαμβάνει τον λεπτομερή έλεγχο όλων ή ενός μεγάλου μέρους των συναλλακτικών πράξεων μιας περιόδου. Ο οριζόντιος έλεγχος ξεκινάει από τα δικαιολογητικά έγγραφα και καταλήγει στα διάφορα λογιστικά κονδύλια. Εξαιτίας του γεγονότος ότι αυτή η διαδικασία παρέχει διασφάλιση ότι τα δεδομένα των εγγράφων, ουσιαστικά συμπεριλήφθηκαν στους λογαριασμούς, είναι ιδιαίτερα χρήσιμη για την ανίχνευση διαφόρων υποτιμήσεων (understatements). Επομένως, είναι μία σημαντική διαδικασία για την απόκτηση αποδεικτικών στοιχείων για την διερεύνηση της πληρότητας (completeness) των οικονομικών καταστάσεων.

Σύμφωνα με αυτήν την διαδικασία, πρώτα ελέγχονται τα δικαιολογητικά της περιόδου που έχει επιλεγεί, από άποψη πληρότητας. Στην συνέχεια, ελέγχεται η βασισμένη στα δικαιολογητικά ορθή διατύπωση των εγγράφων στα αναλυτικά ημερολόγια, ενώ κατόπιν ελέγχεται η ενημέρωση των αναλυτικών καθολικών και λοιπών βοηθητικών βιβλίων. Μετά ελέγχονται οι συγκεντρωτικές εγγραφές στο

συγκεντρωτικό ημερολόγιο και η ενημέρωση του γενικού καθολικού και τέλος επαληθεύονται με τα ισοζύγια.

B) ΚΑΘΕΤΟΣ ΕΛΕΓΧΟΣ (VOUCHING)

Ο κάθετος έλεγχος ακολουθεί την αντίθετη κατεύθυνση με την παραπάνω. Με αφετηρία τα διάφορα λογιστικά κονδύλια καταλήγουμε στις αναλυτικές συναλλακτικές πράξεις της επιχείρησης και στα διάφορα δικαιολογητικά. Η διαδικασία αυτή χρησιμοποιείται για να ανιχνευθούν υπερεκτιμήσεις των ποσών των διαφόρων λογιστικών κονδυλίων (overstatements). Επομένως, είναι μία σημαντική διαδικασία για την απόκτηση αποδεικτικών στοιχείων για τη διερεύνηση της ύπαρξης ή εμφάνισης (existence or occurrence).

Με την μέχρι τώρα ανάλυση αυτού του κεφαλαίου έχουμε συναγάγει ότι οι ελεγκτές συγκεντρώνουν επαρκές κατάλληλο αποδεικτικό υλικό προκειμένου να επιτευχθούν οι ελεγκτικοί στόχοι (και να υποστηριχτούν οι διαβεβαιώσεις της διοίκησης), μέσω της εκτέλεσης συγκεκριμένων ελεγκτικών διαδικασιών.

2.6.1 Εκτίμηση Ελεγκτικών Αναγκών⁸

Πρόκειται για την εκτίμηση του συνόλου των ελεγκτικών αναγκών, βάσει των υφιστάμενων συστημάτων και της συνεκτίμησης των κινδύνων και των αναγκών της κάθε επιχείρησης. Σκοπός της διενέργειας της εκτίμησης αυτής είναι η ορθή ιεράρχηση του ελεγκτικού έργου και η σύνταξη της μετέπειτα σχετικής έκθεσης. Η μελέτη για την εκτίμηση των ελεγκτικών αναγκών αναθεωρείται ή επαναλαμβάνεται από μηδενική βάση, ανάλογα με τις αλλαγές στα συστήματα και τις διαδικασίες που επιβάλλονται από τη Διεύθυνση του Εσωτερικού ελέγχου. Η συχνότητα, δε, της αναθεώρησης αυτής, σε ένα σταθερό, από πλευράς μεταβολών στις λειτουργίες του, περιβάλλον, δεν πρέπει να υπερβαίνει την τριετία.

⁸ Φίλος, Ι. (2004), «Εγχειρίδιο Πολιτικής και Διαδικασιών (Εργαλείο οργάνωσης και ελέγχου)», Αθήνα, Εκδόσεις IQ Group.

2.6.2 Κατάρτιση Ελεγκτικού Χρονοδιαγράμματος

Παράλληλα με την εκτίμηση των ελεγκτικών αναγκών, η Διεύθυνση Εσωτερικού Ελέγχου καταρτίζει και το ελεγκτικό χρονοδιάγραμμα των έργων που ανατίθενται σ' αυτήν, λαμβανομένων υπόψη και των ακόλουθων κριτηρίων:

- Τη συνολική εκτίμηση του κινδύνου κάθε συστήματος - λειτουργίας.
- Τις προτεραιότητες που καθορίζει η Διοίκηση της κάθε επιχείρησης.
- Τις δυσλειτουργίες ή τα προβλήματα σε συστήματα - λειτουργίες, που γνωστοποιούνται στη Διεύθυνση Εσωτερικού Ελέγχου από οποιαδήποτε θεσμοθετημένη αρχή ή μονάδα της επιχείρησης (Διοίκηση, Επιτροπή Ελέγχου, ελεγκτές Διεύθυνσης Εσωτερικού Ελέγχου, υπηρεσίες και προσωπικό) ή /και από καταγγελίες - παράπονα πελατών, μέσα ενημέρωσης κλπ.
- Τους πόρους σε ανθρώπινο δυναμικό και μέσα, που έχει στη διάθεσή της η Διεύθυνση Εσωτερικού Ελέγχου.
- Τα στοιχεία που παρέχει η Διεύθυνση Ανθρώπινου Δυναμικού για τη συνταξιοδότηση των Διευθυντών των Μονάδων.

Η χρονική διάρκεια της ολοκλήρωσης των έργων του εσωτερικού ελέγχου είναι συνάρτηση του μεγέθους των υπό έλεγχο λειτουργιών, του όγκου εργασιών των μονάδων και του βαθμού συμμόρφωσής τους προς τις οδηγίες της κάθε επιχείρησης (σύμφωνα με το σύστημα παρακολούθησης της επικινδυνότητας των μονάδων που αναπτύσσει η Διεύθυνση Εσωτερικού Ελέγχου), καθώς και των ανθρωπίνων πόρων της Διεύθυνσης Εσωτερικού Ελέγχου της επιχείρησης. Στο ελεγκτικό χρονοδιάγραμμα προσδιορίζονται, επιπλέον, τα ελεγκτικά έργα που θα πραγματοποιηθούν τόσο βραχυπρόθεσμα όσο και μακροπρόθεσμα, η διάρκεια και ο ακριβής χρόνος πραγματοποίησής τους και οι ομάδες ελέγχου στις οποίες θα ανατεθεί η εκτέλεσή τους.

2.6.3 Διενέργεια του εσωτερικού ελέγχου

2.6.3.1 Έλεγχοι Λειτουργιών

Οι έλεγχοι των λειτουργιών διενεργούνται με βάση τη μεθοδολογία που (πρέπει να) περιγράφεται αναλυτικά στο εγχειρίδιο Εσωτερικού Ελέγχου της Διεύθυνσης και που επιγραμματικά περιλαμβάνει τις ακόλουθες φάσεις:

Α΄ Φάση: Καθορισμός του ελεγκτικού έργου

- Έκδοση της απόφασης - εντολής για διενέργεια εσωτερικού ελέγχου.
- Καθορισμός του αντικειμένου του ελέγχου, καθώς και του χρονοδιαγράμματος υλοποίησης του ελεγκτικού έργου.
- Καθορισμός της οριζώντων ελεγκτικών που θα αναλάβει τη διεκπεραίωση του ελεγκτικού έργου.
- Διερευνητικές επαφές με τις εμπλεκόμενες υπηρεσίες στην υπό έλεγχο περιοχή, καθώς και λεπτομερής κατάρτιση των όρων αναφοράς ελέγχου.

Β΄ Φάση: Σχεδιασμός και ανάπτυξη του προγράμματος ελέγχου

- Αναλυτική επισκόπηση και περιγραφή των υπό έλεγχο διαδικασιών και εντοπισμός των πιθανών κινδύνων.
- Αντίσταση των πιθανών κινδύνων με τον ελεγκτικό διαδικασίες πρόληψης ή καταστολής των κινδύνων αυτών.
- Κατάρτιση του προγράμματος εκτέλεσης του ελέγχου

Γ΄ Φάση: Εκτέλεση και αξιολόγηση των αποτελεσμάτων του ελέγχου

- Εκτέλεση του προγράμματος ελέγχου.
- Καταγραφή και ιεράρχηση των ευρημάτων του ελέγχου.
- Αξιολόγηση των αποτελεσμάτων από τη διενέργεια του ελέγχου.

Δ΄ Φάση: Ολοκλήρωση του ελέγχου

- Σύνταξη του προσχεδίου της έκθεσης εσωτερικού ελέγχου
- Οριστικοποίηση του σχεδίου της έκθεσης.
- Συνεργασία της Διεύθυνσης Εσωτερικού Ελέγχου με τον αρμόδιο διευθυντές για συμφωνία ως προς τον καθορισμό των ενεργειών εκείνων που θα οδηγήσουν στην υλοποίηση των προτάσεων του Εσωτερικού Ελέγχου.

- Παράδοση της έκθεσης, τόσο της τελικής όσο και της συνοπτικής (executive summary), στην Επιτροπή Ελέγχου και στη Διοίκηση της επιχείρησης.

2.6.3.2 Κατασταλτικοί Έλεγχοι

Οι κατασταλτικοί έλεγχοι των διενεργούνται με βάση τη μεθοδολογία που (πρέπει να) περιγράφεται αναλυτικά στο εγχειρίδιο Εσωτερικού Ελέγχου της Διεύθυνσης και που επιγραμματικά περιλαμβάνει τις ακόλουθες φάσεις:

Α΄ Φάση: Καθορισμός και προετοιμασία του ελεγκτικού έργου

- Έκδοση της απόφασης - εντολής για τη διενέργεια του εσωτερικού ελέγχου, στην οποία προσδιορίζονται οι περιοχές ελέγχου, το χρονοδιάγραμμα υλοποίησης του ελεγκτικού έργου, η ομάδα ελέγχου, καθώς και ο προϊστάμενος αυτής.
- Άντληση όλων των απαραίτητων για τον έλεγχο στοιχείων από την πληροφοριακή υποδομή της Διεύθυνσης, από τα αρχεία προηγούμενων ελέγχων και άλλων διοικητικών στοιχείων των μονάδων.
- Επεξεργασία των στοιχείων που συγκεντρώθηκαν και προετοιμασία του προγράμματος ελέγχου.
- Κατανομή του έργου στους ελεγκτές της ομάδας, με ευθύνη του προϊσταμένου της ομάδας ελέγχου.

Β΄ Φάση: Εκτέλεση του ελεγκτικού έργου

- Μετάβαση στην υπό έλεγχο μονάδα και ενημέρωση του Διευθυντή αυτής και της Διεύθυνσης Εσωτερικού Ελέγχου για την έναρξη της εκτέλεσης του έργου.
- Εκτέλεση του προγράμματος ελέγχου.
- Καταγραφή και ιεράρχηση των ευρημάτων του ελέγχου.

- Επισκόπηση του σχεδίου της τελικής έκθεσης του ελέγχου από τον προϊστάμενο της ομάδας ελέγχου.
- Συζήτηση με το Διευθυντή της μονάδας επί του σχεδίου της τελικής έκθεσης και συνεργασία μαζί του για συμφωνία ως προς τον καθορισμό των ενεργειών εκείνων που θα οδηγήσουν στην υλοποίηση των προτάσεων του Εσωτερικού Ελέγχου.
- Οριστικοποίηση της έκθεσης του ελέγχου και παράδοσή της στην ελεγχόμενη υπηρεσιακή μονάδα.

Γ΄ Φάση: Ολοκλήρωση του ελεγκτικού έργου

- Ενημέρωση της Διεύθυνσης Εσωτερικού Ελέγχου για τα αποτελέσματα του ελέγχου.
- Σύνταξη και υποβολή της συνοπτικής έκθεσης ελέγχου προς τη Διοίκηση και την Επιτροπή Ελέγχου.
- Σύνταξη και υποβολή των φύλλων αξιολόγησης της μονάδας που ελέγχθηκε.

2.6.3.3 Εξειδικευμένοι Έλεγχοι

Στους εξειδικευμένους ελέγχους ακολουθείται η διαδικασία που περιγράφηκε παραπάνω όσον αφορά τους ελέγχους λειτουργιών, ενώ, ειδικά στις θυγατρικές εταιρείες της κάθε επιχείρησης, διενεργούνται έλεγχοι διοικητικοί, διαχειριστικοί και οικονομικοί. Επιπλέον, αξιολογείται το Σύστημα Εσωτερικού τους Ελέγχου.

2.6.3.4 Έλεγχοι συστημάτων Πληροφορικής

Οι έλεγχοι των συστημάτων πληροφορικής της επιχείρησης διενεργούνται με βάση τη μεθοδολογία που (πρέπει να) περιγράφεται αναλυτικά στο εγχειρίδιο Εσωτερικού Ελέγχου της Διεύθυνσης.

2.6.4 Συνεχής παρακολούθηση ευρημάτων (follow up)⁹.

Οι εσωτερικοί ελεγκτές πρέπει να διενεργούν συνεχή παρακολούθηση για να διαπιστώνουν ότι έχουν γίνει οι κατάλληλες ενέργειες σχετικά με τις, αναφερθείσες στην έκθεση, διαπιστώσεις του ελέγχου τους. Ακόμα περισσότερο, πρέπει να προσδιορίζουν ότι αυτές οι ενέργειες επιτυγχάνουν τα επιθυμητά αποτελέσματα ή, τουλάχιστον, ότι η Διοίκηση της επιχείρησης έχει αναλάβει τον κίνδυνο της μη επιτέλεσής των. Σημειώνεται ότι η ευθύνη για τη συνεχή παρακολούθηση πρέπει να καθορίζεται στο γραπτό καταστατικό της υπηρεσίας εσωτερικού ελέγχου της επιχείρησης.

Με τη συνεχή παρακολούθηση, οι εσωτερικοί ελεγκτές προσδιορίζουν την επάρκεια, την αποτελεσματικότητα και την επικαιρότητα των ενεργειών που έλαβαν χώρα από τη Διοίκηση του οργανισμού, σε συνέχεια της τελικής τους έκθεσης. Από την άλλη πλευρά, βέβαια, η Διοίκηση είναι η υπεύθυνη για να αποφασίσει την κατάλληλη ενέργεια που θα επιτελέσει ανταποκρινόμενη στις αναφερθείσες διαπιστώσεις του ελέγχου και ο διευθυντής εσωτερικού ελέγχου ο υπεύθυνος για την αξιολόγηση κάθε τέτοιας ενέργειας της Διοίκησης για την έγκαιρη επίλυση των θεμάτων αυτών, όπως είναι και ο αρμόδιος για τον προσδιορισμό του είδους, του χρονικού υπολογισμού και της έκτασης της συνεχούς παρακολούθησης.

Μερικοί από τους παράγοντες που πρέπει να λαμβάνονται υπόψη στον προσδιορισμό των κατάλληλων διαδικασιών συνεχούς παρακολούθησης είναι η σπουδαιότητα των αναφερθεισών στην τελική έκθεση διαπιστώσεων, ο βαθμός της προσπάθειας και του κόστους που χρειάζεται για τη διόρθωση της αναφερθείσας στην έκθεση κατάστασης, η περιπλοκή των διορθωτικών ενεργειών και οι κίνδυνοι από πιθανή αποτυχία αυτών, η διανυόμενη χρονική περίοδος κλπ. Ωστόσο, μπορεί να υπάρχουν περιπτώσεις όπου ο διευθυντής εσωτερικού ελέγχου κρίνει ότι η προφορική (γραπτή) απάντηση της Διοίκησης δείχνει ότι οι ήδη πραγματοποιηθείσες ενέργειες είναι αρκετές, άμα σταθμιστούν έναντι της σχετικής σημασίας του πορίσματος του ελέγχου. Σε τέτοιες περιπτώσεις, η συνεχής παρακολούθηση μπορεί να επιτελείται ως μέρος του επόμενου ελέγχου. Οι τεχνικές, δε, που χρησιμοποιούνται για την αποτελεσματική πραγματοποίηση συνεχούς παρακολούθησης περιλαμβάνουν:

⁹ Προκόπης, Δ.(2008), «Ο Εσωτερικός Έλεγχος στα πλαίσια της σύγχρονης εταιρικής διακυβέρνησης», Τμήμα Οργάνωσης και Διοίκησης Επιχειρήσεων, Πανεπιστήμιο Πειραιώς.

- την αποστολή των διαπιστώσεων της έκθεσης ελέγχου προς τα κατάλληλα επίπεδα διοίκησης, που είναι υπεύθυνα για την επιτέλεση των διορθωτικών ενεργειών,
- την επεκατα τη διάρκεια του ελέγχου σε μια λογική χρονική περίοδο μετά την έκδοση της έκθεσης, αποδοχή και αξιολόγηση των απαντήσεων της Διοίκησης στις διαπιστώσεις του ελέγχου, απαντήσεις που είναι περισσότερο χρήσιμες εάν παρέχουν επαρκείς πληροφορίες για την αξιολόγηση της επάρκειας και της εγκυρότητας της κάθε διορθωτικής ενέργειας,
- την αποδοχή περιοδικών ενημερώσεων από τη Διοίκηση της τράπεζας, προκειμένου να γίνεται αξιολόγηση της κατάστασης των προσπαθειών της Διοίκησης για τη διόρθωση των, προηγουμένως αναφερθεισών σε έκθεση, καταστάσεων,
- την αποδοχή και αξιολόγηση εκθέσεων από άλλες οργανωτικές ομάδες, στις οποίες ανατέθηκε ως ευθύνη ένα είδος συνεχούς παρακολούθησης,
- την υποβολή κθεση στην Ανεξάρτητη Διεύθυνση τη τραπεζικά σχετικά με την κατάσταση των αντιδράσεων στις διαπιστώσεις του ελέγχου.

2.6.5 Ετήσιο πρόγραμμα δράσης¹⁰.

Εκτός από τη μεθοδολογία που πρέπει να ακολουθείται σε κάθε ελεγκτικό έργο, η Διεύθυνση Εσωτερικού Ελέγχου πρέπει να καταρτίζει και το ετήσιο πρόγραμμα δράσης της. Αυτό το πρόγραμμα περιλαμβάνει:

1. Τα ελεγκτικά έργα που πρόκειται να διενεργηθούν μέσα στο έτος, με βάση το ελεγκτικό χρονοδιάγραμμα, καθώς και τον αντίστοιχο προϋπολογισμό εκτέλεσής τους.
2. Τις λοιπές εργασίες και τις δραστηριότητες με τις οποίες θα απασχοληθεί το προσωπικό της Διεύθυνσης, όπως πχ. τη συμμετοχή

¹⁰ Ζούνη, Α.(2008), «Εσωτερικός Έλεγχος», Τμήμα Οικονομικής Επιστήμης, Πανεπιστήμιο Πειραιώς.

σε ομάδες εργασίας, τη σύνταξη των εκθέσεων και των αναφορών κλπ.

3. Το πρόγραμμα εκπαίδευσης και επιμόρφωσης των ελεγκτών της Διεύθυνσης.

Το πρόγραμμα δράσης περιλαμβάνει, επίσης, τους στόχους που επιδιώκεται να επιτευχθούν για το επόμενο έτος ανά εκάστη δραστηριότητα της Διεύθυνσης αλλά και τα μέσα και τους πόρους που θα χρησιμοποιηθούν. Συγκεκριμένα, καταρτίζεται αναλυτικό πρόγραμμα που περιλαμβάνει όλα τα έργα που πρόκειται να διενεργηθούν, το χρονικό διάστημα πραγματοποίησής τους, τις ομάδες ελέγχου ή τους ελεγκτές στους οποίους θα ανατεθεί η υλοποίησή τους, τους απαιτούμενους χρόνους για την προετοιμασία των ελεγκτικών έργων και την παράδοση των τελικών πορισμάτων, καθώς και για την παρακολούθηση της πορείας τακτοποίησης των ευρημάτων των προηγούμενων ελέγχων (follow up).

Κατά την κατάρτιση του ετήσιου προγράμματος δράσης λαμβάνεται υπόψη ότι στόχος της Διεύθυνσης Εσωτερικού Ελέγχου είναι ο έλεγχος των μονάδων του της επιχείρησης να επαναλαμβάνεται κατ' ελάχιστο ανά τριετία. Επιπλέον, για τον καθορισμό των ομάδων ελέγχου, στις οποίες και ανατίθεται ο έλεγχος, λαμβάνεται υπόψη η αρχή της εναλλαγής των ελεγκτών σε διαφορετικές ομάδες και έργα. Με αυτόν τον τρόπο, καθίσταται αντικειμενική η λειτουργία του ελέγχου και δίνεται η δυνατότητα σε όλους για διεύρυνση των εμπειριών τους και βελτίωση της ατομικής τους απόδοσης, μέσω της συμμετοχής τους σε ελεγκτικά έργα διαφορετικού είδους και διαφόρων υπηρεσιών της επιχείρησης.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο

ΤΑ ΑΠΟΔΕΙΚΤΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΣΤΗ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΤΟΥ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ ΕΛΕΓΧΟΥ

3.1 Τα είδη των αποδεικτικών στοιχείων

Τον Αύγουστο του 1980 το Συμβούλιο Ελεγκτικών Προτύπων (Auditing Standards Board- ASB) του ΑΙΟΛ (AICPA-American Institute of Certified Public Accountants) εξέδωσε το πρότυπο που σχετίζεται με τα αποδεικτικά στοιχεία (Statement on Auditing Standard-SAS νούμερο 31 : Evidential Matter), και όρισε ότι τα αποδεικτικά στοιχεία αποτελούνται από όλα τα λογιστικά δεδομένα που μπορούν να αποτελέσουν τη βάση και όλες τις πληροφορίες από επιβεβαιώσεις. Τα λογιστικά δεδομένα περιλαμβάνουν τα βιβλία της επιχείρησης, τα ημερολόγια, τα καθολικά, τα ενισχυτικά φύλλα εργασίας κ.ά. Οι επιβεβαιωτικές πληροφορίες περιλαμβάνουν τις επιταγές, τα τιμολόγια πωλήσεων, τα τιμολόγια προμηθευτών, τις εντολές αγοράς κ.ά.

Επίσης περιλαμβάνονται στοιχεία που αναπτύσσονται από τους ελεγκτές όπως επιβεβαιώσεις, παρατηρήσεις, υπολογισμοί, κ.ά. Επίσης, θα πρέπει να τονίσουμε ότι δεν υπάρχουν μόνο θετικά στοιχεία (positive evidence) αλλά και αρνητικά στοιχεία (negative evidence). Μία ανταπόκριση του πελάτη ότι συμφωνεί με το υπόλοιπο του λογαριασμού του, είναι θετική επιβεβαίωση (positive evidence). Ενώ, η απουσία ανταπόκρισης από την πλευρά κάποιου πελάτη είναι αρνητική επιβεβαίωση (negative confirmation). Τα θετικά στοιχεία (positive evidence) είναι γενικά πιο αξιόπιστα από τα αρνητικά (negative confirmation). Το να βρίσκεις κάτι σωστό είναι πιο πειστικό από το να μην βρίσκεις απλά κάτι λάθος.

Επίσης, είναι αρκετά πιθανόν το να μη βρίσκεται κάτι λάθος, να οφείλεται απλά στο γεγονός ότι ο ελεγκτής δεν έψαξε αρκετά. Υπάρχουν διάφορων ειδών αποδεικτικά στοιχεία τα οποία μπορεί να έχει στην διάθεσή του ο ελεγκτής, προκειμένου να σχηματίσει γνώμη για την ειλικρίνεια των χρηματοοικονομικών καταστάσεων. Τα στοιχεία αυτά μπορεί να προέρχονται από διάφορες πηγές, όπως από προσωπική γνώση, από εσωτερικές πηγές, από εξωτερικές πηγές, κ.ά. Παρακάτω αναλύονται εκτενώς τα διάφορα είδη των αποδεικτικών στοιχείων

3.1.1 Φυσικά Αποδεικτικά Στοιχεία

Τα στοιχεία που μπορεί στην πραγματικότητα ο ελεγκτής να δει, αναφέρονται σαν φυσικά αποδεικτικά στοιχεία. Πρόκειται για τα στοιχεία που αποδεικνύουν την ύπαρξη, την ποσότητα (αριθμό) και την αξία των διαφόρων περιουσιακών στοιχείων και των υποχρεώσεων της ελεγχόμενης επιχείρησης. Είναι αποτέλεσμα κατά κανόνα της διενέργειας φυσικής ή εσωλογιστικής απογραφής στο τέλος χρήσης. Σε αυτήν την κατηγορία αποδεικτικών στοιχείων, θα λέγαμε ότι ανήκει η επιθεώρηση ή το «μέτρημα» ενός απτού στοιχείου από τον ελεγκτή. Μερικά παραδείγματα μπορεί να είναι η καταμέτρηση των μετρητών που βρίσκονται στο ταμείο, η εξέταση των αποθεμάτων και των πάγιων περιουσιακών στοιχείων. Ένα άλλο παράδειγμα μπορεί να είναι η παρακολούθηση από τον ελεγκτή, της εκτέλεσης ορισμένων δραστηριοτήτων εσωτερικού ελέγχου.

Αν και με την πρώτη ματιά φαίνεται ότι η φυσική εξέταση ενός στοιχείου θα πιστοποιούσε όλες τις διαβεβαιώσεις (assertions), κάτι τέτοιο όμως δεν είναι αλήθεια. Η φυσική εξέταση του ελεγκτή δεν παρέχει απόδειξη ιδιοκτησίας των διαφόρων στοιχείων από την ελεγχόμενη επιχείρηση. Χρειάζεται να εξακριβωθεί εάν τα περιουσιακά στοιχεία ανήκουν κατά κυριότητα στην επιχείρηση και εάν οι υποχρεώσεις είναι υπαρκτές και αφορούν την συγκεκριμένη επιχείρηση. Για παράδειγμα, ένας αριθμός αυτοκινήτων που χρησιμοποιούνται από τους πωλητές και τους ανώτερους υπαλλήλους μιας επιχείρησης, μπορεί να είναι μισθωμένα και να μην ανήκουν στην κυριότητα της επιχείρησης.

Επίσης, η φυσική εξέταση αφήνει έως ένα βαθμό αναπάντητο το ερώτημα της ποιότητας. Για παράδειγμα, η παρατήρηση των αποθεμάτων του πελάτη μπορεί να αφήνει κάποια αναπάντητα ερωτήματα. Η ποιότητα και οι συνθήκες διατήρησης των διαφόρων προϊόντων επηρεάζουν την δυνατότητα πώλησής τους. Εάν τα προϊόντα που καταμετρώνται από τον ελεγκτή περιέχουν κάποια κρυφά ελαττώματα ή είναι οικονομικά απαξιωμένα, μία απλή καταμέτρηση των μονάδων δεν αρκεί. Επομένως οι ελεγκτές πρέπει να είναι άγρυπνοι για οποιαδήποτε στοιχεία μπορούν να εγείρουν αμφιβολίες στην ποιότητα των αποθεμάτων. Στην περίπτωση των υποχρεώσεων, η ποιότητα αφορά τη διάρκειά τους (χρόνος λήξης) και το νόμισμα στο οποίο είναι εκφρασμένες.

Υπάρχουν διάφοροι περιορισμοί σχετικά με τη φυσική εξέταση. Μερικοί από αυτούς, φαίνονται παρακάτω:

- Τα διαπραγματεύσιμα περιουσιακά στοιχεία μπορεί να πλαστογραφηθούν. Η έξυπνη πλαστογράφηση των μετρητών ή οι παραποιήσεις των επιταγών μπορεί να μην είναι δυνατόν να ανιχνευθούν με τη φυσική εξέταση. Για αυτόν τον λόγο όσο μεγαλύτερος κίνδυνος υπάρχει για παραποιήσεις τόσο λιγότερη βάση πρέπει να δίνεται, μεμονωμένα, στα φυσικά αποδεικτικά στοιχεία.
- Ο κίνδυνος λανθασμένης παρατήρησης του ελεγκτή. Ο ελεγκτής πρέπει να ξέρει τι εξετάζει, καθώς και να συγκεντρώνει και εναλλακτικά αποδεικτικά στοιχεία, προκειμένου να μειωθεί ο κίνδυνος από τα παρατηρητικά λάθη.
- Ο κίνδυνος μεταβολής των στοιχείων, επειδή ο ελεγκτής είναι παρόν. Η αξιοπιστία των αποδεικτικών στοιχείων μειώνεται εκεί που η διαδικασία της εξέτασης θα μπορούσε να αλλάξει τα αποδεικτικά στοιχεία που συγκεντρώνονται.

Τα στοιχεία της φυσικής εξέτασης, είναι τα παρακάτω :

- Αναγνώριση του στοιχείου.
- Μέτρηση της ποσότητας.
- Εκτίμηση (σε μερικές περιπτώσεις) της ποιότητας.
- Σύγκριση των φυσικών αποδεικτικών στοιχείων με τα λογιστικά δεδομένα.
- Αξιολόγηση των στοιχείων.
- Διατύπωση συμπερασμάτων.

Πιο συγκεκριμένα, αναγνωρίζοντας π.χ. τα εμπορεύματα και τα πάγια στοιχεία, συχνά απαιτείται ένας βαθμός γνώσης της επιχείρησης του πελάτη, και ετοιμότητα να γίνουν οι σχετικές έρευνες για να αποφευχθεί η σύγχυση του ενός προϊόντος με άλλο. Στον προσδιορισμό της ποσότητας των μετρήσιμων στοιχείων, πρέπει να διασφαλίζεται ότι τα στοιχεία αυτά δεν θα μετρηθούν πάνω από μία φορά, είτε ακούσια είτε για σκόπιμη εξαπάτηση. Το προσωπικό του πελάτη πρέπει να είναι παρόν κατά την καταμέτρηση διαπραγματεύσιμων στοιχείων.

Για την εκτίμηση της ποιότητας, ο ελεγκτής πρέπει και πάλι να έχει αρκετή γνώση της επιχείρησης του πελάτη και ετοιμότητα να γίνουν οι σχετικές έρευνες για να αποφευχθούν λάθη σύγχυσης μεταξύ των διαφόρων επιπέδων ποιότητας.

Εκτιμώντας την ποιότητα, πρέπει να εκτιμηθεί η γνησιότητα του στοιχείου που είναι υπό εξέταση. Η σύγκριση των φυσικών στοιχείων με τα λογιστικά δεδομένα μπορεί να γίνεται πριν ή μετά τη φυσική εξέταση. Γενικά, όσο πιο σύντομα γίνεται η σύγκριση τόσο το καλύτερο, αφού θα μπορούσαν για παράδειγμα τα αποθέματα, να μετακινηθούν και έτσι να είναι αδύνατον να επανελεγχτεί η καταμέτρηση.

3.1.2 Υπολογιστικές Εργασίες

Ένα άλλος τύπος αποδεικτικών στοιχείων είναι οι υπολογισμοί και οι αναλύσεις που γίνονται από τον ίδιο τον ελεγκτή. Οι χρηματοοικονομικές καταστάσεις είναι αποτέλεσμα αναρίθμητων μαθηματικών υπολογισμών, που γίνονται σύμφωνα με τη λογιστική διαδικασία. Οι υπολογισμοί που επαναλαμβάνει ο ελεγκτής στις αυθεντικές μετρήσεις, αποτελούν μία αδιάσειστη απόδειξη για την ακρίβεια της μαθηματικής εξέλιξης.

Ουσιαστικά, με την «επανεκτέλεση» (reperformance) ο ελεγκτής ξαναυπολογίζει κάποια στοιχεία και ελέγχει τη μεταφορά της πληροφόρησης στο λογιστικό σύστημα. Αυτό το είδος αποδεικτικών στοιχείων είναι γνωστό και ως μαθηματικά αποδεικτικά στοιχεία (mathematical evidence). Αυτού του είδους τα στοιχεία είναι μία ευθύς – άμεση μορφή αποδεικτικών στοιχείων διότι ο ίδιος ο ελεγκτής εκτελεί τους διάφορους υπολογισμούς των δεδομένων. Οι ηλεκτρονικοί υπολογιστές χρησιμοποιούνται σε μεγάλο βαθμό από τους ελεγκτές για την εκτέλεση των μαθηματικών υπολογισμών, για μεγάλες ποσότητες δεδομένων. Μία σημαντική υποκατηγορία αυτής της κατηγορίας των στοιχείων σχετίζεται με τους επιμερισμούς και τα δεδουλευμένα. Μερικά παραδείγματα αποτελούν ο επαναυπολογισμός των εξόδων των αποσβέσεων στα πάγια ενεργητικά στοιχεία, ο επαναυπολογισμός των δεδουλευμένων τόκων, ο επαναυπολογισμός των φόρων κ.ά.

Στην αξιολόγηση της λογικής των λογιστικών υπολογισμών που αναπτύσσονται από τη διοίκηση, όπως απαιτείται από τα γενικά αποδεκτά ελεγκτικά πρότυπα (GAAS – Generally Accepted Auditing Standards), ο ελεγκτής μπορεί να χρησιμοποιήσει μία ή παραπάνω από τις ακόλουθες προσεγγίσεις :

- Επ' όλη της έκτασης τη διαδικασία που χρησιμοποιείται από τη διοίκηση για να κάνει τον υπολογισμό· και /ή

- Ανάπτυξη μίας ανεξάρτητης πρόβλεψης του υπολογισμού, για την επιβεβαίωση της λογικότητας των υπολογισμών/ εκτιμήσεων της διοίκησης και /ή
- Επιθεώρηση επακόλουθων γεγονότων ή συναλλαγών που συμβαίνουν πριν την ολοκλήρωση της ελεγκτικής δουλειάς.

Η δεύτερη επιλογή καταλήγει στο είδος αποδεικτικών στοιχείων που εξετάζουμε τώρα (mathematical evidence). Ο ελεγκτής, για παράδειγμα, θα μπορούσε να ξαναυπολογίσει τα έξοδα εγγυήσεων, την καθαρή ρευστοποιήσιμη αξία των αποθεμάτων κ.ά. Οι εναρμονίσεις (reconciliations) θα μπορούσαν επίσης, να καταταγούν σε αυτήν την κατηγορία αποδεικτικών στοιχείων. Για παράδειγμα η διασφάλιση συμφωνίας καθολικών με ημερολόγια είναι ένα είδος υπολογισμού. Επειδή ο ελεγκτής είναι αυτός που δημιουργεί αυτόν τον τύπο αποδεικτικών στοιχείων, θεωρούνται υψηλής αξιοπιστίας.

Ωστόσο και αυτό το είδος αποδεικτικών στοιχείων έχει διάφορους περιορισμούς. Ενώ μία υπολογιστική εργασία (reperformance) παρέχει τα πιο αξιόπιστα στοιχεία από άποψη ακρίβειας ενός μαθηματικού υπολογισμού, η αξιοπιστία της όμως δεν θα λέγαμε ότι είναι αναμφισβήτητη. Είναι πιθανόν ότι δυσκολίες ή ασάφειες οι οποίες οδήγησαν σε σφάλμα στην αρχή (χρήση μιας μη κατάλληλης φόρμουλας), να οδηγήσουν στην συνέχεια σε ένα ίδιο λάθος κατά τον επαναυπολογισμό από τον ελεγκτή. Επομένως, ένας όχι και τόσο προσεχτικός ελεγκτής θα μπορούσε για παράδειγμα, να ελέγξει τα αριθμητικά βήματα που χρησιμοποίησε ένας εργαζόμενος στον υπολογισμό μη δεδουλευμένων δαπανών, αλλά να αποτύχει να παρατηρήσει ότι η φόρμουλα που χρησιμοποιείται στους υπολογισμούς έχει εκτεθεί μη κατάλληλα.

Οι περιορισμοί αυτών των αποδεικτικών στοιχείων είναι σημαντικοί για περίπλοκους υπολογισμούς. Παραδείγματα είναι οι γεωλογικοί υπολογισμοί των αποθεμάτων μεταλλευμάτων, σαν μία βάση για καταχωρήσεις εξάντλησης. Παρακάτω φαίνονται τα βήματα που θα πρέπει να ακολουθήσει ένας ελεγκτής, για τις υπολογιστικές εργασίες:

- Αναγνώριση της κατάλληλης υπολογιστικής φόρμουλας που θα πρέπει να χρησιμοποιηθεί.
- Προσδιορισμός των κατάλληλων δεδομένων που θα χρησιμοποιηθούν (ποια δεδομένα πρέπει να επαληθευτούν ξεχωριστά;).
- Εφαρμογή της φόρμουλας στα δεδομένα.

- Σύγκριση των αποτελεσμάτων του ελέγχου με τα αρχικά αποτελέσματα.
- Αξιολόγηση των προκύπτοντων αποδεικτικών στοιχείων.
- Διαπίπωση συμπερασμ_ατων

3.1.3 Έγγραφα αποδεικτικά στοιχεία

Ο ελεγκτής βασίζεται στα έγγραφα αποδεικτικά στοιχεία πολύ περισσότερο από οποιοδήποτε άλλο τύπο αποδεικτικών στοιχείων. Τα έγγραφα αποδεικτικά στοιχεία έχουν να κάνουν με την εξέταση από τον ελεγκτή των λογιστικών δεδομένων του πελάτη, (όπως καθολικά, ημερολόγια κ.ά.) καθώς και με την εξέταση των επιταγών, των τιμολογίων, κ.ά. Μερικά από τα έγγραφα αποδεικτικά στοιχεία φαίνονται στον παρακάτω πίνακα.

ΠΙΝΑΚΑΣ :3. Παραδείγματα έγγραφων αποδεικτικών στοιχείων

Καθολικά και ημερολόγια
Ενισχυτικά έγγραφα εργασίας
Εντολές αγορών, τιμολόγια προμηθευτών, αποδείξεις
Εντολές πωλήσεων, τιμολόγια πωλήσεων, εντολές αποστολών, λογαριασμοί φορτώσεων
Μισθοδοτικές καταστάσεις
Κατάλογοι αποθεμάτων
Επιταγές και αντίγραφα κίνησης τραπεζικών λογαριασμών

Η απόδειξη που στηρίζεται στα έγγραφα ποικίλει ιδιαίτερα ως προς τον βαθμό αξιοπιστίας, ανάλογα με την πηγή των εγγράφων και την πορεία που ακολουθούν από την πηγή τους μέχρι να ληφθούν από τον ελεγκτή. Δηλαδή ο ελεγκτής θα πρέπει να εξετάζει μήπως τα έγγραφα έχουν πλαστογραφηθεί, αλλοιωθεί ή τροποποιηθεί· κάτι

τέτοιο μπορεί να επιτευχθεί με έλεγχο και με λεπτομερή εξέταση. Ανάλογα με την πηγή των εγγράφων, τα έγγραφα κατηγοριοποιούνται στις εξής κατηγορίες :

- Έγγραφα που εκδίδονται από οργανισμούς έξω από την ελεγχόμενη επιχείρηση και λαμβάνονται απευθείας από τους ελεγκτές.
- Έγγραφα που εκδίδονται από οργανισμούς έξω από την επιχείρηση και λαμβάνονται από την πελάτειδα επιχείρηση.
- Έγγραφα που εκδίδονται εσωτερικά από την πελάτειδα επιχείρηση και κυκλοφορούν και έξω από την επιχείρηση.
- Έγγραφα που εκδίδονται εσωτερικά από την πελάτειδα επιχείρηση και κυκλοφορούν αποκλειστικά σε εσωτερική βάση. Αυτά τα είδη εγγράφων θα αναλυθούν εκτενέστερα παρακάτω.

ΕΓΓΡΑΦΑ ΠΟΥ ΕΚΔΙΔΟΝΤΑΙ ΑΠΟ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΥΣ ΕΞΩ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ ΚΑΙ ΛΑΜΒΑΝΟΝΤΑΙ ΑΠΕΥΘΕΙΑΣ ΑΠΟ ΤΟΥΣ ΕΛΕΓΚΤΕΣ

Τα έγγραφα αυτού του είδους είναι από άποψη αποδεικτικής ισχύος, τα καλύτερα έγγραφα γιατί συνοδεύονται από μεγάλο βαθμό αξιοπιστίας. Αυτό συμβαίνει διότι τα έγγραφα αυτά εκδίδονται και συντάσσονται από ανεξάρτητους οργανισμούς, έξω από την επιχείρηση και στέλνονται απευθείας στους ελεγκτές χωρίς να περάσουν από τα «χέρια» της πελάτειδας επιχείρησης. Εφόσον τα έγγραφα αυτά στέλνονται απευθείας στον ελεγκτή, δεν υπάρχει καμία δυνατότητα από το προσωπικό της επιχείρησης να παραποιήσει τα έγγραφα ή να τα τροποποιήσει έτσι ώστε να συμφωνούν με τα δεδομένα της επιχείρησης.

Τέτοιου είδους έγγραφα μπορεί να είναι οι γραπτές εκθέσεις που στέλνονται από την τράπεζα στον ελεγκτή, προκειμένου να διαπιστωθεί η ακρίβεια των καταθέσεων και αναλήψεων της επιχείρησης. Επίσης, για την επαλήθευση π.χ. των εισπρακτέων λογαριασμών η επιχείρηση μπορεί να ζητά από τους πελάτες της να στείλουν απευθείας στους ελεγκτές μία επιστολή με την οποία να επιβεβαιώνουν το ποσό που οφείλουν στην επιχείρηση. Οι ελεγκτές προκειμένου να εξασφαλίσουν ότι η απάντηση του πελάτη θα σταλεί απευθείας σε αυτούς, εσωκλείουν στην αίτηση που στέλνει η επιχείρηση και ένα δικό τους φάκελο με την επαγγελματική τους διεύθυνση ώστε ο οφειλέτης πελάτης να ταχυδρομήσει την απάντησή του στην διεύθυνση αυτή.

Εάν οι απαντήσεις στέλνονταν για τους ελεγκτές αλλά στα γραφεία της επιχείρησης, θα υπήρχε η ευκαιρία να πέσουν στα χέρια κάποιου υπαλλήλου της επιχείρησης και είτε μερικές από αυτές να καταστραφούν τελείως, είτε να πλαστογραφηθούν τα αναγραφόμενα ποσά. Σε κάθε περίπτωση η ελεγχόμενη επιχείρηση ζητάει από τους εξωτερικούς οργανισμούς να στείλουν τις πληροφορίες τους απευθείας στους ελεγκτές ταχυδρομώντας τις σε φάκελο των ελεγκτών και στην επαγγελματική τους διεύθυνση.

Η κατηγορία αυτή των εγγράφων που στέλνονται απευθείας στον ελεγκτή, αποτελούν ένα αξιόλογο τμήμα της συσσώρευσης στοιχείων τα οποία παρέχουν την κατάλληλη θεμελίωση για την έκφραση γνώμης πάνω στις οικονομικές εκθέσεις.

ΕΓΓΡΑΦΑ ΠΟΥ ΕΚΔΙΔΟΝΤΑΙ ΑΠΟ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΥΣ ΕΞΩ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ ΑΛΛΑ ΛΑΜΒΑΝΟΝΤΑΙ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ

Αυτά τα έγγραφα έχουν ένα χαμηλότερο βαθμό αξιοπιστίας· όμως, παρόλα αυτά αποτελούν ένα σπουδαίο τύπο αποδεικτικών στοιχείων. Τέτοια έγγραφα μπορεί να είναι εντολές αγοράς πελατών, μηνιαίες εκθέσεις τραπεζών, γραμμάτια εισπρακτέα, τίτλοι μετοχών, τιμολόγια προμηθευτών, οι εκκαθαρίσεις των φόρων περιουσίας, διάφορες συμβάσεις κ.ά.

Οι ελεγκτές θα πρέπει να εξετάζουν εάν τα σχετικά έγγραφα είναι εύκολο να συνταχθούν ή να τροποποιηθούν από κάποιον υπάλληλο της ελεγχόμενης επιχείρησης, προκειμένου να σταθμίσουν πόση εμπιστοσύνη μπορούν να έχουν σε αυτού του είδους τα αποδεικτικά στοιχεία. Οι ελεγκτές πρέπει να είναι ιδιαίτερα επιφυλακτικοί στο να δέχονται ως αποδεικτικό στοιχείο οποιοδήποτε έγγραφο που έχει διορθωθεί κατά τον έναν ή τον άλλον τρόπο. Βέβαια διόρθωση ενός εγγράφου μπορεί να έχει γίνει από την ίδια την επιχείρηση που εξέδωσε το έγγραφο για να αποκαταστήσει τυχαίο σφάλμα. Γενικά όμως οι επιχειρήσεις δεν στέλνουν σε άλλους οργανισμούς έγγραφα μουντζουρωμένα με σβησίματα και διορθώσεις. Οι ελεγκτές δεν θα πρέπει να παραβλέπουν τον κίνδυνο της σκόπιμης διόρθωσης ενός εγγράφου, για να δοθεί διαφορετική εικόνα των πραγμάτων και για να παραπλανηθούν οι ελεγκτές ή άλλα πρόσωπα που εμπιστεύονται τα δεδομένα των εγγράφων.

Εάν ο ελεγκτής γίνει καχύποπτος σχετικά με την ακεραιότητα των εγγράφων, το οποίο είναι μία αντανάκλαση της ακεραιότητας της διοίκησης της επιχείρησης,

τότε μπορεί να χρησιμοποιήσει τεχνικές ελέγχου οι οποίες θα παράγουν στοιχεία τα οποία δεν θα υπόκεινται σε επέμβαση της διοίκησης. Παρόλα τα παραπάνω μειονεκτήματα, τα έγγραφα αυτά παραμένουν αρκετά αξιόπιστα και σίγουρα είναι πιο αξιόπιστα από τα έγγραφα που συντάσσονται από την ίδια επιχείρηση.

ΕΓΓΡΑΦΑ ΠΟΥ ΕΚΔΙΔΟΝΤΑΙ ΜΕΣΑ ΣΤΗΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ ΑΛΛΑ ΚΥΚΛΟΦΟΡΟΥΝ ΕΞΩ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ

Τα έγγραφα αποδεικτικά στοιχεία είναι που προετοιμάζονται από την διοίκηση, είναι τα λιγότερο κατάλληλα. Η ποιότητα αυτών των αποδεικτικών στοιχείων ενισχύεται από το εάν κυκλοφορούν και επικυρώνονται από ένα εξωτερικό συμβαλλόμενο μέρος. Έγγραφο αποδεικτικό στοιχείο τέτοιας κατηγορίας είναι η πληρωμένη επιταγή. Η επιταγή φέρει την οπισθογράφιση του κομιστή και έχει ακυρωθεί από την τράπεζα που την εξόφλησε με σφραγίδα ή με διατρητική μηχανή. Εξαιτίας του γεγονότος ότι τρίτοι έχουν επεξεργαστεί την εξοφλημένη επιταγή, οι ελεγκτές την θεωρούν ως ισχυρό αποδεικτικό στοιχείο.

Η πληρωμένη επιταγή μπορεί να θεωρηθεί ως απόδειξη για την απόκτηση ενός περιουσιακού στοιχείου σε δεδομένο κόστος, ή ως απόδειξη εξόφλησης μιας υποχρεώσεως. Η εξοφλημένη επιταγή βρίσκεται στην διάθεση της επιχείρησης ως απόδειξη της γενόμενης πληρωμής, αν και δεν παραμένει στην επιχείρηση αλλά στην τράπεζα που την εξόφλησε. Σε άλλες χώρες, η εξοφλημένη επιταγή επιστρέφεται στην επιχείρηση μαζί με τις ανεξόφλητες (ανείσπρακτες) επιταγές.

ΕΓΓΡΑΦΑ ΠΟΥ ΕΚΔΙΔΟΝΤΑΙ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ ΚΑΙ ΚΥΚΛΟΦΟΡΟΥΝ ΑΠΟΚΛΕΙΣΤΙΚΑ ΣΕ ΕΣΩΤΕΡΙΚΗ ΒΑΣΗ

Τα έγγραφα που ετοιμάζονται από την διοίκηση της επιχείρησης και κυκλοφορούν αποκλειστικά σε εσωτερική βάση, είναι τα λιγότερο πειστικά (convincing) έγγραφα. Αυτό συμβαίνει διότι τα έγγραφα αυτά, δεν υποβάλλονται στη θεώρηση τρίτων, έξω από την επιχείρηση, άρα δεν μπορεί να δοθεί μεγάλη αξιοπιστία σε αυτά. Διάφορα έγγραφα αυτής της κατηγορίας είναι οι καταστάσεις συμφωνίας λογαριασμών με τράπεζες, οι μισθοδοτικές καταστάσεις, οι εντολές αγοράς, τα ημερολόγια, τα καθολικά, τα αντίγραφα τιμολογίων πώλησης και φορτωτικών

εγγράφων, τα δελτία παραλαβής, οι επιστολές και τα πρακτικά που συντάσσονται από την ανώτατη διοίκηση κ.ά.

Είναι σχεδόν αδιαμφισβήτητο το γεγονός ότι ο βαθμός αξιοπιστίας που μπορεί να δοθεί σε έγγραφα που εκδίδονται και κυκλοφορούν μόνο μέσα στην επιχείρηση, εξαρτάται από την αποτελεσματικότητα του συστήματος εσωτερικού ελέγχου. Εάν όλες οι λογιστικές διαδικασίες είναι σχεδιασμένες έτσι ώστε κάθε έγγραφο που συντάσσεται από ένα πρόσωπο να περνάει από τον έλεγχο κάποιου άλλου, αν όλα τα έγγραφα αριθμούνται σειριακά, και η αρίθμηση αυτή παρακολουθείται και ελέγχεται, τότε τα έγγραφα αυτά θεωρούνται ως καλά αποδεικτικά στοιχεία. Ο αποτελεσματικός εσωτερικός έλεγχος δίνει επίσης την ευκαιρία μεγάλου καταμερισμού των αρμοδιοτήτων, έτσι ώστε ποτέ ένας υπάλληλος να μην χειρίζεται μία συναλλαγή από την αρχή έως το τέλος. Με αυτές τις συνθήκες κάποιος υπάλληλος δεν έχει κίνητρα να παραποιήσει ένα έγγραφο.

Από την άλλη πλευρά, εάν ο εσωτερικός έλεγχος είναι χαλαρός οι ελεγκτές δεν μπορούν να έχουν μεγάλη εμπιστοσύνη σε έγγραφα που συντάσσονται μέσα στην επιχείρηση και δεν περνούν από τον έλεγχο εξωτερικών οργανισμών. Εάν ένας υπάλληλος έχει εξουσιοδοτηθεί να ετοιμάζει κάποια έγγραφα όπως τα τιμολόγια πωλήσεων και επίσης έχει πρόσβαση στο ταμείο, υπάρχει ένα κίνητρο να πλαστογραφήσει τα έγγραφα για να κρύψει μία κλοπή. Από τα παραπάνω συνάγεται ότι καθοριστικό ρόλο στο βαθμό αξιοπιστίας των παραπάνω εγγράφων παίζει το σύστημα εσωτερικού ελέγχου. Για αυτόν τον λόγο η αποδεικτική ισχύς του συστήματος εσωτερικού ελέγχου θα εξεταστεί και παρακάτω.

3.1.4 Εσωτερικός έλεγχος

Όταν ένα σύστημα εσωτερικού ελέγχου είναι αρκετά ισχυρό τότε τα λάθη ανακαλύπτονται γρήγορα και αυτόματα με τις επαληθεύσεις που είναι ενσωματωμένες στο σύστημα και με τους διασταυρωτούς ελέγχους που από κατασκευής ενυπάρχουν στο σύστημα. Εάν οι λογιστικές διαδικασίες είναι καλά μελετημένες και τηρούνται με συνέπεια, το αποτέλεσμα που εμφανίζεται στις οικονομικές εκθέσεις θα είναι έγκυρο. Οι ελεγκτές λοιπόν αντιμετωπίζουν το πρόβλημα με τη μελέτη και αξιολόγηση του συστήματος εσωτερικού ελέγχου και με την διεξαγωγή σειράς δοκιμών με τις οποίες προσπαθούν να διαπιστώσουν αν οι

λογιστικές διαδικασίες που έχει καθιερώσει η επιχείρηση εναρμονίζονται στην πράξη. Αν οι λογιστικές διαδικασίες εφαρμόζονται και τηρούνται με συνέπεια, τότε αποτελούν έγκυρο αποδεικτικό στοιχείο.

Ο ελεγκτής εκτιμά το βαθμό – και εδώ έγκειται η ικανότητά του – εμπιστοσύνης όσον αφορά το σύστημα ελέγχου της επιχείρησης και κατά συνέπεια αποφασίζει για την ποσότητα και την ποιότητα των επιπρόσθετων αποδεικτικών στοιχείων. Η ποσότητα αποδεικτικών στοιχείων άλλης μορφής θα είναι τόσο λιγότερη, όσο ισχυρότερος θα είναι ο εσωτερικός έλεγχος. Επομένως, η ποσότητα ή η ποιότητα των άλλων αποδεικτικών στοιχείων που θα χρειαστούν θα βρίσκεται σε άμεση σχέση με το βαθμό κινδύνου που θα προκύπτει από την αδυναμία και τους περιορισμούς του συστήματος εσωτερικού ελέγχου.

3.1.5 Επιβεβαιώσεις

Τα ελεγκτικά πρότυπα (AU 330, SAS 67) ορίζουν την επιβεβαίωση (confirmation) σαν τη “διαδικασία απόκτησης και αξιολόγησης μιας απευθείας επικοινωνίας με κάποιο τρίτο μέρος, σε ανταπόκριση μιας αίτησης για πληροφορίες για κάποιο στοιχείο που επηρεάζει τις διαβεβαιώσεις των χρηματοοικονομικών καταστάσεων”.

Οι «αιτήσεις» για τέτοιες επαφές είναι συνήθως γραπτές από τον πελάτη για λογαριασμό του ελεγκτή. Η αξιοπιστία των αποδεικτικών στοιχείων που αποκτώνται μέσω των επιβεβαιώσεων (confirmations) επηρεάζεται άμεσα από τους παρακάτω παράγοντες:

- Η μορφή της επιβεβαίωσης (the form of the confirmation).
- Προηγούμενη εμπειρία και επαφή με την επιχείρηση
- Η φύση της πληροφορίας που επιβεβαιώνεται

Οι επιβεβαιώσεις χρησιμοποιούνται εκτενέστατα στους ελέγχους. Μερικά από τα ποσά και τις πληροφορίες που ζητούνται να επιβεβαιωθούν, φαίνονται στον παρακάτω πίνακα.

ΠΙΝΑΚΑΣ :4. Ποσά ή πληροφορίες που συχνά επιβεβαιώνονται για τους ελεγκτές.

ΠΟΣΑ Ή ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ ΠΟΥ ΕΠΙΒΕΒΑΙΩΝΟΝΤΑΙ ΠΗΓΕΣ ΕΠΙΒΕΒΑΙΩΣΗΣ

Υπόλοιπο μετρητών Τράπεζα

Λογαριασμοί εισπρακτέοι Πελάτες

Αποστελλόμενα εμπορεύματα Παραλήπτης

Λογαριασμοί πληρωτέοι Προμηθευτές

Γραμμάτια πληρωτέα Κάτοχος γραμματίων

Ασφαλιστική κάλυψη Ασφαλιστική εταιρία

Οι επιβεβαιώσεις είναι ένα θέμα που έχει απασχολήσει ιδιαίτερα τους ελεγκτές, εξαιτίας του γεγονότος ότι χρησιμοποιούνται σε μεγάλο βαθμό ως αποδεικτικά στοιχεία. Οι Cosserat και Bagshaw (2003), παραθέτουν γενικά θέματα που σχετίζονται με τη χρήση των επιβεβαιώσεων για την απόκτηση αποδεικτικών στοιχείων, και στη συνέχεια τα εφαρμόζουν στην επαλήθευση συγκεκριμένων υπολοίπων λογαριασμών.

Πιο συγκεκριμένα, σύμφωνα με τους Cosserat και Bagshaw (2003), τα γενικά θέματα που σχετίζονται με τις επιβεβαιώσεις είναι :

- Κάτω από ποιες συνθήκες η χρήση των επιβεβαιώσεων είναι κατάλληλη;
- Ποιες διαβεβαιώσεις /θέσεις (της διοίκησης) διευθετούνται με τις επιβεβαιώσεις;
- Πως θα έπρεπε να γίνει μία αίτηση για επιβεβαίωση;
- Πως θα πρέπει να ερμηνευτούν τα στοιχεία που παρέχονται; Αυτά τα θέματα θα απαντηθούν παρακάτω.

ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΓΙΑ ΤΗ ΧΡΗΣΗ ΕΠΙΒΕΒΑΙΩΣΕΩΝ :

Οι επιβεβαιώσεις πρέπει να προτιμώνται, όταν υπάρχει ένας ενήμερος συμβαλλόμενος, ανεξάρτητος από την επιχείρηση και όταν δεν είναι διαθέσιμα εναλλακτικά αξιόπιστα αποδεικτικά στοιχεία. Παραδείγματα αυτών που μπορούν να παρέχουν επιβεβαιώσεις είναι οι χρεώστες, οι πιστωτές, οι τράπεζες, οι δανειστές, οι οφειλότες και οι επιστάτες των ενεργητικών στοιχείων της επιχείρησης. Είναι προς το συμφέρον τους, για όλους τους παραπάνω, να διατηρήσουν αξιόπιστα αρχεία και

στοιχεία των σχέσεών τους με την επιχείρηση. Είναι στην δικιά τους ευχέρεια να ανταποκριθούν στην αίτηση κάποιου ελεγκτή για επιβεβαίωση, προκειμένου να διασφαλιστεί ότι οποιεσδήποτε διαφορές αναγνωρίζονται και επιλύονται.

Σαν ένας γενικός κανόνας, σύμφωνα με τους Cosserat και Bagshaw (2003), όσο πιο μεγάλος είναι ένας οργανισμός τόσο πιο πιθανόν είναι να έχει αξιόπιστα συστήματα εσωτερικού ελέγχου. Αυτό διασφαλίζει ότι οι δικές του λογιστικές πληροφορίες, θα είναι ακριβείς. Επομένως, οι μεγαλύτεροι οργανισμοί είναι πιο πιθανόν να έχουν μία θετική πολιτική στην ανταπόκριση των ελεγκτικών επιβεβαιώσεων. Οι μικρότεροι οργανισμοί μπορεί να έχουν λιγότερο αξιόπιστες λογιστικές καταγραφές και είναι πολύ πιθανόν να θεωρήσουν την απάντηση σε μία τέτοια αίτηση για επιβεβαίωση, σαν κατάχρηση του χρόνου τους.

Γενικότερα, τα μέρη από τα οποία ζητείται επιβεβαίωση συνήθως είναι ανεξάρτητα (όχι πάντα), διασφαλίζοντας έτσι ότι οι «αποδείξεις» θα είναι αξιόπιστες. Ωστόσο, υπάρχουν δύο καταστάσεις όπου ο ελεγκτής μπορεί να χρειαστεί να δώσει ιδιαίτερη προσοχή. Πρώτον, όταν το άλλο μέρος είναι «συγγενικό» (“related”) με την ελεγχόμενη επιχείρηση: π.χ. ο οργανισμός και η ελεγχόμενη επιχείρηση έχουν μερικούς μετόχους κοινούς. Η δεύτερη κατάσταση είναι όταν το άλλο μέρος που καλείται να επιβεβαιώσει κάποια στοιχεία, είναι οικονομικά εξαρτώμενο από την ελεγχόμενη επιχείρηση και έτσι έχει κίνητρο να παρέχει μία μη ακριβή ανταπόκριση από το φόβο μην χάσει τη συνεργασία του με την επιχείρηση. Και πάλι, όσο πιο μεγάλος είναι ο οργανισμός (που θα παρέχει την επιβεβαίωση) τόσο λιγότερο πιθανό είναι να εξαρτάται οικονομικά από την ελεγχόμενη επιχείρηση.

ΔΙΑΒΕΒΑΙΩΣΕΙΣ – ΘΕΣΕΙΣ ΤΗΣ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ (ASSERTIONS) :

Όταν οι επιβεβαιώσεις συσχετίζονται με αμοιβαία ισοζύγια (όπως χρεώστες, πιστωτές, τράπεζες, δανειστές οφειλέτες), παρέχουν πειστικά αποδεικτικά στοιχεία για την διαβεβαίωση της διοίκησης σχετικά με τα δικαιώματά και τις υποχρεώσεις (rights and obligations) της επιχείρησης. Οι επιβεβαιώσεις επίσης παρέχουν ισχυρά αποδεικτικά στοιχεία για τον ελεγκτικό στόχο της ιδιοκτησίας (ownership), όταν το άλλο μέρος ενεργεί σαν φύλακας – επιστάτης. Όμως, εξαιτίας της ανθρώπινης φύσης, οι επιβεβαιώσεις μπορεί να μην παρέχουν τόσο πειστικά αποδεικτικά στοιχεία για τον

ελεγκτικό στόχο της ακρίβειας. Ακόμη, οι επιβεβαιώσεις δεν παρέχουν αξιόπιστα αποδεικτικά στοιχεία για την αποτίμηση (valuation) των διαφόρων στοιχείων.

ΜΟΡΦΗ ΤΗΣ ΑΙΤΗΣΗΣ :

Σύμφωνα με τους Cosserat και Bagshaw (2003), η αίτηση πρέπει να έχει τέτοια μορφή έτσι ώστε να διευκολύνει την ανταπόκριση από το άλλο μέρος. Αυτό μπορεί να επιτευχθεί με την χρησιμοποίηση μιας τυπικής μορφής με κενό χώρο για την απάντηση και εσωκλείοντας έναν φάκελο επιστροφής. Όμως, πολλές φορές υπάρχει σύγκρουση μεταξύ της διευκόλυνσης για την ανταπόκριση και της αξιοπιστίας αυτής της ανταπόκρισης. Για παράδειγμα, είναι πιθανό το άλλο μέρος να επιβεβαιώσει την πληροφόρηση χωρίς πρώτα να την έχει τσεκάρει. Ευτυχώς, τέτοια παραδείγματα είναι σπάνια.

Πιο πιθανό είναι να υπάρξει ένας γενικός δισταγμός για επιβεβαίωση, εξαιτίας μίας λάθος κατανόησης του σκοπού του αιτήματος. Οι οφειλέτες μπορεί να ερμηνεύσουν λανθασμένα την επιβεβαίωση σαν απαίτηση για πληρωμή. Άλλα μέρη μπορεί να φοβούνται ότι η επιβεβαίωση μπορεί να είναι μία δέσμευση, εάν κατά τύχη μεταγενέστερα ανακαλύψουν ένα λάθος στα αρχεία τους. Όταν η επιβεβαίωση σχετίζεται με μέρη τα οποία δεν είναι συνηθισμένα να λαμβάνουν τέτοια αιτήματα, τότε ο ελεγκτής πρέπει να σχεδιάζει τη διατύπωση της επιβεβαίωσης με τέτοιο τρόπο, έτσι ώστε να καθυστεράει τους παραπάνω φόβους.

Ένα άλλο πρόβλημα που μπορεί να ανακύψει σχετικά με την μορφή της αίτησης, έχει να κάνει με τη χρήση της επιβεβαίωσης. Για παράδειγμα, θα πρέπει να διευκρινίζεται εάν απλά κάποια πληροφόρηση θα πρέπει να επιβεβαιωθεί, ή εάν το αίτημα σχετίζεται με το να παραχθεί εκ νέου πληροφόρηση από το άλλο μέρος. Η τελευταία προσέγγιση μειώνει τον κίνδυνο ότι το άλλο μέρος δεν θα κάνει έναν προσεχτικό έλεγχο στα αρχεία του πριν απαντήσει, αλλά αυξάνει τον κίνδυνο ότι το άλλο μέρος δεν θα απαντήσει τελικά.

Η χρήση θετικής ή αρνητικής επιβεβαίωσης είναι ένα άλλο σενάριο σύγκρουσης. Και οι δύο διευκρινίζουν την πληροφόρηση που πρέπει να επιβεβαιωθεί αλλά η αρνητική αίτηση ζητά μόνο μία ανταπόκριση εκεί που η πληροφόρηση είναι λανθασμένη. Γενικότερα, η αρνητική επιβεβαίωση χρησιμοποιείται όταν ο κίνδυνος

για σημαντική ανακρίβεια (έννοια που θα αναλυθεί σε άλλο κεφάλαιο), έχει εκτιμηθεί χαμηλός. Ένα άλλο θέμα που θα πρέπει να εξετάζεται σχετικά με την επιβεβαίωση από ένα μεγάλο τρίτο μέρος, είναι η αρχαιότητα βαθμού (seniority) αυτού που θα ανταποκριθεί. Μερικές επιχειρήσεις έχουν μία σταθερή πολιτική για να ανταποκρίνονται στα αιτήματα των επιβεβαιώσεων. Σε άλλες περιπτώσεις όμως, μία αίτηση μπορεί να αγνοηθεί εντελώς εάν έχει «δρομολογηθεί» για το senior management. Ένα επίσης σημαντικό θέμα είναι ότι οι ελεγκτές πρέπει να διασφαλίζουν ότι οι επιβεβαιώσεις που στάλθηκαν, είναι σε απόλυτη συμφωνία με αυτές που τελικά παραλήφθηκαν.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ ΤΩΝ ΑΠΟΔΕΙΚΤΙΚΩΝ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ :

Οι παράγοντες που συζητήθηκαν παραπάνω πρέπει να ληφθούν υπόψη όταν καθορίζεται η αξιοπιστία της επιβεβαίωσης ως αποδεικτικό στοιχείο. Η αξιοπιστία πρέπει να αναζητηθεί εκεί που ο ελεγκτής έχει λόγο να υποψιάζεται ότι πιθανόν να μην έχει δοθεί η κατάλληλη προσοχή στην αίτηση ή ότι τα καταγεγραμμένα στοιχεία του άλλου μέρους μπορεί να μην είναι εξ ολοκλήρου αξιόπιστα. Εκεί που καμία ανταπόκριση δεν λαμβάνεται σε μία θετική αίτηση για επιβεβαίωση (μετά από πολλές κατάλληλες αιτήσεις), εναλλακτικά αποδεικτικά στοιχεία πρέπει να αποκτηθούν εάν η πληροφόρηση που πρέπει να επιβεβαιωθεί είναι σημαντική (material) στις χρηματοοικονομικές καταστάσεις. Συχνά δίνεται ανεπαρκής προσοχή σε κατάλληλες εναλλακτικές πηγές αποδεικτικών στοιχείων. Στην συνέχεια, αναφέρονται κάποια παραδείγματα επιβεβαιώσεων, σύμφωνα με τους Cosserat και Bagshaw (2003). Πιο συγκεκριμένα, αναφέρουν :

ΕΠΙΒΕΒΑΙΩΣΕΙΣ ΟΦΕΙΛΕΤΩΝ :

Η χρήση της επιβεβαίωσης ως αποδεικτικό στοιχείο είναι συνήθως πολύ σημαντική στον έλεγχο των οφειλετών διότι υπάρχουν λίγες σχετικές πηγές. Είναι συνήθως κατάλληλη, όταν η πλειονότητα των πιστωτικών πελατών είναι επιχειρήσεις μεγάλου μεγέθους. Εξαιτίας του ότι η ύπαρξη (existence) είναι μία από τις πιο σημαντικές διαβεβαιώσεις της διοίκησης που πρέπει να επαληθευτεί, είναι σημαντικό η πηγή από την οποία το δείγμα θα επιλεγεί να είναι ελεγμένη από άποψη πληρότητας (completeness). Η λίστα των οφειλετών συχνά χωρίζεται σε τρέχοντες πληρωτέους και σε υπερήμερους.

ΕΠΙΒΕΒΑΙΩΣΕΙΣ ΠΙΣΤΩΤΩΝ :

Οι πιστωτές επιβεβαιώνονται λιγότερο συχνά από ότι οι οφειλέτες. Ο ελεγκτής έχει ήδη εξωτερικά αποδεικτικά στοιχεία με την μορφή των τιμολογίων και των καταστάσεων των προμηθευτών. Παρά το γεγονός ότι κρατούνται από την επιχείρηση, και ενδεχομένως είναι σε κίνδυνο από το να παραποιηθούν, είναι πολύ πιθανό ότι παρέχουν επαρκή κατάλληλα αποδεικτικά στοιχεία. Επιπρόσθετα, ο βασικός ισχυρισμός που επαληθεύεται με την επιβεβαίωση ως αποδεικτικό στοιχείο είναι εκείνος της πληρότητας (completeness). Ο διαθέσιμος πληθυσμός (υπόλοιπα των πιστωτών που έχουν καταγραφεί στην επιχείρηση), δεν είναι ένα κατάλληλο σημείο αναφοράς για να συγκεντρωθεί το δείγμα για επιβεβαίωση, όταν επαληθεύεται η πληρότητα. Εάν οι ελεγκτές έχουν χρόνο, τείνουν να προτιμούν τη χρήση συμπληρωματικού πληθυσμού των αγορών, όταν επαληθεύεται η πληρότητα των καταγεγραμμένων πιστωτών.

ΤΡΑΠΕΖΙΚΕΣ ΕΠΙΒΕΒΑΙΩΣΕΙΣ :

Σε πολλές χώρες το ελεγκτικό επάγγελμα έχει έρθει σε αμοιβαία συμφωνία με τον τραπεζικό τομέα, στην μέθοδο αναζήτησης επιβεβαιώσεων. Μία τυπική μορφή που χρησιμοποιείται συχνά είναι με ανοιχτές ερωτήσεις για να συμπληρωθούν από την τράπεζα. Τα αποδεικτικά στοιχεία πρέπει να είναι αξιόπιστα διότι οι τράπεζες συχνά διατηρούν ένα υψηλού επιπέδου σύστημα εσωτερικού ελέγχου στα καταγεγραμμένα υπόλοιπα των πελατών. Ωστόσο, επειδή το καθήκον της συμπλήρωσης της επιβεβαίωσης ανατίθεται σε σχετικά κατώτερο προσωπικό, οι ελεγκτές πρέπει να είναι σε επιφυλακή για υπαλληλικά λάθη όταν γίνεται χρήση των επιβεβαιώσεων που αποκτήθηκαν. Από την παραπάνω ανάλυση των Cosserat και Bagshaw συνάγεται η μεγάλη σημασία των επιβεβαιώσεων ως αποδεικτικά στοιχεία

3.1.6 Αποδεικτικά στοιχεία από εμπειρογνώμονες

Ο ελεγκτής σε μερικά στάδια του ελέγχου, αναγνωρίζοντας ότι δεν έχει ορισμένες γνώσεις που του είναι απαραίτητες για τη διαπίστωση αν οι χρηματοοικονομικές καταστάσεις απεικονίζουν πραγματικά την κατάσταση της

επιχείρησης, μπορεί να συμβουλευτεί μια ομάδα εμπειρογνομόνων. Τα ελεγκτικά πρότυπα (SAS 73, AU 336) αναγνωρίζουν την ανάγκη για τους ελεγκτές να συμβουλευούνται κάποιους ειδικούς όπου αυτό είναι απαραίτητο, προκειμένου να συγκεντρώνεται επαρκής κατάλληλη ελεγκτική μαρτυρία.

Όπως αναφέραμε και παραπάνω όταν εξετάζονται οι οικονομικές καταστάσεις ενός πελάτη, ο ελεγκτής μπορεί να ανακαλύψει ότι η ελεγκτική ομάδα δεν έχει την απαραίτητη εξειδίκευση που απαιτείται, προκειμένου να συγκεντρωθεί επαρκές κατάλληλο αποδεικτικό υλικό. Αυτό συμβαίνει ιδιαίτερα σε ειδικευμένες βιομηχανίες όπως στην εξόρυξη, στην παραγωγή πετρελαίου και φυσικού αερίου ή σε πολύτιμους λίθους και αντίκες. Η ανάγκη για τις υπηρεσίες ενός ειδικού μπορεί επίσης να εμφανιστεί σε ένα συγκεκριμένο τμήμα του ελέγχου, όπως στην αξιολόγηση των επενδύσεων σε χρεόγραφα, στην εξοικείωση με ελέγχους για εφαρμογές υπολογιστών κ.ά.. Εάν απαιτείται μία τέτοια εξειδίκευση και δεν είναι διαθέσιμη από την υπάρχουσα ομάδα του ελέγχου, ο ελεγκτής θα πρέπει να αναζητήσει τις υπηρεσίες ενός ειδικού. Η δουλειά του ειδικού μπορεί να παρέχει σχετικά, αξιόπιστα αποδεικτικά στοιχεία για την υποστήριξη της γνώμης του ελεγκτή. Ένας ειδικός (specialist) είναι ένα πρόσωπο ή μία εταιρία που κατέχει εξειδικευμένη ικανότητα ή γνώση σε έναν τομέα διαφορετικό από τον τομέα της λογιστικής και της ελεγκτικής. Παραδείγματα μερικών ειδικών και της φύσης των στοιχείων που μπορούν να παρέχουν φαίνονται στον παρακάτω πίνακα.

ΠΙΝΑΚΑΣ :5. Παραδείγματα ειδικών και της φύσης των στοιχείων που μπορούν να παρέχουν.

ΕΙΔΙΚΟΣ	ΦΥΣΗ ΤΩΝ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ ΠΟΥ ΠΑΡΕΧΟΝΤΑΙ
ΠΛΗΡΕΞΟΥΣΙΟΣ	Εξέταση των όρων ενός συμβολαίου, επιθεώρηση των όρων περίπλοκων χρηματοοικονομικών εγγράφων.
ΜΗΧΑΝΙΚΟΣ	Υπολογισμός του ποσοστού ολοκλήρωσης ενός έργου που είναι υπό κατασκευή, υπολογισμός το

	μίγμα αποθεμάτων σε πετρέλαιο και φυσικό αέριο.
ΕΚΤΙΜΗΤΗΣ	Εκτίμηση έργων τέχνης, ακίνητης περιουσίας κ.ά.
ΓΕΩΛΟΓΟΣ	Επιθεώρηση των υπολογισμών των αποθεμάτων σε πετρέλαιο και αέριο, αξιολόγηση των διαδικασιών για υπόγεια αποθήκευση των πετρελαιοειδών προϊόντων.
ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΛΟΓΟΣ	Επιθεώρηση της συμφωνίας με τους περιβαλλοντολογικούς νόμους και κανονισμούς.
ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΣ ΑΝΑΛΥΤΗΣ	Επιθεώρηση της αξιολόγησης των χρεογράφων και άλλων επενδύσεων.
ΑΝΑΛΟΠΙΣΤΕΣ	Υπολογισμοί και επιθεώρηση των υποθέσεων του σχεδίου για συντάξεις.

Υπάρχουν τρεις τρόποι με τους οποίους μπορούν να αποκτηθούν οι υπηρεσίες των ειδικών. Πρώτον, ο ελεγκτής μπορεί να προσλάβει έναν ανεξάρτητο ειδικό (specialist). Δεύτερον, ο πελάτης μπορεί να αναλάβει τις υπηρεσίες ενός ανεξάρτητου ειδικού. Τέλος, είτε ο πελάτης είτε ο ελεγκτής μπορούν να προσλάβουν έναν ειδικό από το τμήμα συμβουλευτικών υπηρεσιών της εταιρίας του ελεγκτή. Ανεξάρτητα από τον τρόπο που τελικά οι υπηρεσίες του ειδικού θα αποκτηθούν, ο ειδικός δεν θεωρείται μέρος της ομάδας του ελέγχου. Στην συνέχεια θα αναφερθούν τα χαρακτηριστικά που πρέπει να διέπει μία σωστή επιλογή ενός ειδικού σύμφωνα με τους Colbert και Fields (1996).

3.1.7 Διαδικασίες Αναλυτικής Διερεύνησης

Οι διαδικασίες αναλυτικής διερεύνησης είναι ένας σημαντικός τύπος αποδεικτικών στοιχείων για τον έλεγχο. Αποτελούνται από αξιολογήσεις των χρηματοοικονομικών πληροφοριών που γίνονται με τη μελέτη των ευλόγων σχέσεων

μεταξύ των οικονομικών και των μη οικονομικών δεδομένων (AU 329). Το αμερικανικό ελεγκτικό πρότυπο (SAS 56, AU 329- “Analytical Procedures”), παρέχει καθοδήγηση για τη φύση αυτών των διαδικασιών και παραδείγματα για το πώς εφαρμόζονται.

Οι τεχνικές που χρησιμοποιούνται στην εκτέλεση των ελεγκτικών διαδικασιών ποικίλουν από ανάλυση τάσης, μέχρι πολύπλοκα μαθηματικά μοντέλα περιλαμβάνοντας διάφορες σχέσεις δεδομένων με προηγούμενα χρόνια. Μία απλή διαδικασία αναλυτικής διερεύνησης είναι η σύγκριση των ποσών των εσόδων και εξόδων του τρέχοντος έτους με εκείνα των προηγούμενων ετών, προκειμένου να παρατηρηθούν σημαντικές διαφορές. Μία πιο περίπλοκη διαδικασία αναλυτικής διερεύνησης μπορεί να είναι η ανάπτυξη ενός μοντέλου πολλαπλής παλινδρόμησης για την εκτίμηση του ποσού των πωλήσεων του έτους χρησιμοποιώντας δεδομένα του κλάδου.

Οι διαδικασίες αναλυτικής διερεύνησης μπορούν επίσης να περιλαμβάνουν υπολογισμούς των ποσοστιαίων σχέσεων μεταξύ των διαφόρων λογαριασμών των χρηματοοικονομικών καταστάσεων, όπως ο υπολογισμός του μικτού περιθωρίου κέρδους.

ΠΙΝΑΚΑΣ :6. Πιθανά προβλήματα αποκαλυπτόμενα από τις διαδικασίες αναλυτικής διερεύνησης.

ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΑΝΑΛΥΤΙΚΗΣ ΔΙΕΡΕΥΝΗΣΗΣ	ΠΙΘΑΝΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ
Σύγκριση του επιπέδου αποθεμάτων μεταξύ του τρέχοντος έτους και προηγούμενων ετών.	Ανακρίβεια (misstatement) στα αποθέματα· πρόβλημα οικονομικής απαξίωσης των αποθεμάτων
Σύγκριση των εξόδων έρευνας και ανάπτυξης με τα προϋπολογιστικά ποσά.	Λανθασμένη κατάταξη των εξόδων έρευνας και ανάπτυξης.
Σύγκριση του αριθμοδείκτη ταχύτητας	Ανακρίβεια των πωλήσεων ή των

εισπράξεων απαιτήσεων του τρέχοντος έτους με αυτόν προηγούμενων ετών.	εισπρακτέων λογαριασμών.
Σύγκριση του μικτού περιθωρίου κέρδους της επιχείρησης με τον δημοσιευμένο του κλάδου.	Ανακρίβεια των πωλήσεων και των εισπρακτέων λογαριασμών· ανακρίβεια του κόστους πωληθέντων και των αποθεμάτων.

3.1.8 Προφορικά αποδεικτικά στοιχεία

Τα προφορικά αποδεικτικά στοιχεία είναι ένας άλλος τύπος αποδεικτικών στοιχείων. Τα προφορικά αποδεικτικά στοιχεία εξασφαλίζονται από τον ελεγκτή μέσω κάποιων συνεντεύξεων. Απαντήσεις (μερικές φορές μπορεί να είναι και γραπτές) που αποκτώνται από το προσωπικό ή τη διοίκηση της ελεγχόμενης επιχείρησης σε ερωτήσεις που έχουν διατυπωθεί από τον ελεγκτή, είναι μία πολύ σημαντική πηγή αποδεικτικών στοιχείων.

Ο ελεγκτής κάνει συνήθως πολλές ερωτήσεις στο προσωπικό της επιχείρησης, προκειμένου να κατανοηθεί το σύστημα εσωτερικού ελέγχου του πελάτη. Για παράδειγμα, ο ελεγκτής μπορεί να ρωτήσει τον υπεύθυνο αποθήκης, για το τι διαδικασίες ελέγχου υπάρχουν προκειμένου να εμποδίζεται η κλοπή των πρώτων υλών. Ο ελεγκτής θα πρέπει να χρησιμοποιήσει τη γνώση που έχει για την επιχείρηση και το περιβάλλον της, προκειμένου να αξιολογηθούν οι απαντήσεις. Εξαιτίας του γεγονότος ότι αυτά τα αποδεικτικά στοιχεία δεν προέρχονται από ανεξάρτητη πηγή, δεν θεωρούνται υψηλής αξιοπιστίας και οι ελεγκτές πρέπει να συγκεντρώσουν επιπρόσθετα αποδεικτικά στοιχεία.

Επίσης, στην περίπτωση των προφορικών αποδεικτικών στοιχείων υπάρχει ο κίνδυνος να μην μπορεί να γίνει αργότερα επαλήθευση αυτών που έχουν λεχθεί από κάποια πρόσωπα ή ακόμα και τα πρόσωπα αυτά μπορεί να αρνηθούν ότι τα είπαν. Πολλές φορές υπάρχει και η πιθανότητα της μη κατανόησης του προφορικού μηνύματος από τον δέκτη. Επίσης, θα πρέπει να υπάρχουν οι συνθήκες ευνόησης της

συνεργασίας ανάμεσα στα μέλη της επιχείρησης και στους ελεγκτές, έτσι ώστε να μπορέσουν να βγουν κάποια συμπεράσματα.

Με την εξέταση των λειτουργιών της διοίκησης και την υποβολή ερωτημάτων ο ελεγκτής μπορεί να ανακαλύψει τομείς που χρειάζεται να αναλυθούν περισσότερο. Ο ελεγκτής θα πρέπει να ξοδέψει αρκετό χρόνο για να συζητήσει με τα ανώτερα στελέχη μιας επιχείρησης τους αντικειμενικούς στόχους της επιχείρησης, την πρόοδο της στη διάρκεια του χρόνου, άλλα σημαντικά προβλήματα που έχουν εμφανιστεί, καθώς και τις μελλοντικές προοπτικές.

3.1.9 Μεταγενέστερα της χρήσης γεγονότα

Είναι δυνατόν, ορισμένες συναλλαγές που πραγματοποιεί η επιχείρηση ή ορισμένες εξελίξεις που παρουσιάζονται μετά την κατάρτιση των λογιστικών καταστάσεων της και πριν το τέλος του ελέγχου, να επηρεάζουν σημαντικά τη διαμόρφωση της μελλοντικής οικονομικής της θέσης. Τα γεγονότα αυτά ενδιαφέρουν τον ελεγκτή μόνον όταν έχουν κάποια ουσιαστική επίδραση στην αξιοπιστία των λογιστικών στοιχείων που έχει ελέγξει.

Τα μεταγενέστερα της χρήσης (ή του ισολογισμού) γεγονότα μπορεί να αφορούν όλες τις πτυχές της επιχειρηματικής δραστηριότητας. Τα πιο γνωστά είναι η απώλεια σημαντικής απαίτησης, η ακύρωση αξιόλογης παραγγελίας πώλησης προϊόντων, η απότομη μείωση της τιμής των αποθεμάτων και η μη είσπραξη επιταγών τρίτων που παρουσιάζονται ως διαθέσιμα της επιχείρησης στο τέλος της χρήσης.

Όταν ο ελεγκτής εντοπίσει τέτοια γεγονότα, αξιολογεί την επίδρασή τους πάνω στην αξιοπιστία των λογιστικών καταστάσεων που έχει ελέγξει και στην μελλοντική πορεία της επιχείρησης. Για παράδειγμα, η είσπραξη ενός ποσού από συγκεκριμένο πελάτη στις αρχές της επόμενης χρήσης ενισχύει τη γνώμη του ελεγκτή για την ύπαρξη της απαίτησης στο τέλος της παρούσας χρήσης και για το ύψος της. Πρέπει να τονιστεί εδώ ότι τα μεταγενέστερα της χρήσης γεγονότα, εκλαμβάνονται ως αποδεικτικά στοιχεία μόνον όταν επαληθευτούν από τον εξωτερικό ελεγκτή. Αφού

περιγράφηκαν τα διάφορα είδη των αποδεικτικών στοιχείων, θα ήταν σημαντικό να τα κατατάξουμε ανάλογα με το βαθμό αξιοπιστίας τους.

ΠΙΝΑΚΑΣ :7. Σχέση των αποδεικτικών στοιχείων με τους ελεγκτικούς στόχους.

ΤΥΠΟΣ ΑΠΟΔΕΙ ΚΤΙΚΟΥ ΣΤΟΙΧΕΙ ΟΥ	ΕΓΚΥΡ ΟΤΗΤΑ	ΠΛΗΡ ΟΤΗΤΑ	CUT OFF	ΚΥΡΙΟ ΤΗΤΑ	ΑΚΡΙ ΒΕΙΑ	ΑΠΟΤΙ ΜΗΣΗ	ΚΑΤΑ ΤΑΞΗ	ΑΠΟΚ ΑΛΥΨΗ
Φυσικά στοιχεία	X	X	X			X		
Υπολογ. εργασίες		X			X	X	X	
Έγγραφα	X	X	X	X		X	X	X
Επιβεβαι ώσεις	X	X	X	X		X		X
Διαδικασ. Αναλυτικ. Διερεύνη σης	X	X	X		X	X	X	X
Προφορικ ά στοιχεία	X	X	X	X		X	X	X

3.2 Διαδικασίες απόκτησης αποδεικτικών στοιχείων¹¹

Όπως είδαμε και παραπάνω, υπάρχει μία ποικιλία αποδεικτικών στοιχείων που μπορεί να έχει ο ελεγκτής στη διάθεσή του, για την έκφραση γνώμης σχετικά με την ειλικρίνεια των οικονομικών καταστάσεων. Ένας ελεγκτής θα πρέπει να χρησιμοποιήσει διάφορες τεχνικές, προκειμένου να συγκεντρωθούν αυτά τα αποδεικτικά στοιχεία για αξιολόγηση. Προκειμένου να επιλεγεί ποια τεχνική θα χρησιμοποιηθεί, θα πρέπει να ληφθούν υπόψη διάφοροι παράγοντες όπως ο ελεγκτικός στόχος, η φύση του λογαριασμού που ελέγχεται κ.ά. Μερικές από τις πιο σημαντικές τεχνικές, φαίνονται παρακάτω.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΗ

Κατά τη διάρκεια ενός ελέγχου, οι ελεγκτές χρησιμοποιούν συχνά την τεχνική της παρατήρησης. Πρέπει συνεχώς να παρατηρούν τις δραστηριότητες της επιχείρησης και να είναι σε επιφυλακή για την αναγνώριση οποιοδήποτε παρεκκλίσεων από τις προδιαγραφόμενες διεργασίες. Οι ελεγκτές πρέπει, επίσης, από την αρχή του ελέγχου να κάνουν μία περιήγηση στις εγκαταστάσεις της επιχείρησης και να παρατηρούν τον εξοπλισμό και τις διάφορες διεργασίες εν ώρα λειτουργίας. Πιθανόν να παρατηρήσουν κάποια θέματα που θα προσθέσουν στο πρόγραμμα ελέγχου, για περισσότερη έρευνα. Μία συνήθης εφαρμογή της τεχνικής της παρατήρησης, είναι να παρατηρήσει ο ελεγκτής το προσωπικό της επιχείρησης, αφού το προσωπικό της επιχείρησης είναι αυτό που μετρά τα φυσικά αποθέματα.

ΕΡΕΥΝΑ – ΥΠΟΒΟΛΗ ΕΡΩΤΗΜΑΤΩΝ

Η τεχνική της συνέντευξης και της υποβολής ερωτημάτων χρησιμοποιείται ευρέως. Οι ερωτήσεις μπορεί να ποικίλουν στην σημασία. Οι έρευνες ποικίλουν επίσης από πολύ γενικές σε πιο συγκεκριμένες. Ερωτήσεις για τις συνθήκες της επιχείρησης κατά τη διάρκεια του προηγούμενου έτους είναι πολύ γενικές αλλά πολύ σημαντικές καθώς μπορεί να υποδείξουν περιοχές όπου χρειάζονται ειδικές ελεγκτικές διαδικασίες να εφαρμοστούν. Από την άλλη πλευρά, μία ερώτηση για τους λόγους για τους οποίους μία δαπάνη ταξινομήθηκε σε έναν λογαριασμό και όχι σε

¹¹ Προκόπης, Δ.(2008), «Ο Εσωτερικός Έλεγχος στα πλαίσια της σύγχρονης εταιρικής διακυβέρνησης», Τμήμα Οργάνωσης και Διοίκησης Επιχειρήσεων, Πανεπιστήμιο Πειραιώς

κάποιον άλλον είναι αρκετά συγκεκριμένη. Μερικές φορές κατά τη διάρκεια μιας κανονικής συνέντευξης για τα καθήκοντα ενός εργαζόμενου μπορεί να φανεί η έκταση κατά την οποία οι διεργασίες του εσωτερικού ελέγχου εφαρμόζονται.

ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΗ – ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ

Η επιθεώρηση αναφέρεται στην λεπτομερή εξέταση των εγγράφων. Η επιθεώρηση ως τεχνική ελέγχου, έχει αναπτυχθεί σε άλλο μέρος αυτού του κεφαλαίου (vouching, tracing).

ΕΞΕΤΑΣΗ

Η εξέταση είναι η τεχνική ελέγχου όπου ο ελεγκτής εξετάζει οποιοδήποτε περιουσιακό στοιχείο. Ο ελεγκτής εξετάζοντας ένα περιουσιακό στοιχείο, αναγνωρίζει ότι το στοιχείο αυτό όντως υπάρχει. Όμως, πολύ λίγα συμπεράσματα μπορούν να βγουν σχετικά με την κυριότητα των στοιχείων αυτών, από απλά και μόνο την ύπαρξή τους. Κατά τη διάρκεια που επαληθεύεται η φυσική ύπαρξη, σε πολλές περιπτώσεις ο ελεγκτής είναι σε θέση να βγάλει κάποιο συμπέρασμα για τη γνησιότητα και την ποιότητα του είδους που εξετάζεται (π.χ. μπορεί να καθορίσει την ποιότητα των αποθεμάτων και του εξοπλισμού που εξετάζει). Εάν τα διάφορα είδη που εξετάζονται δεν είναι συνηθισμένης φύσης, ο ελεγκτής μπορεί να καλέσει έναν ανεξάρτητο σύμβουλο ο οποίος θα έχει εξειδικευμένη γνώση.

ΕΠΙΒΕΒΑΙΩΣΗ

Η επιβεβαίωση είναι η τεχνική ελέγχου όπου ο ελεγκτής επιβεβαιώνει τα στοιχεία που έχει στα χέρια του, λαμβάνοντας από ανεξάρτητη εξωτερική πηγή μια γραπτή έκθεση ως απόδειξη γνησιότητας των στοιχείων. Η επιβεβαίωση χρησιμοποιείται ευρέως για την επαλήθευση των εισπρακτέων λογαριασμών. (οι επιβεβαιώσεις έχουν ήδη αναλυθεί ως αποδεικτικό στοιχείο.)

ΣΥΓΚΡΙΣΗ

Η τεχνική αυτή εφαρμόζεται σε ζητήματα όπου ο κίνδυνος σφάλματος είναι μεγαλύτερος. Ο ελεγκτής συγκρίνει τα δεδομένα του πελάτη με αυτά που αναμένεται να πραγματοποιηθούν. Πολλοί ελεγκτές χρησιμοποιούν ηλεκτρονικά προγράμματα για να κάνουν τις συγκρίσεις. Επίσης, ο ελεγκτής πρέπει να έχει τη συνήθεια του να

κάνει συγκρίσεις με το μυαλό του για κάθε ποσό που είναι καταγεγραμμένο. Ο ελεγκτής με το να είναι γνώστης της επιχείρησης του πελάτη, θα μπορεί να καθορίζει ποιο είναι το λογικό ποσό για ένα είδος.

Η πρωταρχική λειτουργία των συγκρίσεων είναι να αναγνωρίζονται περιοχές όπου υπάρχει μεγάλος κίνδυνος λάθους ή λανθασμένης διατύπωσης έτσι ώστε άλλες τεχνικές να χρησιμοποιηθούν για περισσότερη έρευνα. Μετά την ανάλυση των αποδεικτικών στοιχείων, πρέπει να τονίσουμε ότι η συγκέντρωσή τους γίνεται σε λεπτομερειακά φύλλα εργασίας. Οι ελεγκτές συντάσσουν τα φύλλα εργασίας για να διευκολύνουν τη συγκέντρωση του αποδεικτικού υλικού.

3.3 Φύλλα Εργασίας¹²

Ένας έλεγχος δεν ολοκληρώνεται χωρίς την προετοιμασία των κατάλληλων φύλλων εργασίας. Εφόσον έχουν αποτυπωθεί οι διαβεβαιώσεις της διοίκησης της επιχείρησης και έχουν οριστεί οι ελεγκτικοί στόχοι (audit objectives), όπως έχει αναφερθεί σε άλλο κεφάλαιο, συγκεντρώνεται επαρκές κατάλληλο αποδεικτικό υλικό (sufficient competent evidence) μέσω των κατάλληλων ελεγκτικών διαδικασιών. Κατόπιν, στα φύλλα εργασίας, αποτυπώνεται όλη η δουλειά που έχει γίνει. Στο κέντρο της ελεγκτικής εργασίας είναι η συστηματική επεξεργασία μιας σειράς φύλλων εργασίας. Τα φύλλα εργασίας είναι ο συνδετικός κρίκος μεταξύ των λογιστικών βιβλίων της ελεγχόμενης επιχείρησης και της έκθεσης που ετοιμάζουν οι ελεγκτές.

Κατά την εργασία που κάνουν οι ελεγκτές για να διαπιστώσουν εάν οι οικονομικές καταστάσεις είναι διατυπωμένες με ειλικρίνεια, αναλύουν λογαριασμούς καθολικών, και συγκεντρώνουν μία μεγάλη ποικιλία από πληροφορίες, προκειμένου να αποφανθούν. Στη συνέχεια μπορεί να συντάξουν ένα σχέδιο με διορθωτικές ενέργειες. Τα φύλλα εργασίας χρειάζονται λοιπόν, για τη συγκέντρωση αποδεικτικών στοιχείων ελέγχου και για τη σύνταξη διορθωτικών εγγραφών. Επομένως, οι ελεγκτές συντάσσουν τα φύλλα εργασίας για να διευκολύνουν τη συγκέντρωση του αποδεικτικού υλικού. Στα φύλλα εργασίας φαίνεται η εργασία που έκαναν οι ελεγκτές, καθώς και οι διαδικασίες και οι μέθοδοι που εφάρμοσαν. Τα φύλλα

¹² Σταυρινού, Μ.(2006), «Ο Εσωτερικός Έλεγχος στο Τραπεζικό Σύστημα», Τμήμα Οργάνωσης και Διοίκησης Επιχειρήσεων, Πανεπιστήμιο Πειραιώς.

εργασίας των ελεγκτών αποτελούν τη βάση για τη σύνταξη της έκθεσης προς το πελάτη, και για την έκταση των ερευνών τους και την απόδειξη της επαγγελματικής ευσυνειδησίας που έδειξαν κατά την διεξαγωγή του ελέγχου.

Συμπεράσματα

Συμπερασματικά οι περισσότερες επιχειρήσεις θεωρούν τη λειτουργία του εσωτερικού ελέγχου ζωτικής σημασίας για την ικανοποιητική και αποτελεσματική πορεία της εταιρίας. Για αυτό πολλές επιχειρήσεις έχουν προβεί στη δημιουργία τμήματος εσωτερικού ελέγχου παρόλο που η λύση της πρόσληψης εσωτερικού ελεγκτή από ελεγκτική εταιρία συμβάλλει στον περιορισμό των υπαρχόντων τμημάτων και συνεπώς οδηγεί στη μείωση των λειτουργικών εξόδων και δαπανών. Κατ' αυτόν τον τρόπο οι εταιρίες εξασφαλίζουν την ανεξαρτησία, την αυταρχικότητα και την αποδοτικότητα του ελεγκτή και έτσι σηματοδοτούν την αποτελεσματικότητα του συστήματος εσωτερικού ελέγχου.

Ακολούθως, διαπιστώνεται ότι τα τμήματα εσωτερικού ελέγχου παρέχουν υπηρεσίες προς τη διοίκηση, μέσω της διαρκούς επικοινωνίας, προσφέρουν βοήθεια στα μέλη του οργανισμού, συμβολές και αναλυτικές πληροφορίες σχετικά με τον εσωτερικό έλεγχο, δηλαδή προσκολλώνται στους αντικειμενικούς στόχους και σκοπούς του εσωτερικού ελέγχου.

Όσον αφορά τη συνεργασία των εσωτερικών και των εξωτερικών ελεγκτών, η έρευνα έδειξε ότι δεν υπάρχει ομοφωνία απόψεων. Η αρμονική συνύπαρξη των δύο μερών και ιδιαίτερα η αποδοχή των ελεγκτών απαιτεί την κατανόηση από τους ελεγχόμενους καθώς και διαφορετική αντίληψη για τον Εσωτερικό Έλεγχο. Η αποδοχή του Εσωτερικού Έλεγχου πέραν του ότι απαιτείται άψογη επαγγελματική συμπεριφορά των ελεγκτών, προϋποθέτει και την αλλαγή στάσης των ελεγχόμενων και ιδιαίτερα των επικεφαλής αυτών, γεγονός που σημαίνει αποδοχή του Εσωτερικού Έλεγχου, ως μία ουσιαστική προσφορά στο έργο που έχουν επωμισθεί. Ένα σημαντικό ποσοστό εταιριών πιστεύει ότι υπάρχει ικανοποιητική σχέση συνεργασίας ανάμεσα στα δυο μέρη, αλλά υπάρχει και ένα εξίσου μεγάλο ποσοστό που θεωρεί ότι η σχέση θα μπορούσε να είναι καλύτερη. Συνεπώς, διαπιστώνεται ότι στην Ελλάδα θα πρέπει να δοθεί μεγαλύτερη προσοχή στη βελτίωση των σχέσεων μεταξύ των εσωτερικών και εξωτερικών ελεγκτών (ορκωτοί ελεγκτές-λογιστές), ώστε να αυξηθεί ταυτόχρονα και η αποτελεσματικότητα του εσωτερικού ελέγχου.

Παράλληλα, φαίνεται ότι οι επιχειρήσεις εφαρμόζουν τον εσωτερικό έλεγχο ορθά, αφού οι αρμοδιότητες των εσωτερικών ελεγκτών συμπίπτουν με αυτές που αναφέρονται στη βιβλιογραφία του εσωτερικού ελέγχου. Οι περισσότερες από αυτές

αφορούν ελέγχους των συναλλαγών με τρίτους πράγμα αναμενόμενο αφού είναι καθοριστικής σημασίας για την πορεία και την αποτελεσματικότητα της επιχείρησης.

Διαπιστώνεται, λοιπόν, ότι οι επιχειρήσεις δεν πρέπει να υποτιμούν ή να αψηφούν τον εσωτερικό έλεγχο, αφού αποτελεί τον ακρογωνιαίο λίθο της αποτελεσματικής εταιρικής διακυβέρνησης. Ένας εσωτερικός ελεγκτής δεν είναι κάποιος που απλώς ανασκοπεί την παρελθοντική πορεία της εταιρίας. Αντιθέτως, η λειτουργία του εσωτερικού ελέγχου θα πρέπει να αποτελεί ένα αναπόσπαστο και ισάξιο συστατικό στοιχείο της εταιρικής εποπτείας.

Σε μια συνολική εκτίμηση των αποτελεσμάτων, μπορεί κανείς να αντιληφθεί ότι η λειτουργία του εσωτερικού ελέγχου στην Ελλάδα βρίσκεται σε αρχικό στάδιο και ότι πολλά σημεία επιδέχονται βελτίωση, ώστε να αυξηθεί η αποτελεσματικότητα του αντίστοιχου ελέγχου και να προσδώσει μεγαλύτερη αξία στην επιχείρηση. Ωστόσο, θα ήταν άδικο να ειπωθεί ότι δεν εφαρμόζονται οι βασικές αρχές λειτουργίας ή ότι η διοίκηση των επιχειρήσεων δεν προσβλέπει στη διαρκή αύξηση της αποδοτικότητας του ελέγχου και την ενίσχυση με διάφορους τρόπους, όπως την πρόσληψη ειδικά εκπαιδευμένου προσωπικού.

Ολοκληρώνοντας, προτείνεται η επέκταση της δημιουργίας τμήματος εσωτερικού ελέγχου και σε μικρότερες εταιρίες καθώς θεωρείται ότι είναι προς όφελος τόσο της οικονομικής πορείας της χώρας όσο και της εικόνας προς τους τρίτους. Οι εταιρίες μέσω της αποτελεσματικής διεξαγωγής του εσωτερικού ελέγχου θα μπορέσουν να αναπτυχθούν και να προσθέσουν μεγαλύτερη αξία. Κατ' αυτόν τον τρόπο θα αποκτήσουν δύναμη και ενδεχομένως θα καταστούν ικανές να αντλήσουν ευκολότερα πόρους για νέες επενδυτικές δραστηριότητες, με στόχο την περαιτέρω επέκτασή τους.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Γρηγοράκος, Θ. (2006), «Γενικές Αρχές Ελεγκτικής (Εισαγωγή στη θεωρία και πρακτική)», Αθήνα, Έκδοση 2^η , Ινστιτούτο Εκπαίδευσης ΣΟΕΛ.
- Λουμιώτης, Β. (2007), «Αρχές και Μέθοδοι Ελεγκτικής», Αθήνα, Έκδοση 3^η , Ινστιτούτο Εκπαίδευσης ΣΟΕΛ.
- Φίλος, Ι. (2004), «Εγχειρίδιο Πολιτικής και Διαδικασιών (Εργαλείο οργάνωσης και ελέγχου)», Αθήνα, Έκδοσεις IQ Group.
- Φίλος, Ι. (2005), «Σημειώσεις Εσωτερικού Ελέγχου», Αθήνα, Έκδοσεις Οικονομικού Πανεπιστημίου Αθηνών.
- Γεροντάκη, Α.(2006), «Σύγχρονες Προσεγγίσεις Ελεγκτικής για: την ουσιαστικότητα, τον κίνδυνο, την δειγματοληψία, την ελεγκτική μαρτυρία και την τεκμηρίωση», Τμήμα Οργάνωσης και Διοίκησης Επιχειρήσεων, Πανεπιστήμιο Πειραιώς.
- Γιώγος, Χ.(2006), «Ο σύγχρονος Εσωτερικός Έλεγχος στις επιχειρήσεις και η πρακτική εφαρμογή του, το παράδειγμα ενός μεγάλου ξενοδοχείου», Τμήμα Οργάνωσης και Διοίκησης Επιχειρήσεων, Πανεπιστήμιο Πειραιώς.
- Προκόπης, Δ.(2008), «Ο Εσωτερικός Έλεγχος στα πλαίσια της σύγχρονης εταιρικής διακυβέρνησης», Τμήμα Οργάνωσης και Διοίκησης Επιχειρήσεων, Πανεπιστήμιο Πειραιώς.
- Σταυρινού, Μ.(2006), «Ο Εσωτερικός Έλεγχος στο Τραπεζικό Σύστημα», Τμήμα Οργάνωσης και Διοίκησης Επιχειρήσεων, Πανεπιστήμιο Πειραιώς.
- Τσαλκτζή, Ε.(2008), «Ο Εσωτερικός Έλεγχος στα πλαίσια μιας σύγχρονης βιομηχανικής επιχείρησης», Τμήμα Οργάνωσης και Διοίκησης Επιχειρήσεων, Πανεπιστήμιο Πειραιώς.
- Ζούνη, Α.(2008), «Εσωτερικός Έλεγχος», Τμήμα Οικονομικής Επιστήμης, Πανεπιστήμιο Πειραιώς.
- Ζαφειράκου, Η. και Ταχυνάκη, Π. (2007), «Ο Εσωτερικός Έλεγχος των ελληνικών επιχειρήσεων: Εμπειρική», Σπουδαί, Τόμος 57, Τεύχος 1^ο , Πανεπιστήμιο Πειραιώς.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 1 : ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΕΝΝΟΙΑΣ ΚΑΙ ΤΩΝ ΒΑΣΙΚΩΝ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ ΤΟΥ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ ΕΛΕΓΧΟΥ.

1) Ορισμός του εσωτερικού ελέγχου^{13,14}

Η ελεγκτική είναι κλάδος της Οικονομικής των Επιχειρήσεων που πραγματεύεται τις αρχές, τους κανόνες και τις προϋποθέσεις για τη διενέργεια ελέγχου σε κάθε οικονομική διαχείριση ξένης περιουσίας. Ως ξένη περιουσία θεωρείται η περιουσία οποιουδήποτε νομικού ή φυσικού προσώπου, έναντι των τρίτων. Βασική προϋπόθεση για τη διενέργεια ελέγχου είναι η προγενέστερη λογιστική τακτοποίηση και καταγραφή. Η Λογιστική καταγράφει και παρακολουθεί τις πράξεις της οικονομικής διαχείρισης, ενώ η Ελεγκτική τις ελέγχει.

Βάσει του παραπάνω ορισμού η ελεγκτική επικεντρώνεται σε τρεις βασικές κατηγορίες για τη διενέργεια του ελέγχου, καταρχάς στο αντικείμενο του ελέγχου όπου στο μέρος αυτό εξετάζεται τι ελέγχεται, γιατί είναι αναγκαίος ο έλεγχος, και ποιοι είναι οι ελεγχόμενοι, δεύτερον στο υποκείμενο του ελέγχου όπου στο μέρος αυτό εξετάζεται ποια πρόσωπα είναι αρμόδια να διενεργούν τον έλεγχο καθώς και τέλος στην τεχνική του ελέγχου (ελεγκτικές διαδικασίες) όπου στο μέρος αυτό εξετάζονται και αναλύονται οι ελεγκτικές διαδικασίες, οι οποίες θα καθοριστούν και θα ακολουθηθούν για την διενέργεια ενός ενδεδειγμένου ελέγχου.

Η Ελεγκτική είναι ένας από τους πιο σημαντικούς κλάδους της Λογιστικής. Ασχολείται με τη διατύπωση αρχών και κανόνων που αφορούν την διεξαγωγή οικονομικών ελέγχων. Οι έλεγχοι αυτοί, αποσκοπούν στην επαλήθευση της ειλικρίνειας των ισχυρισμών και των διαβεβαιώσεων τρίτων. Οι ισχυρισμοί αυτοί αφορούν κατά κανόνα οικονομικά ζητήματα. Η Ελεγκτική, ως επιστημονικός

¹³ Γιώγος, Χ.(2006), «Ο σύγχρονος Εσωτερικός Έλεγχος στις επιχειρήσεις και η πρακτική εφαρμογή του, το παράδειγμα ενός μεγάλου ξενοδοχείου», Τμήμα Οργάνωσης και Διοίκησης Επιχειρήσεων, Πανεπιστήμιο Πειραιώς.

¹⁴ Γρηγοράκος, Θ. (2006), «Γενικές Αρχές Ελεγκτικής (Εισαγωγή στη θεωρία και πρακτική)», Αθήνα, Έκδοση 2η , Ινστιτούτο Εκπαίδευσης ΣΟΕΛ.

κλάδος παράγει καινούργια γνώση μέσα από την διεξαγωγή ορθολογικής και μεθοδολογικής έρευνας και εξασφαλίζει την έγκυρη παρουσίαση των νέων γνώσεων.

Η σύγχρονη Ελεγκτική είναι άρρηκτα συνδεδεμένη με τις πιο βασικές επιστήμες της διοίκησης οικονομικών μονάδων, όπως την Οικονομική, τη Στατιστική, τη Νομική και την Πληροφορική. Από τις επιστήμες αυτές, η Ελεγκτική αντλεί τη σύγχρονη μεθοδολογία για τη ικανοποιητική επίλυση που αναφέρεται στο υποκείμενο και το αντικείμενο των ελέγχων και στην ελεγκτική εργασία.

Η Ελεγκτική είναι επίσης τεχνική. Αξιοποιεί την καινούργια γνώση που παράγει ο επιστημονικός κλάδος της, για να ικανοποιήσει πρακτικές ανάγκες ελέγχου και συγκεκριμένα, για να καθορίσει πρότυπα και ελεγκτικές διαδικασίες που εξασφαλίζουν το καλύτερο δυνατό αποτέλεσμα. Η τεχνική αναζητά την σχέση που υπάρχει ανάμεσα στο συγκεκριμένο σκοπό (π.χ. εξακρίβωση της αξιοπιστίας των λογιστικών καταστάσεων) και στο μέσο (π.χ. ελεγκτική διαδικασία) που οδηγεί στην επίτευξη του σκοπού αυτού.

Ο "Εσωτερικός Έλεγχος" (Internal Auditing) σύμφωνα και με το ινστιτούτο εσωτερικών ελεγκτών, είναι μια ανεξάρτητη, αντικειμενική διαβεβαιωτική και συμβουλευτική δραστηριότητα, καλά σχεδιασμένη και οργανωμένη, που μέσω των τεχνικών και επιστημονικών προσεγγίσεων, αξιολογεί την επάρκεια, λειτουργίας του συστήματος εσωτερικού ελέγχου (λειτουργίες- εφαρμογή διαδικασιών). Να προσθέτει αξία και να βελτιώνει τις λειτουργίες του οργανισμού με σκοπό την αποτελεσματική αποτίμηση και διαχείριση του επιχειρηματικού κινδύνου, τον περιορισμό ή εξάλειψη αυτού, που αναλαμβάνει η διοίκηση να διαχειρισθεί για την επίτευξη των στρατηγικών της στόχων.

2) Τα βασικά είδη ελέγχων ¹⁵

Η διάκριση των ελέγχων που ακολουθεί γίνεται, για λόγους διασάφησης των εννοιών, ώστε να γίνουν περισσότερο κατανοητές στους ελεγκτές. Ανάλογα λοιπόν με το άτομο που διενεργεί τον έλεγχο και τη σχέση

¹⁵ Φίλος, Ι. (2004), «Εγχειρίδιο Πολιτικής και Διαδικασιών (Εργαλείο οργάνωσης και ελέγχου)», Αθήνα, Έκδοσεις IQ Group.

εργασίας αυτού με τον ελεγχόμενο φορέα, οι έλεγχοι διακρίνονται σε εσωτερικούς, εξωτερικούς και μικτούς.

α. Εσωτερικοί, είναι αυτοί που οργανώνονται από τον ίδιο φορέα και διενεργούνται από ειδικά εκπαιδευμένα στελέχη του, τους εσωτερικούς ελεγκτές, οι οποίοι είναι υπάλληλοι της επιχείρησης.

β. Εξωτερικοί, είναι οι έλεγχοι που διενεργούνται από εξωτερικούς ελεγκτές, οι οποίοι δεν έχουν καμία σχέση εξαρτημένης εργασίας, υπαλληλική ιδιότητα με την οικονομική μονάδα, την οποία καλούνται να ελέγξουν μετά από πρόσκληση των μετόχων αυτής.

γ. Μικτοί έλεγχοι, οργανώνονται και συντονίζονται από το τμήμα Εσωτερικού Ελέγχου και διενεργούνται με τη συνεργασία των εξωτερικών ελεγκτών.

Ανάλογα με την έκταση τους, οι έλεγχοι διακρίνονται σε ειδικούς και γενικούς¹⁶:

α. Ειδικοί έλεγχοι, είναι αυτοί που έχουν ως διερεύνηση ένα συγκεκριμένο τομέα ή αντικείμενο, όπως προμήθειες, εισπράξεις, πληρωμές, εκχώρηση δανείων, πωλήσεις, παραγωγή, διαχείριση αποθεμάτων, επισφαλείς πελατών, διαδικασίες διασφάλισης ποιότητας, παραλαβή έργων και μια σειρά δραστηριοτήτων του οργανισμού.

β. Γενικοί έλεγχοι, είναι εκείνοι που εκτείνονται σε ολόκληρη τη διαχείριση συγκεκριμένης χρονικής περιόδου. Ένα τέτοιο είδος ελέγχου είναι ο έλεγχος του ισολογισμού τέλους χρήσης που διενεργείται από τους εξωτερικούς ελεγκτές.

Επίσης ανάλογα με το σκοπό τους, οι έλεγχοι διακρίνονται σε προληπτικούς και κατασταλτικούς¹⁷:

α. Προληπτικοί έλεγχοι. Είναι οι έλεγχοι που έχουν ως στόχο την πρόληψη του κινδύνου και διενεργούνται από τις ίδιες τις υπηρεσίες των τμημάτων. Πρόκειται για το γνωστό "Control", που την τελική έγκριση έχει ο προϊστάμενος του τμήματος, πριν λάβει χώρα ένα γεγονός- συναλλαγή. Ενδεικτικά, ως προληπτικούς ελέγχους, θα μπορούσαμε να αναφέρουμε την εξαγωγή πρώτων

¹⁶ Προκόπης, Δ.(2008), «Ο Εσωτερικός Έλεγχος στα πλαίσια της σύγχρονης εταιρικής διακυβέρνησης», Τμήμα Οργάνωσης και Διοίκησης Επιχειρήσεων, Πανεπιστήμιο Πειραιώς.

¹⁷ Τσαλκίτζη, Ε.(2008), «Ο Εσωτερικός Έλεγχος στα πλαίσια μιας σύγχρονης βιομηχανικής επιχείρησης», Τμήμα Οργάνωσης και Διοίκησης Επιχειρήσεων, Πανεπιστήμιο Πειραιώς.

υλών ή προϊόντων από την αποθήκη, όπου την τελική έγκριση εξαγωγής έχει ο προϊστάμενος των αποθηκών. Η καθημερινή παρακολούθηση κατασκευής των έργων, η συντήρηση των εγκαταστάσεων και η πιστοποίηση των εργασιών.

Επίσης οι πληρωμές, για τις οποίες ο ταμίας, πριν την εκταμίευση απαιτεί την τελική έγκριση του οικονομικού διευθυντή. Ανάλογη περίπτωση είναι και η κάθε είδους προμήθεια για την οποία την τελική έγκριση αγοράς έχει ο προϊστάμενος του τμήματος προμηθειών. Οι προληπτικοί έλεγχοι (Controls) μπορεί να διενεργούνται και από ειδικά οργανωμένο τμήμα "Control" των οικονομικών υπηρεσιών. Μάλιστα η πρακτική αυτή βρίσκει εφαρμογή σε μεγάλες επιχειρήσεις και μάλιστα αποτελεσματικά, αρκεί το τμήμα να είναι σωστά οργανωμένο και στελεχωμένο, όπου όλα τα έξοδα-δαπάνες και όχι μόνο, πριν την καταχώριση ή εκταμίευση ελέγχονται προληπτικά από το τμήμα αυτό. Το ερώτημα που μπαίνει είναι αν οι προληπτικοί έλεγχοι είναι αντικείμενο των Εσωτερικών Ελεγκτών. Κατηγορηματικά, με μια απάντηση θα μπορούσαμε να πούμε όχι.

Οι Εσωτερικοί Ελεγκτές δεν διενεργούν προληπτικούς ελέγχους με την καθεαυτού έννοια της πρόληψης που προαναφέρθηκε. Η έννοια της πρόληψης εμπεριέχει και την έννοια της έγκρισης- αρμοδιότητας- εντολής που αυτό ξεφεύγει από τη δικαιοδοσία του Εσωτερικού Ελέγχου. Οι εσωτερικοί ελεγκτές δεν μπορούν να καταστούν υπεύθυνοι για την καθημερινή παρακολούθηση της εκτέλεσης των καθημερινών εργασιών ρουτίνας των άλλων τμημάτων. Η παρακολούθηση των εργασιών αυτών σε μόνιμη βάση, αφορά το "Control" και είναι θέμα εσωτερικής λειτουργίας των αρμόδιων υπηρεσιών, ξεφεύγοντας των αρμοδιοτήτων του Εσωτερικού Ελέγχου.

Για τον Εσωτερικό Έλεγχο, η έννοια του προληπτικού ελέγχου, αποβλέπει στην πρόληψη αποτροπής εκούσιων ή ακούσιων σφαλμάτων μέσω παροχής συμβουλευτικών υπηρεσιών. Στην έννοια του προληπτικού ελέγχου οι εσωτερικοί ελεγκτές αναλαμβάνουν ουσιαστικό ρόλο ενίσχυσης της δομής, της εταιρικής διακυβέρνησης του φορέα που υπηρετούν, με το να προαξιολογούν- αξιολογούν την οργανωτική δομή (Σύστημα εσωτερικού έλεγχου- λειτουργίες), προγράμματα και δραστηριότητες, να εκτιμούν τους κινδύνους και να επιβεβαιώνουν ότι η διοίκηση έθεσε τους κατάλληλους επιχειρηματικούς στόχους, πως η υλοποίηση τους είναι εφικτή και θα αποβούν ωφέλιμοι για την επιχείρηση.

Επίσης, ως προληπτικό έλεγχο θα μπορούσαμε να αναφέρουμε, όταν κατά την διενέργεια κατασταλτικού ελέγχου διαπιστώνονται λειτουργικές αδυναμίες και προς αποφυγή δυσάρεστων γεγονότων, μέχρι την ολοκλήρωση του ελέγχου και την υποβολή του πορίσματος, καλείται η διοίκηση να λάβει τα απαραίτητα προληπτικά μέτρα.

β. Κατασταλτικοί έλεγχοι. Είναι οι έλεγχοι που διενεργούνται αποκλειστικά από τους εσωτερικούς ελεγκτές, εκ των υστέρων. Αποσκοπούν στη διαπίστωση εφαρμογής των διαδικασιών, στην επιβεβαίωση ότι οι στόχοι επιτεύχθηκαν στο ακέραιο με αποτελεσματικό και αποδοτικό τρόπο. Επίσης αποβλέπουν στην αποκάλυψη και καταστολή λαθών και παραλείψεων, ατασθαλιών, κλοπών και κακής διαχείρισης των μέσων και πόρων.

Ανάλογα με τη διάρκειά τους, οι έλεγχοι διακρίνονται σε μόνιμους, τακτικούς και έκτακτους¹⁸.

α. Μόνιμοι ή διαρκείς έλεγχοι, είναι αυτοί που διενεργούνται συνεχή βάση και λαμβάνουν χώρα κατά την εκτέλεση της οικονομικής πράξης, συναλλαγής, παραγωγικής λειτουργίας. Πρόκειται για τους προληπτικούς ελέγχους που αναφέραμε πιο πάνω, που διενεργούνται από τα ίδια τμήματα και τους προϊσταμένους αυτών.

β. Τακτικοί ή περιοδικοί. Οι έλεγχοι αυτοί σχετίζονται με το χρονικό προσδιορισμό που διενεργούνται. Δεν είναι συνεχείς, αλλά διενεργούνται κατά τακτικές χρονικές περιόδους, π.χ. μία φορά το μήνα, μέσα στο εξάμηνο ή μέσα στο έτος. Οι έλεγχοι αυτοί διενεργούνται αποκλειστικά από τους εσωτερικούς ελεγκτές.

γ. Έκτακτους ή περιστασιακούς, που διενεργούνται σε έκτακτες περιπτώσεις είτε με πρωτοβουλία του τμήματος Εσωτερικού Ελέγχου είτε με εντολή της διοίκησης ή κατόπιν συγκεκριμένων καταγγελιών. Πρόκειται για ελέγχους που διενεργούνται μετά από την εκτίμηση ότι υπάρχουν υπόνοιες για σπατάλη, καταχρήσεις, κλοπές, ατασθαλίες και, γενικά, όπου εντοπίζονται αδυναμίες στις λειτουργίες και απαιτείται άμεση διαπίστωση του μεγέθους αυτού για λήψη διοικητικών μέτρων.

¹⁸ Γεροντάκη, Α.(2006), «Σύγχρονες Προσεγγίσεις Ελεγκτικής για: την ουσιαστικότητα, τον κίνδυνο, την δειγματοληψία, την ελεγκτική μαρτυρία και την τεκμηρίωση», Τμήμα Οργάνωσης και Διοίκησης Επιχειρήσεων, Πανεπιστήμιο Πειραιώς.

3) Σκοπός του εσωτερικού ελέγχου¹⁹

Αντικειμενικός σκοπός του Εσωτερικού Ελέγχου (Internal Audit) είναι η παροχή εξειδικευμένου και υψηλού επιπέδου υπηρεσίες προς τη διοίκηση, μέσω αξιολόγησης του συστήματος εσωτερικού ελέγχου, να βοηθά τα μέλη του οργανισμού, γενικότερα, στην αποτελεσματική άσκηση των καθηκόντων τους, μέσω επιστημονικών αναλύσεων, αξιολογήσεων και παροχής σχετικών συμβουλών με το ελάχιστο κόστος. Ειδικότερα, στα πλαίσια του σκοπού αυτού, ο Εσωτερικός Έλεγχος, εξετάζει και αξιολογεί:

- Την ύπαρξη συστήματος οργάνωσης και επάρκειας αυτού σε όλα τα ιεραρχικά επίπεδα. Καθώς επίσης, την ύπαρξη διαδικασιών και εξουσιοδοτήσεων που ρυθμίζουν τις σχέσεις συναλλαγών-συνεργασίας με τρίτους.
- Την περιοδική επιβεβαίωση και κατά αντικειμενικό τρόπο πιστοποίηση λειτουργίας της επιχείρησης και τη σύγκριση των αρχικών στόχων με το αποτέλεσμα.
- Τη μέτρηση απόδοσης του Management σε όλα τα επίπεδα, εξαιρουμένης αυτής της διοίκησης, που αποβλέπει στη σωστή διαχείριση των παραγωγικών μέσων και πόρων.
- Τη συστηματική παρακολούθηση και αξιολόγηση του επιχειρηματικού κινδύνου, καθώς και την αποτελεσματική διαχείρισή του.
- Την τήρηση της πολιτικής προσωπικού, πολιτικής προαγωγών, αξιολογήσεων και αξιοποιήσεων των στελεχών. Την τήρηση των κανόνων επαγγελματικής συμπεριφοράς, νομοθεσίας και διαδικασιών, καθώς και την απονομή ευθυνών και επιβραβεύσεων.
- Τις επικερδείς και μη δραστηριότητες, μέσω αναλύσεων και εντοπισμός των σημείων εκείνων που επιδέχονται βελτίωση επιφέροντας άμεσα θετικά αποτελέσματα.
- Τα αποτελέσματα του φορέα σε σχέση με τα πρότυπα που θέτει κάθε φορά η διοίκηση και ταυτόχρονα την εκτίμηση της

¹⁹ Προκόπης, Δ.(2008), «Ο Εσωτερικός Έλεγχος στα πλαίσια της σύγχρονης εταιρικής διακυβέρνησης», Τμήμα Οργάνωσης και Διοίκησης Επιχειρήσεων, Πανεπιστήμιο Πειραιώς.

αποτελεσματικότητας των προτύπων αυτών, καθώς και της πολιτικής που τα υπαγορεύει.

- Την αξιολόγηση απόδοσης των επενδύσεων σύμφωνα με τον αρχικό σχεδιασμό αυτών.
- Τον τρόπο και την αποτελεσματικότητα της ασκούμενης εποπτείας από τα στελέχη όλων των βαθμίδων και γενικότερα τη συμπεριφορά των εργαζομένων.
- Το βαθμό συμμόρφωσης των εργαζομένων στις αποφάσεις της διοίκησης, τους κανόνες λειτουργίας και τις παρεχόμενες εξουσιοδοτήσεις με τρίτους.
- Το συνολικό και επιμέρους των τμημάτων κόστος και τη σύγκριση αυτού με το προϋπολογισθέν, ως επίσης και με τη σχέση κόστους, οφέλους.
- Την αποφυγή, μέσω της παρουσίας του Εσωτερικού Ελέγχου, ατασθαλιών, καταχρήσεων, κλοπών, φθορών, απόκρυψη στοιχείων, προσπορισμό οικονομικών οφελών, καθώς και την αδιαφορία των ιθυνόντων.
- Η διαπίστωση, το κατά πόσο οι υπηρεσίες - τμήματα έχουν σαφή αντίληψη της αποστολής και των αρμοδιοτήτων που τους έχουν εκχωρηθεί. Αν είναι κατάλληλα στελεχωμένες και αν αξιοποιείται κατά άριστο τρόπο το ανθρώπινο δυναμικό.
- Την ακρίβεια, την εξασφάλιση της πληρότητας και την αξιοπιστία των οικονομικών καταστάσεων και βιβλίων.
- Την διαδικασία τήρησης των προδιαγραφών του ποιοτικού ελέγχου δηλαδή το κατά πόσο η παραγωγική δραστηριότητα και οι υπηρεσίες ανταποκρίνονται προς τα καθορισμένα standards που έχουν θεσπισθεί.
- Τα μέσα προστασίας για την επαρκή φύλαξη των περιουσιακών στοιχείων από κλοπές, απώλειες και φθορές.
- Το βαθμό συνεργασίας του φορέα με τρίτους, και γενικά το ανταγωνιστικό περιβάλλον στο οποίο δρα και αναπτύσσεται ο φορέας.
- Την αξιοποίηση των μέσων παραγωγής και την αποδοτικότητα αυτών, τη συντήρηση του μηχανολογικού εξοπλισμού, τα προγράμματα

παραγωγής, το ύψος και τη διαχείριση των αποθεμάτων, καθώς τη διάθεση των προϊόντων.

- Την ύπαρξη κλίματος αποδοχής και διάθεση συνεργασίας των ελεγχόμενων με τον Εσωτερικό Έλεγχο.
- Τη τήρηση πολιτικής πωλήσεων και εισπράξεων. Τη διαχείριση των διαθεσίμων, τις αποδόσεις αυτών, τους όρους δανεισμού και πληρωμής των υποχρεώσεων αυτών, καθώς επίσης την αξιολόγηση των οικονομικών αποτελεσμάτων.
- Το περιβάλλον που δρα η επιχείρηση καθώς και τη δυναμική του περιβάλλοντος και τα μέτρα που καλείται να πάρει, προκειμένου να σταθεί και να επιβληθεί απέναντι στον ανταγωνισμό.
- Τον τρόπο επικοινωνίας και συνεργασίας των εργαζομένων τόσο σε επίπεδο τμήματος, όσο και μεταξύ των τμημάτων. Τις αδυναμίες και τα προβλήματα του προσωπικού (απώλεια ηθικού, συνεχείς αποχωρήσεις, δυσφορία για παραγωγή έργου κ.λ.π.), τα οποία οδηγούν σε δυσάρεστα αποτελέσματα και για τα δύο μέρη.
- Την εικόνα που έχει η επιχείρηση στην αγορά- ανταγωνισμό, καθώς και την εικόνα που έχει το καταναλωτικό κοινό προς την επιχείρηση και τα προϊόντα της. Επίσης, την εικόνα του φορέα που παρουσιάζουν οι εργαζόμενοι προς τα έξω.
- Τέλος, αντικειμενικός σκοπός του Εσωτερικού Ελέγχου είναι να εξετάζει, και να αξιολογεί τις δραστηριότητες, να διαμορφώνει γνώμη για την ποιότητα της εργασιακής απόδοσης και να εισηγείται σχετικώς προς τη διοίκηση τη βελτίωση των αδυναμιών.

4) Διακρίσεις του εσωτερικού ελέγχου²⁰

Όπως προαναφέρθηκε, ο Εσωτερικός Έλεγχος, έχει ξεφύγει εκείνων των παραδοσιακών πλαισίων και δεν κινείται μονομερώς επί των οικονομικών στοιχείων και μόνο, ούτε στο τρίπτυχο των διοικητικών, οικονομικών και

²⁰ Σταυρινού, Μ.(2006), «Ο Εσωτερικός Έλεγχος στο Τραπεζικό Σύστημα», Τμήμα Οργάνωσης και Διοίκησης Επιχειρήσεων, Πανεπιστήμιο Πειραιώς.

λειτουργικών ελέγχων με την αυστηρή έννοια, που πολλές φορές οι ελεγχόμενοι θέλουν να του προσδίδουν, λόγω άγνοιας. Ο Εσωτερικός Έλεγχος, στην προσπάθεια του να καλύψει ελεγκτικά όλους τους χώρους, συναντάει μια σειρά δυσκολιών, όπως έλλειψη ανάλογης υποστήριξης από τους διοικούντες, αδυναμία των ιδίων των ελεγκτών να υποστηρίξουν το έργο τους, καθώς και τη μη αποδοχή του από τους ελεγχόμενους, ειδικά σε τεχνικά και παραγωγικής διαδικασίας θέματα με το αιτιολογικό, ότι δεν είναι αντικείμενα του Εσωτερικού Ελέγχου, έχοντας κατά νου τον παραδοσιακό οικονομικό έλεγχο.

Παρά τις δυσκολίες αυτές οι τελευταίες ανακατατάξεις, γενικότερα στην αγορά, έδωσαν τη δυνατότητα στον Εσωτερικό Έλεγχο να επανακτήσει το χαμένο έδαφος που είχε παραχωρήσει, να δώσει δυναμική και παρουσία και να γίνεται όλο και περισσότερο αποδεκτός, αναγκαίος ακόμη και στους ίδιους τους ελεγχόμενους.

Επίσης, πρέπει να επισημανθεί ότι στην πράξη σε κάθε αντικείμενο ελέγχου υπεισέρχονται ταυτόχρονα και άλλα είδη ελέγχου, συμπληρώνοντας τον έλεγχο, ανάλογα του ελεγχόμενου αντικειμένου, του εύρους και τη βαρύτητα που του προσδίδουμε. Αυτό σημαίνει ότι όσο και να θέλουμε να κινηθούμε αυστηρά σε ένα αντικείμενο ελέγχου, είναι αδύνατο. Λόγου χάρη, αν ελέγχουμε τα αποθέματα πέραν της απογραφής για την συμφωνία αυτών, θα υπεισέλθουμε και σε επίπεδο διαχείρισης αυτών, στο κόστος εκπαίδευσης και τη διοίκηση του προσωπικού καθώς στις φύρες εκφρασμένες και σε αξία. Εδώ θα πρέπει να τονισθεί, σύμφωνα με τα όσα αναφέραμε, ότι ουδέποτε λειτουργίες μπορούν να αποτελέσουν, στη διεύθυνση Εσωτερικού Ελέγχου, αυτόνομα τμήματα.

Θα μπορούσαμε να δεχθούμε ότι οι Εσωτερικοί Έλεγχοι διακρίνονται σε οικονομικούς, διοικητικούς και λειτουργικούς, υπό την ευρεία έννοια και με την προϋπόθεση ότι όλες οι λειτουργίες, εντάσσονται ανάλογα, κάτω από τη ομπρέλα των τριών αυτών διακρίσεων και καμία δεν μπορεί να αποτελέσει εξαίρεση ελεγκτικής διερεύνησης. Καλό θα είναι, από εδώ και στο εξής για να αρθούν παντελώς οι συγχύσεις αυτές, όλες οι εκδοχές του όρου "έλεγχος" να ενσωματωθούν στο γενικό όρο, συμπεριλαμβάνοντας όλες τις δραστηριότητες που αναφέραμε, αποτρέποντας παράλληλα κάθε περιορισμό, στην εκτέλεση των καθηκόντων των εσωτερικών ελεγκτών.

Ως προς τη διάκριση των ελέγχων, για καλύτερη κατανόηση αυτών, ενδεικτικά, πιο κάτω γίνεται μια σύντομη περιγραφή σε τέσσερα είδη²¹:

α. Έλεγχοι παραγωγής

Οι έλεγχοι παραγωγής (Production Audits) στοχεύουν στο κατά πόσο τηρούνται οι διαδικασίες σε όλο το εύρος της παραγωγικής διαδικασίας, το κατά πόσο οι παραγόμενες ποσότητες είναι σύμφωνα με το εγκεκριμένο από τη διοίκηση πρόγραμμα, σε ετήσια βάση και ανά περιόδους, το κατά πόσο γίνεται σωστή διαχείριση και χρήση του μηχανολογικού εξοπλισμού, αν τα τμήματα είναι σωστά και κατάλληλα στελεχωμένα, αν τα στελέχη είναι κατάλληλα εκπαιδευμένα, αν γίνεται σωστά ο εφοδιασμός της παραγωγής από υλικά, αν αυτά διαχειρίζονται σωστά αποφεύγοντας τις υψηλές φύρες πέραν των φυσιολογικών ορίων, καθώς επίσης το κατά πόσο τα προϊόντα είναι σύμφωνα με τις προδιαγραφές του ποιοτικού ελέγχου (I.S.O.). Επίσης, αν η συσκευασία των προϊόντων είναι σύμφωνα με τις προδιαγραφές, αν τηρούνται οι διαδικασίες παράδοσης - παραλαβής των ετοιμών προϊόντων από την παραγωγή στην αποθήκη και γενικότερα αν τηρούνται οι διαδικασίες που αφορούν την παραγωγική διαδικασία και τα μέσα που λαμβάνουν χώρα σε όλες τις παραγωγικές φάσεις.

β. Οικονομικοί έλεγχοι

Οι οικονομικοί έλεγχοι (Financial Audits), στοχεύουν στην επαλήθευση της ακρίβειας, της ειλικρίνειας και της αξιοπιστίας των οικονομικών καταστάσεων και στοιχείων, στην εξασφάλιση της σωστής απεικόνισης των συναλλαγών, την εξακρίβωση της νομιμότητας, της αποδοτικότητας των οικονομικών πόρων, της σωστής διαχείρισης αυτών, μέσω διαδικασιών για συγκεκριμένη χρονική περίοδο. Οι έλεγχοι αυτοί διενεργούνται με κάθε λεπτομέρεια επί των οικονομικών στοιχείων, των επιμέρους δοσοληψιών-συναλλαγών και επί κάθε είδους οικονομικού φαινομένου, παρέχοντας τις ανάλογες πληροφορίες στην εκάστοτε διοίκηση για τη λήψη επιχειρηματικών αποφάσεων. Αφού γίνεται αναφορά στους οικονομικούς ελέγχους θα πρέπει να τονισθεί ιδιαίτερος πως ο εσωτερικοί ελεγκτές δεν συντάσσουν ισολογισμούς, αντικείμενο που αφορά τον προϊστάμενο του λογιστηρίου.

γ. Διοικητικοί έλεγχοι

²¹ Τσαλκτζή, Ε.(2008), «Ο Εσωτερικός Έλεγχος στα πλαίσια μιας σύγχρονης βιομηχανικής επιχείρησης», Τμήμα Οργάνωσης και Διοίκησης Επιχειρήσεων, Πανεπιστήμιο Πειραιώς.

Οι διοικητικοί έλεγχοι (Management Audits) κινούνται σε ένα ευρύτερο πεδίο δράσης, σε αντίθεση από τους οικονομικούς και λειτουργικούς ελέγχους, έχουν ευρύτερους αντικειμενικούς στόχους, οι οποίοι συνίσταται στο να εξετάζουν και να αξιολογούν, βάσει αντικειμενικών και επιστημονικών μεθόδων, την συνολική διοικητική αποτελεσματικότητα της επιχείρησης-φορέα, καθώς και τις επιμέρους διοικητικές λειτουργίες αυτής, σύμφωνα με τις τεχνικές- μεθόδους και τους αποδεχτούς κανόνες της διοικητικής επιστήμης. Οι διοικητικοί Εσωτερικοί Έλεγχοι εξετάζουν το βαθμό διοικητικής αποτελεσματικότητας, οργάνωσης, συνεργασίας και επικοινωνίας όλων των διοικητικών ιεραρχικών επιπέδων του οργανισμού, καθώς επίσης τις ιδιαιτερότητες και τις αδυναμίες του τρόπου λειτουργίας των. Στοχεύουν στην αξιολόγηση του συστήματος διοικητικού Εσωτερικού Ελέγχου, στην επισήμανση αδυναμιών και αιτιών που τις προκαλούν, καθώς και στις συνέπειες των αδυναμιών αυτών.

Διερευνούν, εξετάζουν και αξιολογούν την αποτελεσματικότητα του σχεδιασμού και τη στρατηγική του φορέα ως προς το βαθμό υλοποίησης και την επίτευξη των τεθέντων στόχων. Ο διοικητικοί έλεγχοι εξετάζουν το κατά πόσο διαχειρίζονται κατά τον άριστο τρόπο τα διαθέσιμα μέσα και πόροι. Εξετάζουν τους λόγους και τα αίτια αποχώρησης του εξειδικευμένου προσωπικού και τις επιπτώσεις των αποχωρήσεων αυτών. Επίσης, εξετάζουν τη συμμόρφωση των εργαζομένων προς τις εξουσιοδοτήσεις, τα σχέδια δράσης τις αποφάσεις της διοίκησης και γενικότερα την πολιτική διοίκησης της εταιρίας. Αποβλέπουν στη διερεύνηση του κατά πόσο το ανθρώπινο δυναμικό αξιολογείται και αξιοποιείται κατά τον καλύτερο δυνατό τρόπο, αν είναι προσηλωμένο και εγκλιματισμένο στο περιβάλλον που εργάζεται, αν είναι ενήμερο για τους στόχους της επιχείρησης και αν συμμετέχει ενεργά στην υλοποίηση αυτών. Επίσης, αν υπάρχει πολιτική κουλτούρας μέσα στο φορέα. Αν οι σχέσεις των εργαζομένων με τον φορέα, είναι σε καλό επίπεδο συνεργασίας και αν επιλύονται άμεσα τα προβλήματά των και δεν αποβαίνουν σε βάρος και των δύο μερών.

Γενικότερα, οι διοικητικοί έλεγχοι αξιολογούν την υπάρχουσα πολιτική διοίκησης προσωπικού, το κατά πόσο τα συστήματα διοίκησης λειτουργούν αποδοτικά, προκειμένου να συμβάλουν αποτελεσματικά στην επίτευξη συγκεκριμένων στόχων με το ελάχιστο δυνατό κόστος και με το μεγαλύτερο όφελος. Εν κατακλείδι, οι διοικητικοί έλεγχοι καλύπτουν λειτουργίες που αφορούν

άμεσα το λειτουργικό, διοικητικό σκέλος όλων των ιεραρχικών επιπέδων δίνοντας δυνατότητα στη διοίκηση να έχει γνώση της γενικότερης διοικητικής λειτουργίας της επιχείρησης.

δ. Λειτουργικοί έλεγχοι

Αντικειμενικός σκοπός των λειτουργικών ελέγχων (Operational Audits) είναι η διερεύνηση λειτουργίας των διαδικασιών η αξιολόγηση και εκτίμηση της δομής του υπάρχοντος συστήματος και η πρόταση ανάπτυξης νέων και βελτίωσης υπαρχόντων σε περιοχές που έχουν απαξιωθεί. Εάν λειτουργεί το οργανόγραμμα, εφαρμόζονται οι νόμοι, οι αποφάσεις του διοικητικού συμβουλίου, οι νόμοι της πολιτείας, ελέγχεται εάν οι συναλλαγές γίνονται σύμφωνα με τις θεσπισμένες εξουσιοδοτήσεις και αν τα επιμέρους τμήματα, καθώς και μεταξύ τους λειτουργούν αρμονικά και αποδοτικά.

Οι λειτουργικοί έλεγχοι αποβλέπουν στην προαγωγή και την προώθηση της αποτελεσματικής λειτουργίας της επιχείρησης. Αναφέρονται στις επιμέρους λειτουργίες των διαδικασιών και στον τρόπο λειτουργίας του συστήματος διοίκησης. Οι έλεγχοι αυτοί στοχεύουν να διαπιστώσουν κατά πόσο οι διαδικασίες λειτουργούν αποτελεσματικά κατά την υλοποίηση των αποφάσεων. Τέλος, αποβλέπουν στη διαπίστωση κατά πόσο ένα τμήμα λειτουργεί σωστά με την υπάρχουσα οργανωτική δομή, αν επιτυγχάνονται οι στόχοι, προτείνοντας συγχρόνως διορθωτικές παρεμβάσεις όπου συναντώνται αποκλίσεις. Επίσης, αν οι λειτουργίες συμβάλουν στη βελτίωση της ενδοεπιχειρησιακής επικοινωνίας μεταξύ των ιεραρχικών επιπέδων και μεταξύ τμημάτων.

Στο παράδειγμα που ακολουθεί, στόχος είναι να σκιαγραφηθούν τα τελευταία τρία είδη ελέγχων και να γίνει πλήρως κατανοητή η διάκριση αυτή από τον αναγνώστη ελεγκτή, καθώς επίσης, να φανεί και η αλληλοσύνδεση των δραστηριοτήτων αυτών, καθώς και ο βαθμός συμμετοχής των κατά τον έλεγχο. Εκδίδεται αίτηση αγοράς από το τμήμα αποθήκης ή χρήστη, προωθείται στο τμήμα αγορών (προμηθειών), δίδεται παραγγελία στον προμηθευτή την οποία και εκτελεί, παραλαμβάνονται οι πρώτες ύλες, αποθηκεύονται και εξοφλείται το τιμολόγιο αγοράς. Στο παράδειγμα αυτό στόχος του ελεγκτή είναι να διενεργήσει έλεγχο από το αρχικό στάδιο "αίτημα για αγορά" μέχρι και το οριστικό κλείσιμο που είναι η "εξόφληση του τιμολογίου".

Ο οικονομικός έλεγχος στοχεύει στο αν η πληρωμή αφορά το ύψος του ποσού που αρχικά είχε συμφωνηθεί με τον προμηθευτή. Ο διοικητικός έλεγχος στοχεύει να διαπιστώσει πόσο καλά διοικείται το τμήμα αγορών και αποθηκών, ενώ ο λειτουργικός έλεγχος έχει ως κύριο στόχο να επισημάνει πόσο καλά λειτουργεί το τμήμα και αν εφαρμόζονται οι διαδικασίες από το αρχικό στάδιο έναρξης της αγοράς έως και την ολοκλήρωση αυτής.

5) Ανεξαρτησία και αντικειμενικότητα του εσωτερικού ελέγχου²²

Οι εσωτερικοί ελεγκτές πρέπει να είναι ανεξάρτητοι από τις δραστηριότητες που ελέγχουν. Η ανεξαρτησία επιτρέπει στους εσωτερικούς ελεγκτές να ασκήσουν τα καθήκοντα και την κρίση τους ελεύθερα από οποιαδήποτε επιρροή και σκοπό. Η ανεξαρτησία επιτυγχάνεται μέσω της εταιρικής δομής και της αντικειμενικότητας. Η εταιρική δομή θα πρέπει να είναι τέτοια ώστε να εξασφαλίζεται ευρύ πεδίο ελέγχων και τα όποια αποτελέσματα να φθάνουν στα διοικητικά συμβούλια των εταιρειών, ενώ οι όποιες διορθωτικές ενέργειες να λαμβάνουν χώρα και τα προβλήματα να επιλύονται.

Η αντικειμενικότητα απαιτεί, οι εσωτερικοί ελεγκτές να μην επηρεάζονται από τις δραστηριότητες της εταιρείας και των στελεχών τους, ενώ τα αποτελέσματα των εργασιών τους και η κρίση τους θα πρέπει να είναι ανεξάρτητες.

6) Σχέσεις ελεγκτή και ελεγχόμενου²³

Θα πρέπει να τονισθεί, ιδιαίτερος, ότι ο Εσωτερικός Έλεγχος δεν ασκεί εξουσία επί των ελεγχόμενων, δεν υποκαθιστά τους επιτελείς των ελεγχόμενων τμημάτων, δίνοντας εντολές σε αυτούς, δεν προσπαθεί να επιβληθεί για να κυριαρχήσει, αντιθέτως, αποσκοπεί να ελέγχει τις λειτουργίες το κατά πόσο αυτές εφαρμόζονται αποτελεσματικά, να προτείνει λύσεις όπου διαπιστώνονται

²² Φίλος, Ι. (2004), «Εγχειρίδιο Πολιτικής και Διαδικασιών (Εργαλείο οργάνωσης και ελέγχου)», Αθήνα, Έκδοσεις IQ Group.

²³ Ζούνη, Α.(2008), «Εσωτερικός Έλεγχος», Τμήμα Οικονομικής Επιστήμης, Πανεπιστήμιο Πειραιώς.

αδυναμίες, παρέχοντας κατ' αυτό τον τρόπο στους ελεγχόμενους πολύτιμες υπηρεσίες, προκειμένου να γίνουν περισσότερο παραγωγικοί στο έργο τους. Η αποδοχή λοιπόν του Εσωτερικού Ελέγχου σε ένα φορέα είναι ένα από τα ζητήματα που απασχολεί ιδιαίτερος τους ελεγκτές. Ένα καλό εργασιακό κλίμα μεταξύ ελεγκτών και ελεγχόμενων είναι απαραίτητο για την επίτευξη των στόχων που και για τα δύο μέρη είναι κοινοί, ιδιαίτερα για τους ελεγκτές, που λόγω της φύσης του αντικειμένου "έλεγχος", δεν γίνονται εύκολα αποδεκτοί.

Η αρμονική συνύπαρξη των δύο μερών και ιδιαίτερα η αποδοχή των ελεγκτών απαιτεί την κατανόηση από τους ελεγχόμενους καθώς και διαφορετική αντίληψη για τον Εσωτερικό Έλεγχο. Η αποδοχή του Εσωτερικού Έλεγχου πέραν του ότι απαιτείται άψογη επαγγελματική συμπεριφορά των ελεγκτών, προϋποθέτει και την αλλαγή στάσης των ελεγχόμενων και ιδιαίτερα των επικεφαλής αυτών, γεγονός που σημαίνει αποδοχή του Εσωτερικού Έλεγχου, ως μία ουσιαστική προσφορά στο έργο που έχουν επωμισθεί. Επίσης στην πολιτική εκπαίδευσης του προσωπικού θα πρέπει να εντάσσεται και η επιμόρφωση για Εσωτερικό Έλεγχο, τουλάχιστον σε επίπεδο στελεχών, όπου με την ανάλογη μόρφωση, πολιτική και στήριξη του Εσωτερικού Ελέγχου από τη διοίκηση να δημιουργηθεί η ανάλογη ελεγκτική κουλτούρα, προκειμένου ο έλεγχος να γίνει αποδεχτός και αναγκαίος από τους ελεγχόμενους, αποφεύγοντας τις συνηθισμένες τριβές.

Η αποδοχή του ελέγχου έχει σχέση και με τη συμπεριφορά των ελεγκτών έναντι των ελεγχόμενων. Οι ελεγκτές κατά την εκτέλεση των καθηκόντων τους πρέπει να έχουν στο νου τους ότι:

α. Οι ελεγχόμενοι είναι και αυτοί συνάδελφοι αντιμετωπίζουν τα ίδια εργασιακά προβλήματα και εργάζονται για τον ίδιο σκοπό.

β. Οι ελεγχόμενοι έχουν καλύτερη γνώση του αντικειμένου από τους ελεγκτές και μάλιστα σε βάθος.

γ. Η επίτευξη των στόχων της επιχείρησης είναι προσπάθεια όλων των εργαζομένων και όχι μόνο των ελεγκτών.

δ. Οι εσωτερικοί ελεγκτές πρέπει να εκτιμούν περισσότερο τα συστήματα παρά τους ανθρώπους-πρόσωπα, αποφεύγοντας την κριτική επί των ελεγχόμενων.

ε. Οι εσωτερικοί ελεγκτές πρέπει να έχουν καθημερινή παρουσία στο χώρο εργασίας, πράγμα που συμβάλλει στη δημιουργία κλίματος αποδοχής, καλής συνεργασία και στην πρόληψη του ελέγχου.

στ. Οι ελεγχόμενοι θα πρέπει, όσο γίνεται, να έχουν γνώση των πορισμάτων του ελέγχου, στο βαθμό που τους αφορά.

Ανάλογη συμπεριφορά με αυτή των ελεγκτών, πρέπει να επιδείξουν και οι ελεγχόμενοι. Θα πρέπει να κατανοήσουν και να αποδεχθούν:

α. Πως και οι εσωτερικοί ελεγκτές είναι συνάδελφοι με τις ίδιες δυσκολίες, προβληματισμούς και στόχους.

β. Οι εσωτερικοί ελεγκτές είναι το εργαλείο των ελεγχόμενων που συμβάλλει στη διεκπεραίωση της εργασίας τους πιο αποτελεσματικά. Μάλιστα ως εργαλείο τους δίνει την ευκαιρία να ενημερώνουν απ' ευθείας τη διοίκηση για προβλήματα που για διάφορους λόγους χρονίζουν και που, δίχως τη συμβουλή του ελέγχου, δεν γίνονται γνωστά και δεν βρίσκουν ποτέ τη λύση τους. Είναι αρκετά ενθαρρυντικό για έναν ελεγχόμενο να του δίδεται η ευκαιρία, μέσω του Εσωτερικού Ελέγχου, να μεταφέρονται τα προβλήματα της εργασίας απευθείας στη διοίκηση και να δίνονται λύσεις, υλοποιώντας τις ιδέες-προτάσεις του.

γ. Οι ελεγχόμενοι θα πρέπει να κατανοήσουν την ελεγκτική διαδικασία, το ελεγκτικό πνεύμα και τα ελεγκτικά κριτήρια που χρησιμοποιούν οι ελεγκτές, οι οποίοι δεν έχουν καμία πρόθεση να θίξουν τους ελεγχόμενους, που ως βασική αρχή έχουν τη σωστή και αντικειμενική αξιολόγηση των λειτουργιών του φορέα. Πως το κάθε τι, για τον έλεγχο μετριέται πάνω στη βάση, του κόστους και του οφέλους και αυτό τίθεται ως προϋπόθεση σε κάθε έλεγχο, ώστε να συνάδει με την πολιτική άσκησης διοίκησης και το μέλλον της επιχείρησης.

δ. Ο έλεγχος κινείται με αξιόπιστη κριτική και σκέψη και με τέτοιο πνεύμα θα πρέπει να τον αποδέχονται οι ελεγχόμενοι.

ε. Το έργο του ελεγκτή είναι πολύ δύσκολο από τη φύση του, βάλλεται από παντού, ως άκουσμα και μόνο "έλεγχος" δεν είναι εύκολα αποδεκτός. Χρειάζεται κατανόηση και από τα δύο μέρη, προκειμένου να επιτευχθούν οι στόχοι του φορέα που είναι επιδίωξη και των δύο μερών.

7) Σχέσεις μεταξύ εσωτερικών και εξωτερικών ελεγκτών²⁴

²⁴ Προκόπης, Δ. (2008), «Ο Εσωτερικός Έλεγχος στα πλαίσια της σύγχρονης εταιρικής διακυβέρνησης», Τμήμα Οργάνωσης και Διοίκησης Επιχειρήσεων, Πανεπιστήμιο Πειραιώς.

Μεταξύ εσωτερικού και εξωτερικού ελέγχου, υπάρχουν διαφορές και ομοιότητες. Ο Εσωτερικός Έλεγχος (Internal Audit) είναι οργανωμένος μέσα στην επιχείρηση ως μία από τις λειτουργίες της και διενεργείται από υπαλλήλους της. Αντιθέτως οι εξωτερικοί ελεγκτές δεν έχουν καμιά υπαλληλική σχέση με τον φορέα που ελέγχουν, μισθώνουν τις υπηρεσίες τους και ενεργούν με εντολή και για λογαριασμό των μετόχων, στους οποίους και δίνουν αναφορά.

Ως κύριο μέλημα του εσωτερικού ελέγχου είναι να ελέγχει δειγματοληπτικά την εφαρμογή των διαδικασιών καθώς και την αξιολόγηση αυτών για την εύρυθμη λειτουργία του οργανισμού. Αντίθετα, αντικειμενικός σκοπός του εξωτερικού ελέγχου είναι η έκφραση γνώμης επί των ετήσιων οικονομικών καταστάσεων, των στοιχείων του ισολογισμού, καθώς και των αποτελεσμάτων χρήσης και κατά πόσο αυτά έχουν καταρτισθεί σύμφωνα με τα παραδεγμένα διεθνή λογιστικά πρότυπα και αρχές.

Οι εσωτερικοί ελεγκτές είναι διαρκείς σύμβουλοι της διοίκησης και των ελεγχόμενων. Έχουν καλή γνώση του περιβάλλοντος που ελέγχουν, καθώς επίσης είναι περισσότερο εξοικειωμένοι με τις λειτουργίες της επιχείρησης και τους συναδέλφους. Επιπλέον, έχουν μεγαλύτερη ευχέρεια χρόνου, αυτό σημαίνει ότι είναι σε θέση να εμβαθύνουν περισσότερο τον έλεγχο εν αντιθέσει με τους εξωτερικούς ελεγκτές. Οι εσωτερικοί ελεγκτές ενεργούν για λογαριασμό της ανώτατης διοίκησης και είναι ανεξάρτητοι από αυτό που ελέγχουν. Οι ευθύνες τους είναι διοικητικές εν αντιθέσει προς τους εξωτερικούς ελεγκτές, των οποίων οι ευθύνες είναι νομικές για πλημμελή εκτέλεση των καθηκόντων τους.

Τόσο οι εσωτερικοί ελεγκτές, όσο και οι εξωτερικοί είναι και οι δύο απαραίτητοι, έχουν δε το δικό τους ξεχωριστό ρόλο. Η εργασία των εσωτερικών ελεγκτών δεν μπορεί να αντικατασταθεί από την εργασία των εξωτερικών ελεγκτών, οι οποίοι χρησιμοποιούν τα αποτελέσματα των εσωτερικών ελεγκτών για συμπλήρωμα της δική τους εργασίας. Μεταξύ εσωτερικών και εξωτερικών ελεγκτών πέρα των διαφορών, υπάρχουν και ομοιότητες, όπως και οι δύο ασχολούνται με τον έλεγχο, χρησιμοποιούν τις ίδιες ελεγκτικές διαδικασίες και τεχνικές. Επίσης και οι δύο είναι σύμβουλοι.

Ο Εσωτερικός Έλεγχος θα πρέπει να τηρεί στάση βοήθειας, συναίνεσης και συνεργασίας απέναντι στους εξωτερικούς ελεγκτές. Εσωτερικού Ελέγχου συμβάλλει στη μείωση του κόστους των εξωτερικών ελέγχων. Μια καλά

οργανωμένη διεύθυνση Εσωτερικού Ελέγχου δικαιολογεί πλήρως ένα περιορισμό των εργασιών του εξωτερικού ελέγχου, κάτι τέτοιο πρέπει να εκτιμάται και να λαμβάνεται σοβαρά υπόψη από τη διοίκηση και πριν από κάθε συνεργασία με τους εξωτερικούς ελεγκτές, καθώς και με συμβούλους θα πρέπει να προηγείται συζήτηση με τον διευθυντή του Εσωτερικού Ελέγχου. Βασική αρχή είναι ότι ο διευθυντής Εσωτερικού Ελέγχου πρέπει να συντονίζει τις προσπάθειες των εξωτερικών ελεγκτών και των εξωτερικών συμβούλων για αποφυγή των διπλών προσπαθειών που συνεπάγεται περιορισμό των δαπανών. Θα πρέπει να διασφαλίζεται ότι η εργασία των εσωτερικών ελεγκτών δεν αναπαράγεται από τους εξωτερικούς ελεγκτές και τους συμβούλους, επιβαρυνόμενο με επιπλέον κόστος.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 2 : ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΗ ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΗ

1) Η ιστορία του εσωτερικού ελέγχου²⁵

Τα πρώτα ίχνη για την ύπαρξη λογιστών και ελεγκτών βρίσκονται στους αρχαίους χρόνους. Ειδικότερα στην Βαβυλώνα 3000 π. Χ. και πιο συγκεκριμένα στους Νινευίτες υπήρχαν εμπορικοί νόμοι, που καθόριζαν τον τρόπο διενέργειας των συναλλαγών. Ο γραμματέας, που σημείωνε πάνω σε μεγάλες πλάκες τις μεγάλες συναλλαγές και τις νομιμοποιούσε με την υπογραφή του, ήταν ο Πραγματογνώμων - Λογιστής της εποχής εκείνης. Παρόμοια στοιχεία βρίσκουμε και στην Αρχαία Αίγυπτο όπου και οι Φαραώ είχαν ορίσει τους «Επιστάτες» για τον έλεγχο της παραγωγής των σιτηρών, προκειμένου να προσδιοριστεί η φορολογητέα ύλη.

Περαιτέρω, στην Αρχαία Αθήνα πριν από το 300 π.Χ., είχαν ιδρυθεί: το Σώμα ή Συνέδριο Λογιστών για την επίβλεψη των οικονομικών του Κράτους όπου οι Λογιστές διενεργούσαν ελέγχους στους δημόσιους Ταμίες και το Σώμα Ελεγκτών (αναθεωρητών), που αποτελείτο από 10 εφόρους, εκλεγμένους από το Λαό, οι οποίοι ονομάζονταν «εύθυνοι» και είχαν αρμοδιότητα τον έλεγχο των οικονομικών των αρχόντων που αποχωρούσαν από το αξίωμα. Παράλληλα, στην αρχαία Ρώμη, ο έλεγχος των οικονομικών του Κράτους είχε ανατεθεί στους ύπατους ή κήνσορες ή Ταμίες, οι οποίοι εξέταζαν τους λογαριασμούς του κράτους.

Στην Ιταλία ασχολούνται δύο διαφορετικά πρόσωπα για τον έλεγχο των οικονομικών. Επίσης, στο Υπουργείο Οικονομικών της Αγγλίας είχε καθιερωθεί το πρώτο κατάστιχο να φυλάσσεται από τον θησαυροφύλακα και ένα δεύτερο από τον Γραμματέα της. Η πρώτη εμφάνιση του όρου «Auditor» (ελεγκτής) έγινε την εποχή του Εδουάρδου του Α'. Η πρώτη Ένωση Επαγγελματιών Ελεγκτών ιδρύθηκε το 1581 στη Βενετία με τίτλο «Collegio dei Raxonati», η οποία ήταν κρατικός θεσμός με μεγάλη επιρροή. Στη Γαλλία ιδρύθηκε, στα τέλη του 17^{ου} αιώνα, το Ελεγκτικό Συνέδριο του Παρισιού. Στην Αγγλία, στις αρχές του 19^{ου}

²⁵ Γρηγοράκος, Θ. (2006), «Γενικές Αρχές Ελεγκτικής (Εισαγωγή στη θεωρία και πρακτική)», Αθήνα, Έκδοση 2^η, Ινστιτούτο Εκπαίδευσης ΣΟΕΛ.

αιώνα, εισάγεται ο θεσμός των Ορκωτών Λογιστών (Chartered Accountants), ο οποίος υποστηρίζεται από την Αγγλική Κυβέρνηση.

Παράλληλα, ιδρύονται οι κατωτέρω επαγγελματικές ενώσεις των Ορκωτών : το Society of Accountants in Edinburgh (1854), το οποίο μετονομάστηκε σε Institute of Chartered Accountants in Scotland καθώς και το Institute of Chartered Accountants in England and Wales (1880). Επιπροσθέτως, ιδρύονται το Society of Incorporated Accountants and Auditors» (1885) (συγχωνεύτηκε το 1957 με τις λοιπές ενώσεις) αλλά και το Institute of Chartered Accountants in Ireland.

Οι ενώσεις αυτές βοήθησαν πολύ στην ανάπτυξη της Ελεγκτικής Επιστήμης και στην Ελλάδα, όπου μέχρι το έτος 1955, δεν γινόταν, κατά γενική ομολογία, κανένας ουσιαστικός έλεγχος επί των οικονομικών καταστάσεων των επιχειρήσεων και των λοιπών οικονομικών μονάδων. Ο προβλεπόμενος, από τις διατάξεις του κωδ. Ν.2190/1920, έλεγχος επί των οικονομικών καταστάσεων ανωνύμων εταιριών είχε γίνει «τυπικός και σκιάδης», γιατί οι ελεγκτές υποδεικνύονταν, διορίζονταν και αμείβονταν από τη Διοίκηση της Εταιρίας, τις πράξεις της οποίας καλούνταν να ελέγξουν. Για την αντιμετώπιση του προβλήματος αυτού, που γινόταν εντονότερο λόγω της αναπτύξης των Ελληνικών επιχειρήσεων, ιδρύθηκε, την 19.11.1956 με το Ν.Δ. 3320/1955, το Σώμα Ορκωτών Λογιστών (ΣΟΛ), του οποίου την οργανωτική δομή και τεχνική υποστήριξη είχαν, αρχικά, επιμεληθεί Άγγλοι Ορκωτοί Λογιστές. Τα βασικά διοικητικά όργανα του ΣΟΛ ήταν το Εποπτικό Συμβούλιο και η Διοικούσα Επιτροπή. Το Εποπτικό Συμβούλιο, που απαρτιζόταν από πέντε (5) μέλη, διοριζόταν από την πολιτεία με πρόεδρο Καθηγητή της Λογιστικής ή ανώτατο Δικαστικό Λειτουργό και μέλη τρεις (3) εκπροσώπους των Υπουργείων Ανάπτυξης, Εθνικής Οικονομίας και Οικονομικών και τον εκάστοτε πρόεδρο της Διοικούσας Επιτροπής.

Το Εποπτικό Συμβούλιο ήταν αρμόδιο:

- Για την γενική εποπτεία του ελεγκτικού επαγγέλματος
- Για την διαχείριση των οικονομικών του ΣΟΛ
- Για την πρόσληψη νέων μελών με γραπτές και προφορικές εξετάσεις, καθώς και για την μετέπειτα προαγωγή τους (οι αποφάσεις για τις προσλήψεις και τις προαγωγές των μελών δημοσιεύονταν σε ΦΕΚ)
- Για την άσκηση της πειθαρχικής εξουσίας

Η Διοικούσα Επιτροπή , που απαρτιζόταν από τέσσερα (4) μέλη και τον Πρόεδρο της, εκλεγόταν, με ξεχωριστές ψηφοφορίες, από την Ολομέλεια των Ορκωτών Λογιστών. Ένα μέλος της Επιτροπής αυτής ήταν βοηθός Ορκωτός Λογιστής που εκλεγόταν από το Σύλλογο των Μελών του Σώματος. Ο Πρόεδρος της Διοικούσας Επιτροπής ήταν, όπως προαναφέρθηκε, και μέλος του Εποπτικού Συμβουλίου του ΣΟΛ. Κύριο έργο της Διοικούσας Επιτροπής ήταν η διοικητική μέριμνα του ΣΟΛ, καθώς και η εκλογή των Ορκωτών Λογιστών, από τις ελεγχόμενες οικονομικές μονάδες, γινόταν από πίνακα έξι (6) Ορκωτών Λογιστών, που έστελνε το Εποπτικό Συμβούλιο.

Σημαντικό μπορεί να θεωρηθεί το γεγονός ότι ο Ορκωτός Λογιστής δεν είχε καμία ανάμειξη στο θέμα καθορισμού της αμοιβής του ελέγχου, η οποία καθοριζόταν από το Εποπτικό Συμβούλιο του ΣΟΛ, ανάλογα του χρόνου απασχολήσεως των Ελεγκτών και κατατίθονταν υποχρεωτικά σε ειδικό λογαριασμό της Τραπέζης της Ελλάδος, από όπου αντλούνταν, από το Εποπτικό Συμβούλιο, τα απαραίτητα ποσά για την καταβολή της μηνιαίας μισθοδοσίας των μελών και την πληρωμή των λοιπών δαπανών (ενοίκια γραφείων κ.λ.π.) Με την οργανωτική αυτή δομή του ΣΟΛ εξασφαλιζόταν η απόλυτη ανεξαρτησία των Ορκωτών Λογιστών έναντι των ελεγχόμενων, η οποία αποτελεί θεμελιώδη αρχή που πρέπει να διέπει τον έλεγχο των οικονομικών μονάδων.

Θα πρέπει παράλληλα να επισημανθεί ότι το Σώμα Ορκωτών Λογιστών συμμετείχε στην Διεθνή Επιτροπή Λογιστικών Προτύπων της IFAC (η οποία έχει μετονομασθεί σε Συμβούλιο Διεθνών Λογιστικών Προτύπων IASB) και συνέβαλλε ενεργά στην σύνταξη των Διεθνών Λογιστικών Προτύπων, τα οποία, με την επιμέλεια Ορκωτών Λογιστών μεταφράστηκαν και στην Ελληνική γλώσσα.

Επίσης θα πρέπει να επισημανθεί η ουσιαστική συμβολή των Μελών του Σώματος Ορκωτών Λογιστών στην κατάρτιση του Ελληνικού Γενικού Λογιστικού Σχεδίου και των Κλαδικών Λογιστικών Σχεδίων των Ασφαλιστικών επιχειρήσεων και των Τραπεζών, τα οποία απετέλεσαν σημαντικό σταθμό στην εξέλιξη της Λογιστικής Επιστήμης στη χώρα μας και βασίστηκαν, σχεδόν στο σύνολο τους, στις σύγχρονες γενικά παραδεγμένες λογιστικές αρχές και στα ισχύοντα τότε Διεθνή .

Στη συνέχεια με το ΠΔ 226/1992 καταργήθηκε το ΣΟΛ και ιδρύθηκε το Σώμα Ορκωτών Ελεγκτών Λογιστών (ΣΟΕΛ) και παράλληλα άλλαξε η οργανωτική

δομή και λειτουργία του ελεγκτικού επαγγέλματος. Το ελεγκτικό έργο εκτελείται από Ορκωτούς Ελεγκτές Λογιστές, μέλη του ΣΟΕΛ, που δραστηριοποιούνται μέσω ελεγκτικών εταιρειών.

Σύμφωνα και με άλλες πηγές αν και ο Victor Z. Brink αναφέρει ότι ο εσωτερικός έλεγχος ως έννοια είναι τόσο παλαιά όσο και οι ανθρώπινες σχέσεις, οι πρώτες καταγεγραμμένες αναφορές συναντώνται περίπου στο 5.000 π.χ. Στις αυτοκρατορίες των Βαβυλωνίων και των Χαλδέων, των οποίων οι κυβερνήσεις επέβαλαν πολλαπλούς φόρους σε ιδιώτες αλλά και σε επιχειρήσεις, εμφανίζονται οι πρώτοι μηχανισμοί έλεγχου για την ορθή συλλογή και καταγραφή των φόρων αυτών. Τα πρώτα αυτά συστήματα ελέγχου σχεδιάστηκαν για να ελαχιστοποιήσουν τα λάθη και να διαφυλάξουν την κρατική περιουσία από ανέντιμους φοροεισπράκτορες. Σε πολιτισμούς της Μεσοποταμίας το 3.500 π.χ υπάρχουν αναφορές για οικονομικές συναλλαγές, εσωτερικούς ελέγχους και διαχωρισμό αρμοδιοτήτων (segregation of duties). Αντίστοιχες αναφορές υπάρχουν και σε άλλους πολιτισμούς όπως έχει ήδη προαναφερθεί όπως ο Αιγυπτιακός, ο Ελληνικός, ο Ρωμαϊκός, ο Κινέζικος, ο Περσικός και ο Εβραϊκός. Μετά την πτώση της Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας πολλά από τα οικονομικά - ελεγκτικά συστήματα έπαψαν να υπάρχουν και έκαναν την επανεμφάνισή τους όταν η οικονομική δραστηριότητα ανέκαμψε προς το τέλος του μεσαίωνα.

Στη περίοδο της Βιομηχανικής Επανάστασης η Ελεγκτική προσεγγίζει τα χαρακτηριστικά της σύγχρονης Ελεγκτικής περιλαμβάνοντας συστηματικότερες μεθόδους επαληθεύσεων και τεκμηρίωσης. Παρόλο που η έννοια του εσωτερικού ελέγχου έχει τις ρίζες της πολύ πίσω στο χρόνο, η αξία του αναγνωρίστηκε στις Η.Π.Α μόλις το 1930. Αιτία γι' αυτό στάθηκε πρώτον η ίδρυση της επιτροπής κεφαλαιαγοράς (Securities and Exchange Commission) των Η.Π.Α το 1934 και δεύτερον η αλλαγή των στόχων και των τεχνικών των εξωτερικών ελέγχων (external audit). Η επιτροπή κεφαλαιαγοράς (SEC) απαιτούσε από τις επιχειρήσεις που υπάγονταν σε αυτή να συντάσσουν οικονομικές καταστάσεις που θα πιστοποιούνται από ανεξάρτητους ελεγκτές (external auditors). Η απαίτηση αυτή οδήγησε τις επιχειρήσεις στην δημιουργία τμημάτων εσωτερικού ελέγχου τα οποία όμως αρχικά βοηθούσαν στο έργο των ανεξάρτητων ελεγκτών. Εκείνη τη περίοδο οι ανεξάρτητοι ελεγκτές εξέφραζαν τη γνώμη τους για την ορθότητα και ακρίβεια των οικονομικών καταστάσεων των πελατών τους, χωρίς να εξετάζουν

πιθανότητες λαθών ή απάτης στο εσωτερικό της επιχείρησης. Οι εσωτερικοί ελεγκτές (internal auditors) απλά έλεγχαν τις λογιστικές εγγραφές για τυχόν λάθη και παρατυπίες και αποτελούσαν μια «σκιά» των ανεξάρτητων ελεγκτών (external auditors).

Ο ρόλος και το επαγγελματικό status των εσωτερικών ελεγκτών άλλαξε στις αρχές της δεκαετίας του '40 όταν οι επιχειρήσεις άρχισαν να αποκεντρώνονται και να επεκτείνουν τις λειτουργίες τους. Βέβαια παρόλο που ο επιχειρηματικός και ο ακαδημαϊκός κόσμος έκαναν ήδη λόγο για τον διευρυσμένο επαγγελματικό ρόλο του εσωτερικού ελέγχου, ορόσημο για την ευρύτερη αναγνώριση του αποτέλεσε η ίδρυση του Ινστιτούτου Εσωτερικών Ελεγκτών (Institute of Internal Auditors, ΠΙΑ) το 1941. Το ινστιτούτο συνέβαλλε καθοριστικά στην αναβάθμιση της εικόνας και της κατανόησης της σπουδαιότητας του επαγγέλματος των εσωτερικών ελεγκτών. Λίγα χρόνια μετά την ίδρυσή του το ινστιτούτο εσωτερικών ελεγκτών, καθιερώθηκε ως ο θεσμοθετημένος φορέας που επέβλεπε τα επαγγελματικά ενδιαφέροντα των εσωτερικών ελεγκτών.

Η περίοδος αμέσως μετά τον β' παγκόσμιο πόλεμο ήταν μια ευκαιρία για ανάπτυξη του επαγγέλματος των εσωτερικών ελεγκτών. Κατά τη διάρκεια της μεταπολεμικής περιόδου πολλές επιχειρήσεις αναζητούσαν τρόπους για να αξιοποιήσουν την υπερβάλλουσα δυναμικότητα τους. Εξαιτίας του αυξημένου ανταγωνισμού οι επιχειρήσεις προσπαθούσαν να συγκρατήσουν τα λειτουργικά τους κόστη και να αυξήσουν τα μερίδια αγοράς τους. Οι διοικήσεις των επιχειρήσεων αυτών στράφηκαν στα τμήματα εσωτερικού ελέγχου αναζητώντας λύσεις και προτάσεις.

Δυστυχώς οι εσωτερικοί ελεγκτές δεν ήταν σε θέση να προσφέρουν την απαραίτητη υποστήριξη, χάνοντας έτσι μια καλή ευκαιρία να αναβαθμίσουν τον ρόλο τους και την επιρροή τους στην ανώτατη διοίκηση. Οι λόγοι ανεπάρκειας των εσωτερικών ελεγκτών εντοπίστηκαν κυρίως στην αδυναμία τους να αμφισβητήσουν την ανώτατη διοίκηση, στην έλλειψη εκπαιδευμένων λογιστών, την ενασχόληση του εσωτερικού ελέγχου αποκλειστικά με θέματα χρηματοοικονομικής και λογιστικής φύσεως και την οργανωσιακή εξάρτηση - αναφορά των τμημάτων εσωτερικού ελέγχου σε χαμηλότερα διοικητικά επίπεδα. Σύντομα οι ανώτατες διοικήσεις συνειδητοποίησαν ότι οι υπηρεσίες εσωτερικού ελέγχου αδυνατούσαν να προσφέρουν τα μέγιστα εξαιτίας του χαμηλού

επαγγελματικού status που είχαν, κάτι που σταδιακά άλλαξε με την αναβάθμιση του ρόλου του εσωτερικού ελέγχου μέσα στην επιχείρηση.

Όπως προαναφέρθηκε η εξέλιξη του επαγγέλματος του εσωτερικού ελέγχου υπήρξε σταδιακή. Το 1947 το Ινστιτούτο Εσωτερικών Ελεγκτών έδωσε τον πρώτο ορισμό (statement of responsibilities) για τον εσωτερικό έλεγχο και ακολούθησαν αρκετές τροποποιήσεις μέχρι σήμερα. Το 1968 έκανε την εμφάνισή του ο Κώδικας Δεοντολογίας (Code of Ethics) και το 1979 τα Ελεγκτικά Πρότυπα (Standards).

Συμπερασματικά, μπορεί να ειπωθεί ότι αρχικώς ο εσωτερικός έλεγχος ήταν ένας απλός ελεγκτικός μηχανισμός της λογιστικής λειτουργίας χωρίς ιδιαίτερη αναγνώριση και με διοικητική εξάρτηση στην οικονομική υπηρεσία της επιχείρησης. Σήμερα αποτελεί μια ανεξάρτητη ελεγκτικού και συμβουλευτικού χαρακτήρα υπηρεσία που προσθέτει αξία αξιολογώντας την αποτελεσματικότητα της διαχείρισης των κινδύνων, των συστημάτων ελέγχου και της εταιρικής διακυβέρνησης.

Οι πρώτες αναθέσεις εσωτερικού ελέγχου απέβλεπαν στο να ικανοποιήσουν πολύ βασικές και ξεκάθαρες επιχειρησιακές ανάγκες. Η διοίκηση κάθε οργανισμού χρησιμοποιούσε τη λειτουργία του εσωτερικού ελέγχου για να διαπιστώσει αν τα περιουσιακά στοιχεία του οργανισμού αυτού προστατεύονταν με σωστό τρόπο, αν οι εταιρικές διαδικασίες και οι πολιτικές ήταν συμβατές μεταξύ τους και αν οι χρηματοοικονομικές εγγραφές πραγματοποιούνταν με ακρίβεια. Επίσης, δινόταν μεγάλη έμφαση στην ανίχνευση φαινομένων απάτης (fraud), καθώς και στη διατήρηση της καλής κατάστασης της επιχείρησης. Σε ένα γενικότερο πλαίσιο, ο εσωτερικός έλεγχος θεωρείτο ως προέκταση της δουλειάς των εξωτερικών ελεγκτών.

Ο εσωτερικός ελεγκτής είχε ένα περιορισμένο ρόλο μέσα στην επιχείρηση, με σχετικά μικρή ευθύνη στο ευρύτερο διοικητικό πεδίο του οργανισμού. Ο βασικός του ρόλος ήταν να ελέγχει την αξιοπιστία των χρηματοοικονομικών στοιχείων και να αναλαμβάνει το ρόλο «αστυνόμησης» παρά ο ρόλος του συναδέλφου εκείνου που βοηθά στην επαρκή βελτίωση των επιχειρησιακών επιδόσεων. Μια παρόμοια εικόνα υπάρχει ακόμα και σήμερα για τους σύγχρονους εσωτερικούς ελεγκτές, αν και ο τρόπος δράσης τους έχει διαφοροποιηθεί σημαντικά από το παρελθόν, ενώ έχει διευρυνθεί και η αποστολή τους.

Με το πέρασμα του χρόνου, η αύξηση της έντασης και της πολυπλοκότητας των επιχειρησιακών λειτουργιών, καθώς και η αύξηση των διοικητικών προβλημάτων οδήγησαν την ανώτατη διοίκηση κάθε οργανισμού στην ανάγκη της καλύτερης αξιοποίησης της λειτουργίας του εσωτερικού ελέγχου. Μέσα, άλλωστε, σε πολλές από τις επιχειρήσεις υπήρχαν ήδη άτομα τα οποία είχαν τις κατάλληλες εμπειρίες προκειμένου να χρησιμοποιηθούν σ' αυτή τη λειτουργία, χωρίς να αυξηθεί το επιχειρησιακό κόστος. Οι εσωτερικοί ελεγκτές επωφελήθηκαν αυτών των ευκαιριών και αφ' ενός καθιέρωσαν νέους τύπους υπηρεσιών, αφ' ετέρου, όμως, σταδιακά ανέλαβαν και ευρύτερες και περισσότερο διοικητικές υπευθυνότητες. Επειδή, δε, η λειτουργία του εσωτερικού ελέγχου ήταν αρχικά προσανατολισμένη προς τη λογιστική, οι νέες τάσεις εμφανίστηκαν πρώτα στα τμήματα λογιστικής και χρηματοοικονομικών. Με την πάροδο, όμως, του χρόνου οι εργασίες του εσωτερικού ελέγχου επεκτάθηκαν και σε πολλές μη χρηματοοικονομικές περιοχές της επιχείρησης.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 3: ΥΠΟΔΕΙΓΜΑ ΦΥΛΛΟΥ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ ΕΛΕΓΚΤΩΝ

ΥΠΟΔΕΙΓΜΑ ΦΥΛΛΟΥ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ ΕΛΕΓΚΤΩΝ

ΦΥΛΛΟ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ ΤΩΝ ΕΛΕΓΚΤΩΝ

Ημερ/νία αξιολόγησης:

ΟΝΟΜ/ΝΥΜΟ

ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ ΕΛΕΓΧΟΥ.....

ΧΡΟΝΙΚΗ ΠΕΡΙΟΔΟ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ

α. Επαγγελματική κατάρτιση

1. Γνωρίζει, κατανοεί το αντικείμενο εργασίας, πριν και μετά τον έλεγχο;

Σχόλια:

2. Οι θεωρητικές και οι επαγγελματικές του γνώσεις είναι αρκετές για να καλύπτουν τις ανάγκες των αρμοδιοτήτων; Εφαρμόζει τις γνώσεις του με επαγγελματικό τρόπο;

Σχόλια:

3. Παρακολουθεί τις επαγγελματικές, υπηρεσιακές και εταιρικές εξελίξεις;

Προσαρμόζεται εύκολα στις αλλαγές που αφορούν την εργασία του;

Σχόλια:

β. Λήψη αποφάσεων

1. Κατανοεί τα προβλήματα που ανακύπτουν κατά την εκτέλεση της εργασίας του; Αναλαμβάνει πρωτοβουλία για άμεση επίλυσή τους;

Σχόλια:

2. Αναλύει καταστάσεις και γεγονότα; Αξιολογεί τις παραμέτρους που συνθέτουν τα διάφορα προβλήματα; Προτείνει ρεαλιστικές λύσεις;

Σχόλια:

3. Προβαίνει, όπου και όταν απαιτείται, σε εκτιμήσεις τμημάτων, γεγονότων και καταστάσεων; Είναι αντικειμενικά τεκμηριωμένα;

Σχόλια:

4. Αναλαμβάνει πρωτοβουλίες για περαιτέρω διερεύνηση, θέματα, αναζητώντας επιπλέον αδυναμίες και ευθύνες τμημάτων;

Σχόλια:

γ. Διοικητική ικανότητα

1. Προγραμματίζει, οργανώνει και ελέγχει το αποτέλεσμα της εργασίας του, κάθε φορά σύμφωνα με το ετήσιο πλάνο δράσης του τμήματος;

Σχόλια:

2. Γνωρίζει τον κανονισμό λειτουργίας και τις αρμοδιότητές του;

Σχόλια:

3. Είναι αποτελεσματικός δέκτης των εντολών της ιεραρχίας του τμήματος;

Τη σέβεται;

Σχόλια:

4. Κρίνει αμερόληπτα και αντικειμενικά τις ικανότητες, τις αδυναμίες και τις δυσκολίες των ελεγχόμενων σε επίπεδο τμημάτων; Επιβραβεύει τις προσπάθειές τους; Καταλογίζει ευθύνες προς όλες τις κατευθύνσεις, όταν απαιτείται;

Σχόλια:

δ. Προσωπικά χαρακτηριστικά

1. Διακρίνεται για την ικανότητα επικοινωνίας με το εσωτερικό και εξωτερικό περιβάλλον της εταιρίας, από επαγγελματικής σκοπιάς;

Σχόλια:

2. Έχει ανάλογη διάθεση συνεργασίας με τους συναδέλφους του τμήματος;

Σχόλια:

3. Διακρίνεται για την προφορική και γραπτή διατύπωση αποφάσεων, ως και τη χρήση τεκμηριωμένης επιχειρηματολογίας;

Σχόλια:

4. Διακρίνεται από επαγγελματική εμφάνιση που ταιριάζει σε έναν εσωτερικό ελεγκτή;

Σχόλια:

ε. Ποσοτική και ποιοτική απόδοση

1. Διακρίνεται για τον προγραμματισμό, την οργάνωση, την ιεράρχηση των αναγκών της εργασίας, τη μεθοδικότητα, σταθερότητα και πληρότητα, κατά την εκτέλεση της εργασίας του;

Σχόλια:

2. Διεκπεραιώνει την εργασία του εντός του προκαθορισμένου χρόνου;

Σχόλια:

3. Χρησιμοποιεί τον εξοπλισμό και τα μέσα που του παρέχει η εταιρία, καθώς τις τεχνικές και επιστημονικές μεθόδους της ελεγκτικής για την εκτέλεση της εργασίας του;

Σχόλια:

4. Το προϊόν της εργασίας του καλύπτει τις ποιοτικές προδιαγραφές της ελεγκτικής εργασίας;

Σχόλια:

5. Οι γνώσεις και οι προδιαγραφές της εργασίας του συνεισφέρουν στην αναβάθμιση του τμήματος;

Σχόλια:

στ. Τέλος

Συνολική Βαθμολογία:

Δυνατά Σημεία:

Αδύνατα Σημεία:

Σχόλια για βελτίωση:

.....

**Ο Δ/ντης
Εσωτ. Ελέγχου**

